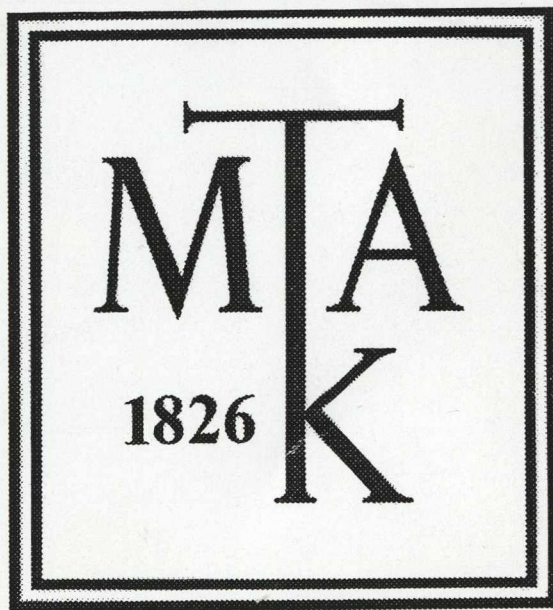

Digitized by the Library and Information
Centre of the Hungarian Academy of
Sciences

142.

29/11

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
Könyvtára
Akadémiai Levéltár
Budapest, V. Akadémia u. 2

Magyar Tudományos Akadémia

TAGAJÁNLÁSOK

1970

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
Könyvtára
Akadémiai Levéltár
Budapest, V. Akadémia u. 2

Kézirat

T a r t a l o m j e g y z é k :

Rendes tagnak:

Hadrovics László	1
Lakó György	11
Pach Zsigmond Pál	24
Fejes Tóth László	35
Láng Géza	39
Máthé Imre	46
Kerpel Fronius Ödön	62
Csanádi György	73
Kovács K. Pál	78
Széchy Károly	85
Földi Zoltán	92
Zólyomi Bálint	103
Szalai Sándor	113
Egyed László	124

Levelező tagnak:

Hajdu Péter	129
Harmatta János	143
Király István	158
Szauder József	164
Gerevich László	178
Zsigmond László	184

Császár Ákos	191
Gáspár Rezső	199
Marx György	209
Tarján Imre	220
Belák Sándor	232
Cselótei László	239
Jánossy Andor	245
Kurnik Ernő	253
Stefanovits Pál	260
Bálint Péter	269
Knoll József	280
Lapis Károly	292
Kézdi Árpád	302
Prohászka János	318
Szabó János	323
Szendy Károly	329
Lempert Károly	336
Márta Ferenc	357
Szántay Csaba	364
Tétényi Pál	379
Tüdős Ferenc	387
Ádám György	403
Flerkó Béla	413
Weltner Andor	420
Bartha György	426
Béll Béla	434

Tiszteleti tagnak:

Itkonen, E.E.	440
Rincsen, B.	442
Novak, G.	445
Alexandrov, A.P.	447
Kürti Miklós	448
Nevalinna, R.	450
Savic, P.	452

Daszkaloy, H.	454
Lwoff, A.	456
Milcu, S.	457
Orlowski, T.	459
Valquist, Bq.	460
Balevski, A.T.	461
Keldis, M.V.	462
Nenitzescu, C.D.	463
Zsavoronkov, N.M.	465
Hacsaturov, T.Sz.	467
Hristov, V.	468

RENDES TAGOK

1970

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján
H a d r o v i c s László levelező tagot előterjeszti rendes
taggá való megválasztásra.

Hadrovics László az MTA levelező tagja, az ELTE Filológiai Tanszé-
kének tv. egyetemi tanára, a magyar szlavisztika kiváló művelője.
Szül.: 1910. június 27. Alsólendva.

Hadrovics László a nagymultu magyar szlavisztikának jelenleg leg-
kiválóbb képviselője, európai rangu tudós. Tudományos munkás-
sága gazdag, sokrétű és kimagasló értékű. Kiterjed ez a munkásság
történelmi kérdésekre, mint a szerbségnek és a szerb egyháznak a tö-
rök uralom alatti sorsáról, a XVIII. századi parasztmozgalmakról,
Magyarország és a horvátok viszonyáról írt tanulmányai tanusítják,
továbbá a szerbhorvát irodalomra és ennek magyar kapcsolataira, így
a kajhorvát irodalommal, a magyar és a déli szláv szellemi kapcsola-
tokkal, a déli szláv Nagy Sándor-regénynek a középkori magyar iroda-
lomhoz való ^{ony}viszával, egy régi horvát költő magyar mintáival, az
ómagyar Trója-regény déli szláv nyomaival stb., stb. foglalkozó mun-
kában. Munkásságának legnagyobb része azonban a nyelvtudomány köré-
be tartozik. Egy dolgozata megvilágítja a horvát egységes irodalmi
nyelv keletkezésének egy fontos mozzanatát, több tanulmányában mélyen
szántva elemzi a horvát nyelvtörténetnek egyes fontos problémáit, és
tisztázza a horvát helyesírástörténetnek számos kérdését. Egész sor
tanulmányt szentel a magyar-szláv nyelvi kölcsönhatásoknak, egyrészt
a horvát nyelv magyar jövevényszavainak kronológiai és nyelvöldraj-
zi kérdéseit vizsgálja igen eredményesen, másrészt a magyar nyelv
szerbhorvát eredetű és horvát közvetítésű olasz jövevényszavainak
hosszu sorát tanulmányozza igen ötletesen, számos kérdést teljesen
új megvilágításban mutatva be. E rendkívüli értékes és színes mun-
kásság mellett is kiemelkedő a közelmúltban megjelent funkcionális
magyar mondattana, melyben kibontakozva a hagyományos mondattan

kötelékeiből, de egyszersmind függetlenül magát újabb irányzatok vitatható törekvéseitől, önálló módszerrel jut el igen értékes és megszívlelendő eredményekre. E munka megjelenése a sok százéves magyar nyelvtanírás történetében kétségtelenül jelentős esemény, melynek termékeny hatása lesz e tudományág további fejlődésére.

Értékes alkotó tudományos munkásságán kívül Hadrovics László mint lexikográfus is nagyon jelentős szolgálatot tett az egész magyar művelődésnek horvát-magyar és magyar-horvát szótárával, valamint Gáldi Lászlóval együtt készített magyar-orsz és orosz-magyar szótárainak különféle változataival.

Hadrovics László levelező tag elnöke az akadémiai Szlav Munkabizottságnak, tagja a Nemzetközi Szlavisztikai Komiténak, s ennek bizottsági munkájában is tevékeny részt vesz. Főszerkesztője a Studia Slavica akadémiai folyóiratnak.

Munkásságának sokrétűsége, terjedelme, magas színvonala, ötletes eredetisége kiváló tudósnak mutatják be Hadrovicsot, aki föltétlenül méltó az akadémiai rendes tagságra. Megválasztása a nemzetközi szlavista tudományos körökre igen kedvező hatással volna, s emelné a magyarországi szlavisztika nemzetközi súlyát.

Budapest, 1969. október 25.

Benkő Lóránd s.k.
lev. tag

Pais Dezső s.k.
akadémikus

Bárczi Géza s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján Lakó György levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Lakó György az MTA levelező tagja, az ELTE Finnugor Tanszékének tv. egyetemi tanára, a finnugrisztika kiváló művelője.

Szül.: 1908. szeptember 26. Jánoshalma.

Lakó György a magyar és a nemzetközi finnugrisztika világszerte nagy tekintélyű kutatója. Nemcsak hűséges sáfára annak az örökségnek, amellyel a hazai nyelvtudomány Hunfalvy, Budenz, Szinnyei, Zsirai munkássága révén gazdagodott, hanem alkotó továbbfejlesztője - módszerben és eredményekben egyaránt. Tudóssá abban a korban vált, amikor a tudományos munka feltételeit a legjobbak, legnagyobbak számára is csak ritkán biztosították. Őt valóban a szenvedély fűtötte, amikor a kötelező munka /lektorkodás, óraadás, könyvtárosság/ után fennmaradt idejét - igen gyakran egészségét is kockáztatva - az önképzésnek és a kutatásnak szentelte.

Ez a fegyelmezett munka megtermi a maga gyümölcsét, Vizsgálatait egyre több finnugor nyelvre és tudományának egyre több ágára terjeszti ki. Hangtani dolgozatainak sorát a magyar, illetőleg a permi nyelvek szóvégi magánhangzóit tárgyaló tanulmányok nyitják meg /MNY.XXIX., NyK.XLVII., XLIX./.

Régóta vitatott kérdést zár le a "Voltak-e a finnugor alapnyelvben szókezdő zöngés zárhangok?" c. dolgozatában. A betetőzést egy nagyszabású - angolul is megjelent - munka jelenti: "A magyar hangállomány finnugor előzményei" /Bp. 1965/, amely fontos kézikönyvvé vált.

A finnugor alaktan kérdéseit tárgyalják többek között az "Adalékok a votják nyelv alaktanához" /NyK.LI./, "A permi prosecutivus-rag és transivitus-rag rokon nyelvi megfelelői" /NyK.LIII./, "Az egyszerű ragok keletkezésének kérdéséhez" /I.OK.I/, "Zur Entwicklung

der nordwogulischen Personalpronomina" /Ural-altaische Jahrbücher XXVIII./ című dolgozatai.

Szovjetunióbeli tanulmányutjának eredménye az "Északi-manyisi nyelvtanulmányok" /NyK.LVII./, melyben legközelebbi rokon nyelvünk leírását adja.

Példamutató munkát végzett szókinosunk finnugor rétegének kutatásában: mintaszerű etimológiák egész sorát írta meg. Az ő szerkesztésében készül "A magyar szókészlet finnugor elemei" című etimológiai szótár, a felszabadulás utáni nyelvtudomány egyik nagy vállalkozása. E munkálatnak ő volt az elindítója és megszervezője is. Az első kötet 1967-ben jelent meg.

A hazai lingvisztika fejlődése szempontjából igen értékes kritikai munkássága. Szemeltartja a külföldi és a hazai eredményeket, recenziói serkentőleg hatnak tudományos életünkre.

A tudománytörténet sem hiányzik kutatási köréből, ezt bizonyítják például "Szinyei József, a nyelvtudós /MNY.LIII./, "Százéves a Nyelvtudományi Közlemények" /NyK.LXIV./, "Husz év a hazai finnugor nyelvtudomány történetében" /NyK.LXVII./ o. dolgozatai.

Eredményes tudományos szervező tevékenységet az idők folyamán több fórumon fejtett ki: mint az MTA I. Osztályának titkára, a Magyar Nyelvtudományi Társaság főtitkára, valamint az MTA Nyelvtudományi Intézetében. - Itt kell kiemelni annak a munkának a fontosságát, amelyet a Nyelvtudományi Közlemények szerkesztőjeként végzett. Ezirányu működése biztosította a nagymultu folyóirat immár rendszeres megjelenését és magas színvonalát.

Lakó György az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Finnugor Tanszékén 1956 óta professzor. Pedagógiai munkáját a tudományos színvonal és a követelmények magas mércéje jellemzik, eredményességét fiatal, jól képzett kutatók egész sora bizonyítja.

Lakó György munkásságát a külföld is nagyra értékeli. Ez a nagyra-becsülés nemcsak abban nyilvánul meg, hogy munkáit számontartják, rendszeresen idézik, illetőleg publikálják, hanem abban is, hogy

számos alkalommal hívták meg előadónak, vendégprofesszornak /Finnország, Német Szövetségi Köztársaság/.

Mindezek alapján melegen ajánljuk, hogy Akadémiánk Lakó Györgyöt rendes tagjai közé válassza meg.

Budapest, 1969. október 18.

Hadrovics László s.k.
lev. tag

Pais Dezső s.k.
akadémikus

Tamás Lajos s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján P a c h Zsigmond Pál levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Pach Zsigmond Pál az MTA levelező tagja, az MTA Történettudományi Intézet igazgatója, a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Kossuth-díjas egyetemi tanára.

Szül.: 1919. október 4. Budapest.

Pach Zsigmond Pál a magyar marxista gazdaságtörténeti kutatás megalapozója és kiemelkedő képviselője. Tudományos tevékenysége elsősorban a feudalizmusból a kapitalizmusba való átmenet magyar és kelet-európai folyamatainak kutatására összpontosul, s ennek keretében a nemzetközi tudományos közvélemény figyelmét és elismerését kiváltó maradandó értékű eredményekre jutott az eredeti tőkefelhalmozás, az ún. második jobbágyság kelet-európai folyamatai, a nyugat-európaiatól való elkanyarodás problematikája, a nyugat-keleti kereskedelem, illetve a világkereskedelmi utvonalak kérdésköre feltárásában.

Levelező taggá történő megválasztása óta eltelt 6 esztendő alatt közzétett kutatási eredményei elsősorban a marxista komparatiztika megalapozása, elméleti és módszertani kérdései tisztázása jegyében születtek. E munkálatokat jellemző széles körű tudományos felkészültség, kiváló elméleti megalapozottság és készség, éles problémalátás segítették elő, hogy az elmúlt években Pach Zsigmond Pál nemzetközi reputációt szerzett, s ma már a szakemberek körében nemcsak mint a magyar, de általában a marxista történetírás egyik legmarkánsabb történetírójaként, egyik legismertebb szakértőjeként tartják nyilván. Számos külföldi előadás - különböző egyetemeken és kongresszusokon - tanúsítja a munkássága iránti nemzetközi érdeklődést, mint ahogy 1965-ben a munkásság elismeréseként választották a Nemzetközi Gazdaságtör-

téneti Társaság Végrehajtóbizottságának tagjává is.

Munkásságának kiemelkedő eredménye, hogy intenzív tudományos tevékenysége elismerésre méltó oktatói és nevelő munkával párosul s körülötte fiatal marxista gazdaságtörténészek tevékeny köre alakult ki, ami máig is egyedülálló a felszabadulás utáni történettudományban.

Pach Zsigmond Pál kiemelkedő szakmai ismeretei és magas elméleti színvonala nem csupán a tudományos munkában és oktatásban érvényesülnek, de gyümölcsözően hatottak abban az igen sokirányú tudományszervező tevékenységben, amelyet Pach Zsigmond Pál mindig kifejtett s különösen az elmúlt esztendőben kifejt. Éveken át mint a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem rektora dolgozott az egyetemi reform megvalósításán, több mint két esztendeje pedig az MTA Történettudományi Intézet vezetését vette át. Irányításával indult meg s halad előre a magyar történettudomány felszabadulás utáni legnagyobb vállalkozása a tizkötetes magyar szintézis munkálatai. Emellett az elmúlt esztendőben, az Akadémia társadalomtudományi irányító szerepének megnövekedésével, fontos feladatot kapott az Akadémia elnökségi tagjaként a társadalomtudományi kutatómunka irányításában és koordinálásában.

Tisztelettel javasoljuk a közgyűlésnek, hogy Pach Zsigmond Pál levelező tagot akadémiánk rendes tagjává válassza meg.

Budapest, 1969. október 20.

Mátrai László s.k.
akadémikus

Andics Erzsébet s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§./3/ bekezdése alapján Fejes Tóth László levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Fejes Tóth László levelező tag az MTA Matematikai Kutató Intézete tudományos főmunkatársa a geometria kiváló művelője.
Szül.: 1915. március 12. Szeged.

Fejes Tóth László számos jelentős eredményt ért el a geometriában, elsősorban a diszkrét geometriában /konvex testekkel kapcsolatos elhelyezési és fedési problémák, szabályos testekkel kapcsolatos geometriai szélsőértékfeladatok, rácsproblémák stb/, valamint a geometria más ágaiiban /integrál-geometria, görbék és felületek approximációja stb/. Értékes eredményei vannak az analízis terén is /Fourier-sorok, trigonometrikus polinomok elmélete/.

Eddig 115 tudományos dolgozata és két monográfiája jelent meg. 6 további dolgozata van sajtó alatt. Levelező taggá való választása - vagyis 1962 - óta 38 dolgozata jelent meg: ezek jegyzékét mellékeljük.

Fejes Tóth Lászlót mint a magyar diszkrét geometriai iskola vezetőjét tartják számon a matematikusok külföldön is. /Igy említik pl. I.M.Jaglom W. Blaschke-ról írt nekrológjában /Uszpechi Mat Nauk 18 /1963/ 135-143/. Nemzetközi viszonylatban a diszkrét geometria vezető művelőjének tekintik. Abban, hogy a diszkrét geometriát ma a geometria önálló ágának tartják, nagy szerepe volt Fejes Tóth László úttörő munkájának. Fejes Tóth László számos tanítványt nevelt és ösztönző hatást gyakorolt sok más hazai és külföldi matematikusra. Számos dolgozat már címében is utal arra, hogy Fejes Tóth hatására jött létre. "Lagerungen

in der Ebene, auf der Kugel und im Raum" c. könyvének sikerét mutatja, hogy a kiadó nemrégiben felkérte e kiváló munka második kiadásának előkészítésére; a könyvet időközben oroszra is lefordították.

Fejes Tóth László geometriai eredményei a matematika más ágaiban /pl. az információelméletben és a számelméletben/, továbbá műszaki és természettudományokban /pl. a kristálytanban a folyadékok elméletében/ is sikerrel kerültek alkalmazásra.

Fejes Tóth László nemzetközi elismerése lemérhető gyakori külföldi meghívásain, valamint hogy ismételten őt kérték fel nemzetközi diszkrét geometriai kollokvium vezetésére, továbbá, hogy a Szász Tudományos Akadémia őt levelező tagjává választotta.

Fejes Tóth László aktív részt vesz levelező taggá választása óta az Akadémia életében és általában a matematikai közéletben. A TMB Matematikai Szakbizottságának és a Bolyai János Matematikai Társulat tudományos szakosztályának elnöke; aktív tagja a Studia Scientiarum Mathematicarum Hungarica szerkesztőbizottságának. A Matematikai Kutató Intézetben igen magas színvonalu diszkrét geometriai szemináriumot vezet.

Mindzek alapján Fejes Tóth Lászlót az MTA rendes tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. szeptember 29.

Erdős Pál s.k.
akadémikus

Rényi Alfréd s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján
L á n g Géza levelező tagot előterjeszti rendes taggá való
megválasztásra.

Láng Géza az MTA levelező tagja, a keszthelyi Agrártudományi
Főiskola tanszékvezető egyetemi tanára, a növénytermesztési és
a talajtermelékenység növelésére irányuló kutatások kiváló
művelője.

Szül.: 1916. március 8. Békéscsaba.

Láng Géza középiskolai tanulmányait a békéscsabai reálgimnázium-
ban végezte. Ezután a Keszthelyi Mezőgazdasági Akadémiára irat-
kozott be, ahol 1937-ben oklevelet nyert. 1943-ban a Műszaki
és Gazdaságtudományi Egyetem Mezőgazdaságtudományi Karát is el-
végezte és 1944-ben "summa cum laude" minősítéssel doktorrá
avatták, növénytermesztéstan főtárgyból, növényneveléstan és
üzemtan melléktárgyakból.

1953. januárban a mezőgazdasági tudományok kandidátusa, 1961-ben
a mezőgazdasági tudományok doktora lett. 1964-ben a MTA lev.tag-
jává, 1968-ban a Deutsche Akademie der Landwirtschaftswissenschaften
zu Berlin levelező tagjává választotta.

Állami szolgálatát 1938-ban kezdte a Keszthelyi Mezőgazdasági
Akadémián. Több, mint három évet a keszthelyi, illetőleg a
pallagi Gazdasági Akadémia tanszékében közvetlen termelő
munkában töltött. Ezután a keszthelyi, majd a budapesti, illetve
gödöllői Agrártudományi Egyetem Növénytermesztéstan Tanszékén
dolgozott. /1938-1939 Keszthely, 1939-41 Debrecen-Pallag,
1948-1951 Budapest, Agrártudományi Egyetem, 1950-1951 Földművelés-
ügyi Minisztérium Szakoktatási főigazgatóság, 1955-1956 Agráregye-
tem Gödöllő/, 1956. augusztus 1-től a Keszthelyi Mezőgazdasági
Akadémia Növénytermesztéstan Tanszékét vezeti. 1965-től 1968-ig
a Főiskola rektora volt, jelenleg tudományos rektorhelyettes.

1967-ben az MTA Agrártudományok Osztálya titkárává választották.

Közéleti tevékenysége széles körű. Elnöke az MTA Növénytermesztési Bizottságának, tagja a Szociális Bizottságnak, főszerkesztője az Agrártudományi Közleményeknek. Tagja a Magyar Agrártudományi Egyesület Elnökségének, s elnöke a MAE Növénytermesztési Társaságnak.

Az egyetemi oktató-munka mellett 1938 óta folytat tudományos kutató tevékenységet, amely a növénytermesztés több területére terjed ki. Kezdetben a legelő és rétgazdálkodás kérdéseinek kutatásával foglalkozott. Később mindinkább a talajtermékenység növelésére irányuló kutatások felé fordult. Éveken át végzett kísérletekkel tisztázta az istállótrágya szerepét és kidolgozta a szerves trágya gazdálkodás rendszerét hazai körülményekre. Erre vonatkozó kutatásait doktori disszertációban foglalta össze. Ezzel egyidejűen kezdte meg a műtrágyák hatékonyságának növelésére irányuló kísérleteit. E kutatások eredményeként egyik kezdeményezője volt a hazai műtrágyafelhasználás gyorsabb ütemű növelésének. A műtrágyafelhasználás növekedésével egyidejűen a műtrágya szakszerű felhasználására irányuló kísérletei kiszélesedtek. Kezdeményezője és szervezője volt az országos egységes kísérleti hálózatnak, amelynek keretében jelenleg különböző talaj és éghajlati adottságok között 24 helyen több mint 20.000 parcellán folynak a vizsgálatok. Kísérletileg tanulmányozta a buza, a kukorica, a cukorrépa és a burgonya intenzív trágyázási rendszerét, melynek eredményeiről több dolgozatban számolt be.

A magyar növénytermesztési tapasztalatokat és kutatási eredményeket a Növénytermesztés című könyvében foglalta össze, amelynek ötödik kiadása 1965-ben jelent meg. Ez a könyv szolgál vezérfonallal az egyetemi hallgatók felkészüléséhez. Kezdeményezésére és szerkesztésével 1966-ban jelent meg a Növénytermesztési Kézikönyv, amely 1215 oldalon 42 szerző közreműködésével foglalja össze a nagyüzemi növénytermesztés legújabb ismeretanyagát. A könyv második kiadásának kézírata f. évben elkészült és rövidesen megjelenik.

Több tanulmánya jelent meg a nagyüzemi kukoricatermesztés, silókukoricatermesztés és a buzatermesztés tárgyköréből. Tanulmányt készített "A fehérje előállítása és felhasználása a magyar mezőgazdaságban" címen és abban javaslatokat tett a fehérjehiány leküzdésére. Elemző tanulmányt végzett a növénytermesztés helyzetéről és fejlesztési tényezőiről és megjelölte a következő időszak legfontosabb teendőit.

Irodalmi munkássága a növénytermesztés számos területét öleli fel. Önállóan írt és szerkesztett könyvek, könyv-fejezetek száma 15, cikkek, tanulmányok 28, ismeretterjesztő munkák száma 45.

Eddigi munkájáért 1953-ban "Kiváló növénytermesztő", 1958-ban "A mezőgazdaság kiváló dolgozója" jelvénnel tüntették ki, 1963-ban a "Munka Érdemrend" kitüntetésben részesült.

Eddigi tudományos és tudományszervezési tevékenysége alapján javasoljuk az Akadémia rendes tagjává való megválasztását.

Budapest, 1969. november 28.

Horn Artur s.k.
akadémikus

Manninger Rezső s.k.
akadémikus

Somos András s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján M á t h é Imre levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Máthé Imre az MTA levelező tagja, a vácrátóti Botanikai Kutató Intézet tudományos szaktanácsadója, a botanika kiváló művelője. Szül.: 1911. január 21. Debrecen.

Máthé Imre a természetes gyepek, rét- és legelőterületek korszerű növénycönológiai kutatása, valamint a Mátra és Karancs vidék természetes és félkultur vegetációjának kutatása terén ért el kiemelkedő eredményeket. Az utóbbi 10 évben a természetben is előforduló gyógynövények hazai arealgeográfiáját aut- és synökológiáját vizsgálta eredményesen.

A debreceni Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán szerzett doktorátust botanikából 1933-ban. 1941-ben a Kar "Floristikai növényföldrajz" c. tárgykörből egyetemi magántanárrá habilitálta. 1931-től 1944-ig a debreceni Tudományegyetem Növénytani Tanszékén működött, mint egyetemi gyakornok, tanársegéd, adjunktus, majd tanárképző-szakelőadó. 1942-től 1944-ig a Tanszék és Botanikus-kert igazgatója. A debreceni Collégiumban, továbbá a pallagi Gazdasági Akadémián mint akadémiai segédtanár, illetőleg főiskolai intézeti tanár mezőgazdasági botanikát adott elő. 1944-ben a kolozsvári Mezőgazdasági Főiskola Növénytani Tanszékére kapott nyilvános rk.tanári kinevezést. Ilyen minőségben dolgozott 1944-45-ben a keszthelyi Mezőgazdasági Főiskolán is. 1946-ban az Agrártudományi Egyetem Mezőgazdaságtudományi Karának debreceni osztályán a Növénytani Tanszék egyetemi ny.rk.tanára lett. 1949-ben a budapesti Agrártudományi Egyetem Növénytani Tanszékére helyezték át és 1950-ben kinevezték tanszékvezető egyetemi nyilvános rendes tanárnak. Közben 1950-51-ben az Egyetem rektora, 1954-ben tudományos rektorhelyettes, majd 1955-től 1957-ig ismét az

Egyetem rektora volt. 1957-ben kutatóként áthelyezték a Gyógynövény Kutató Intézethez. Tudományos osztályvezetői minőségben érte az újabb áthelyezés az MTA vácrátóti Botanikai Kutató Intézetébe, ahol jelenleg is dolgozik, mint tudományos szaktanácsadó.

Máthé Imre 1952-ben a biológiai tudományok doktora lett, majd 1954-ben az MTA levelező tagjai sorába választotta. Tudományos publikációinak, tanulmányainak száma meghaladja a 125-öt, ezen kívül 6 összefoglaló munkát, ill. tankönyvet, s 72 ismeretterjesztő munkát irt. A Magyarország Kulturflórája sorozat főszerkesztőjeként nemzetközileg is elismerésre méltó munkát végzett és végez. A sorozatból eddig 2 kötet és több kötetből füzetek, összesen 36 füzet mintegy 3000 oldalon jelent meg. Máthé Imre e hatalmas szerkesztési munkán kívül a sorozat több kötetében, mint szerző is részt vett. Jelenleg munkatársaival együtt az agrofítocönológiai kutatások tudományos szintéziséen dolgozik. A természetes növényi hatóanyagok környezeti tényezőktől befolyásolt változásainak ökológiai és kémiai vizsgálatával számos külföldi kongresszuson is szerepelt s e téren egy modern, gyakorlatilag is fontos irányzatot képvisel. Számos akadémiai és közéleti tisztséget viselt és visel jelenleg is. Az MTA Agrártudományok Osztályának osztályvezetői tagja, s az Osztály könyv- és folyóiratkiadási felelőse. Tagja volt megszűnéséig az 51.sz. Koordinációs Bizottságnak. Tagja az MTA Biológiai Tanácsnak, a Magyar Biológiai Egyesület Botanikai Szakosztálya intézőbizottságának s több akadémiai kiadvány szerkesztőbizottságának, Pártonkívüli. Eddigi munkájáért 1951-ben a Magyar Népköztársasági Érdemrend IV. fokozatával tüntették ki, 1954-ben Munka Érdemrend kitüntetésben, 1955-ben pedig Kossuth-díjban részesült.

Eddigi igen széles körű tudományos munkásságát tekintve várható, hogy akadémiai rendes tagnak megválasztva, az akadémikus testületnek is érdemes tagja lesz, ezért javasoljuk az Akadémia

rendes tagjai sorába való megválasztását.

Budapest, 1969. október 16.

Mócsy János s.k.
akadémikus

Horn Artur s.k.
akadémikus

Somos András s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján K e r p e l - F r o n i u s Ödön levelező tagot előterjeszti renés taggá való megválasztásra.

Kerpel-Fronius Ödön levelező tag, a POTE Gyermekklinika tv. egyetemi tanára, a gyermekgyógyászat kiváló művelője.
Szül.: 1906. január 14. Versecen.

Kerpel-Fronius Ödön 1948-ban lett levelező tag és az elmúlt 18 év során szaktudományában hazai és nemzetközi szinten, a tudomány előremozdításában kifejtett széles körű munkájában gazdag eredményeket mutatott fel. Levelező taggá választása óta két monográfiát, négy könyvfejezetet külföldi tan- és kézikönyvekbe, két könyvet és 66 dolgozatot irt. Számos előadást, ill. referátumot tartott hazai és külföldi kongresszusokon, symposiumokon és egyetemeken. 1962-ben a californiai Stanford egyetemen működött egy hónapig mint visiting professor, 1967-ben az öt svéd egyetemre hívták meg vendégelőadónak. Tudományos munkásságát 1951-ben Kossuth-díjjal és a Magyar Népköztársasági Érdemrend V. fokozatával, 1965-ben a Munka Érdemrend arany fokozatával tüntették ki. A külföldi gyermekorvos, ill. tudományos társaságok tiszteletbeli és levelező taggá választották. Angol /1957/, francia /1958/, portugál /1960/, lengyel /1962/, svéd/1962/, amerikai /1962/, bolgár /1963/, svájci /1965/, finn /1965/, német /1967/, olasz /1967/ gyermekorvos társaságok, valamint a Brit Neonatológiai Társaság /1965/, a Csehszlovák Purkinje Társaság /1962/ és a Természettudósok Leopoldina Akadémiája /1962/.

Széles körű tudományos munkásságának főbb témakörei: 1. Só- és vízháztartás, 2. Csecsemőkori bélhurutok és toxicosis, 3. Csecsemőkori sorvadás, 4. Vesebetegségek, 5. Neonatologia, továbbá a fejlődő szervezet élet- és kórtana és különböző klinikai tanulmányok.

20 éves pécsi professzori működése alatt egész sora került ki klinikájáról a kiválóan képzett professzoroknak, kórházi főorvosoknak és minősített kutatóknak. A Pécsi Orvostudományi Egyetem Gyermekklinikája nemzetközileg is ismert és nagyrabecsült európai központja lett szaktudományának. Tudományos munkájával és klinikai tevékenységével Kerpel-Fronius Ödön a magyar tudomány-szervezésben mindig jelentős részt vállalt. Az Akadémia különböző bizottságaiban, az Acta Paediatrica szerkesztőségében, az Országos Béketanácsban. A Pécsi Orvostudományi Egyetem Tudományos Szakosztályában igen eredményesen működött közre. Vezetőségi tagja a MTA Orvosi Osztályának.

Mindezek alapján úgy látjuk, hogy a Magyar Tudományos Akadémia célkitűzéseinek megvalósítását segíti elő és egy igen érdemes kutatót ismer el akkor, ha Kerpel-Fronius Ödönt rendes tagjai sorába választja.

Budapest, 1969. október 27.

Lissák Kálmán s.k.
akadémikus

Gegesi Kiss Pál s.k.
akadémikus

Miskolczi Dezső s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§./3/ bekezdése alapján C s a n á d i György levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Csanádi György levelező tag, Közlekedés és Postaügyi Miniszter, a közlekedéstudomány kiváló művelője.

Szül.: 1905. július 28., Leibach.

Tudományos fokozat megszerzésének éve: levelező tag 1958 óta

Kitüntetései: Köztársasági Érdemrend arany fokozata 1947
Köztársasági Érdemrend V.fokozata 1950
Munka Vörös Zászló Érdemrend 1954
Munka Érdemrend, arany fokozata 1965
Kossuth-díj III.fokozat 1956

Szakterülete: közlekedéstudomány komplex problémái, vasuti pályaaépítés és fenntartás.

Szaknai jellemzése: Dr.Csanádi György levelező taggá történt megválasztása óta tovább folytatta elméleti alkotó kutatási munkásságát. A vasuti üzen tudományos továbbfejlesztése mellett kutató munkásságát, tanulmányait a közlekedés valamennyi ágazatára, a közlekedés egészének komplex tudományos problémáira is kiterjesztette. E téren a szocialista és a nyugati országokban egyaránt elismert, alapvető eredményeket ért el a közlekedéstudomány, a közlekedéspolitika és gyakorlati közlekedés összefüggéseinek feltárása, a tervszerű arányos fejlődés törvényének a közlekedésben való érvényesítése, a közlekedési ágazatok korszerű koordinációjának elvi megalapozása és gyakorlati végrehajtása terén. Tudományos és gyakorlati munkásságának eredményei nyomán alkothatta meg Széchenyi óta először a magyar közlekedéspolitika koncepcióját, melyet az Országgyűlés 1968. évben törvényerőre emelt.

Nemzetközi szempontból nagy jelentőségű eredmény, hogy a legnagyobb nemzetközi vasuti szerv az Union Internationale des Chemins de fer Paris UIC, felkérésére tanulmányt írt. Ezen tanulmányt az UIC francia és német nyelven valamennyi vasutnak megküldte. A szocialista országok vasutainak Együttműködési Szervezete a közlekedéspolitika tudományos alapjaira vonatkozó elvi megállapításait megvitatta és további munkájában irányadónak elfogadta.)

Szakmai tudományos tevékenysége: 3 szakkönyv és 47 szaktanulmánya jelent meg magyar és idegen nyelven.

Tudománypolitikai tevékenysége: az MTA Közlekedéstudományi Bizottságának elnöke.

Mindezek alapján Csanádi Györgyöt az MTA rendes tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. november 28.

Dr. Major Máté s.k.   Dr. Bognár Géza sk.
akadémikus   akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§./3/ bekezdése alapján
K o v á c s K. Pál, levelező tagot előterjeszti rendes taggá
való megválasztásra.

Kovács K. Pál levelező tag a Villamosenergiaipari Kutató Intézet
igazgatója az erősáramu, elektrotechnika kiváló művelője.
Szül.: 1907. december 7. Budapest.

Tudományos fokozat megszerzésének éve: levelező tag 1949 óta

Kitüntetései: Kossuth-díj 1953
Munka Érdemrend 1956

Szakterülete: erősáramu elektrotechnika, a forgógépek elmélete
energetikai, energiagazdálkodási és automatizálási kérdések.

Szakmai jellemzése: Dr. Kovács Károly Pál rendkívül széleskörű,
nagy tudományos tevékenysége következtében az egyik legjobban
ismert és nemzetközileg elismert magyar tudós az elektrotechnika
területén. Külön fontos érdemként kell arra rámutatni, hogy a
korszerű elektrotechnikai módszerek vonatkozásában igen jelen-
tős iskolát alapított. Ebből az iskolából, keze alól került ki
6 professzor /akik között 2 akadémiai levelező tag, egy doktor
és több kandidátus van/.

A Zürich-i egyetemen 1957-ben egy szemeszteren át tartott elő-
adásokat és több előadást tartott a stockholmi, aacheni, hanno-
ver-i, kairói, pozsonyi, prágai, temesvári és bukaresti egyete-
men.

Szakmai tudományos tevékenysége: Eddig megjelent magyar és ide-
gennyelvű könyveinek száma 10, 57 tudományos cikke jelent meg.

Tudománypolitikai tevékenysége: az MTA Elektrotechnikai Bizottságának elnöke. 1948-1956-ig a Magyar Elektrotechnikai Egyesület elnöke volt.

Mindezek alapján Kovács K. Pált az MTA rendes tagságára javasoljuk.

Budapest, 1969. november 28.

Dr. Benedikt Ottó s.k.
akadémikus

Dr. Szigeti György s.k.
akadémikus

Dr. Csáki Frigyes s.k.
lev. tag

Dr. Geszti P. Ottó s.k.
lev. tag

2. Váltakozóáramu gépek tranziens folyamatai /Rácz Istvánnal/
Akadémiai Kiadó, 1954.
3. Betriebsverhalten von Asynchronmaschinen. Verlag Technik
Berlin, 1957.
4. Szimmetrikus összetevők /Gesztí Ottóval és Vajta Miklóssal/
Akadémiai Kiadó, 1957.
5. Transiente Vorgänge von Wechselstrommaschinen. Akadémiai
Kiadó, 1959. /Rácz Istvánnal/
6. Műszaki Értelmező Szótár, Általános elektrotechnika,
Akadémiai Kiadó, 1958.
7. Műszaki Értelmező Szótár, Villamos gépek. Akadémiai Kiadó,
1959.
8. Symmetrische Komponenten in Wechselelektromaschinen.
Birkhäuser Verlag, 1962.
9. Asynchronmaschinen /Dr. H. Jordan hannoveri professzorral
együtt előkészületben/
10. Váltakozóáramu gépek tranziens folyamatai /Rácz Istvánnal/
11. Villamos gépek tranziens folyamatai, Műszaki Könyvkiadó,
sajtó alatt.

MEGADOTT SZABADALMAK

1. Periodus- és fázisszámátalakító
2. Szabályozó transzformátorrendszer
3. Villamos tengely
4. Távvezeték a földnek, mint vezetőnek a felhasználásával
/Gesztí P. Ottóval/
5. Aszinkron szervmotor
6. Kétforgórészes szabályozható aszinkronmotor
7. Szabályozható aszinkronmotor
8. Kettős aszinkron motor
9. Eljárás gáz ionizálásához igen kis átmérőjű szemcsékből
álló permet előállítására, különösen magnetohidrodinamikuss
gépeknél

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§./3/ bekezdése alapján Széchy Károly levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Széchy Károly levelező tag a Budapesti Műszaki Egyetemen Geotechnikai Tanszék egyetemi tanára, a hidépítés, alapozás, alagutépítés kiváló szakértője,
Szül.: 1903. december 27. Budapest.

Tudományos fokozat megszerzésének éve: levelező tag 1951 óta.

Kitüntetései: Népköztársasági Érdemrend IV. fok 1947.
Kossuth-díj I. fokozat 1948,
Munka Érdemrend arany fokozat 1950.

Szakterülete: hidépítés, alapozás, alagutépítés.

Szakmai jellemzése: Már a Közlekedésügyi Minisztérium Közuti Hidosztályán, az azt megelőző gyakorlati mérnöki munkássága során tevékeny szakirodalmi működést fejtett ki a Mérnökegyületben és a Mérnöki Továbbképző Intézetben. Szakirodalmi tevékenysége, előadásai ebben az időben a vízépítés, alapozás és a hegesztés, valamint a hidpályaszerkezetek területén mozognak és legjelentősebb munkája az óbudai Árpád-híd általános terveinek koncepciója. A híd általános terveinek kidolgozása is az ő vezetésével történt a Hidosztályon.

A felszabadulás után a KPM Közuti Hidosztályának vezetője és az ország összes közuti hidjai ujjáépítésének irányítója lett. Számos újszerű szerkezeti és szerelési megoldást vezetett be. Ezek közül a legjelentősebbek a Kossuth-híd pilléreinek szerkezete, az öszvértartós acélgerenda hidak, szembetűnő szerkezetek, a Lánchíd és az Árpád-híd szerelési módja. 1950-ben megbízást kap az új budapesti földalatti vasút építésének megszervezésére, amelynek 1954-ig, a munka átmeneti leállításáig, vezérigazgatói minő-

ségben a vezetője. Ezen működéséhez is több új szerű megoldás fűződik /pl. pajzskiszzerelő kamrák szerkezete/.

1949 óta meghívott előadó, 1953 óta egyetemi tanár, először fél-állásban, majd 1957 óta teljes állásban a Budapesti Műszaki Egyetemen, ahol 1949 óta az Alapozás, majd tanári kinevezése óta /1953/ az Alagutépítéstan tárgyának is előadója. Tudományos eredményei közül a hidfők gazdaságos kialakítása és a hidfőkre ható földnyomások, a csőcölöpök elméleti teherbírása, a próbaterhelések pontos kiértékelési módja, a cölöp verés alatti igénybevetelésnek meghatározása és a vasbetoncölöpök helyes és gazdaságos tervezése: cölöpök vibrálása, sicalapok talpfelületének és a talajcserének a feszültségekre és a szilárdságra gyakorolt befolyása a legjelentősebbek. Gazdag tudományos munkásságát külföldön is jelentősen értékelik. 1966-ban a Helsinkii Műegyetem tiszteleti doktorává avatta.

1958-ban és 1964-ben a Kairói Egyetemen, majd 1968-ban egy félévén át a Western Ontario Egyetemen vendégprofesszora és számos külföldi egyetemen és konferencián tart meghívásra előadást.

Szakmai tudományos tevékenysége: 3 magyar nyelvű szakkönyve jelent meg, melyek mindegyike nagyrészt külföldi kiadók kiadásában idegen nyelveken /német, angol, francia, spanyol, cseh és orosz/ is megjelent. Ezenkívül 150 különféle szakcikke jelent meg, nagyrészt idegen nyelven, hazai és külföldi folyóiratokban.

Tudománypolitikai tevékenysége: A Mérnöki-, Építészeti és Közlekedéstudományi Szakcsoport vezetője, az Internationale Vereinigung für Brückenbau und Hochbau Magyar Nemzeti Bizottsága és az International Society of Soil Mechanics and Foundation Engineering Magyar Nemzeti Bizottságának elnöke. Az OMFEB tagja.

Mindezek alapján Széchy Károlyt az MTA rendes tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. november 28.

Dr. Bogárdi János s.k.
lev. tag

Dr. Gillenot László s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §, /3/ bekezdése alapján Földi Zoltán levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Földi Zoltán levelező tag, c. műegyetemi tanár, a Chinoin Gyógyszergyár labor. vezetője, a gyógyszerkutatás kiváló művelője.
Szül.: 1895. május 3. Budapest.

Földi Zoltán 1917-ben a Budapesti Műegyetemen kitűnő minősítésű vegyészmérnöki oklevelet, 1919-ben, ugyanott kitűnő minősítésű műszaki doktori oklevelet szerzett. 1916-tól kezdve három esztendőig Zemplén Géza professzor mellett asszisztensként dolgozott, majd a Chinoin Gyógyszergyár szolgálatába lépett, s azóta mindmáig ezen a munkahelyen dolgozik. Tevékenysége eleinte a gyógyszeripart érdeklő szerves kémiai kutatómunka végzéséből és vezetéséből állott, később a gépészeti üzem mérnöki feladatok megoldására és kémiai üzemek irányítására is kiterjedt, s rövid ideig a gyár vezérigazgatói tisztét is betöltötte. Jelenleg a gyári kutatólaboratórium egyik részlegét vezeti. - 1931-ben a Szegedi Tudományegyetem Természettudományi Kara a "Szerves gyógyszerkészítmények kémiai technológiája" c. tárgykörből egyetemi nagántanárrá képesítette. 1948-tól kezdve a Budapesti Műszaki Egyetem Vegyészmérnöki Karán kereken 10 éven át a "Szerves kémiai alapműveletek" c. kollégiumot látta el meghívott előadóként. 1964-ben a BME Vegyészmérnöki Karának előterjesztésére tudományos és oktatói tevékenységének elismeréseként az egyetemi tanári címmel tüntették ki. A Vegyészmérnöki Kar egyik állami vizsgáztató bizottságának tagjaként jelenleg is tevékenykedik. 1952-ben a Kossuth-díj ezüst fokozatával tüntették ki, 1956-ban az MTA Kémiai Tudományok Osztályának levelező tagjává választották meg. Népköztársaságunk koránya 1959-ben a Népköztársasági Érdemérem ezüst fokozatával, 1960-ban a Munka Érdemrenddel, s ugyancsak 1960-ban a Magyar Kémikusok Egyesülete a Wartha Vince emlékéremmel tüntette ki.

Tudományos munkássága: Földi Zoltán tudományos munkássága összefonódik gyógyszeripari tevékenységével, eklatáns példáit mutatva a tudomány és gyakorlat szoros kapcsolatának. Számos szintetikus gyógyszer gyártásának eljárását dolgozta ki, illetve új, szintetikus előállítható gyógyhatású szénvegyületet fedezett fel. Ezek az eljárások, melyeket munkatársaival együtt eddig kereken 80 szabadalomban fektetett le, döntő módon hozzájárultak a magyar gyógyszeripar megalapozásához és nemzetközi megbecsülésének kivívásához. A szabadalmaztatott eljárások legtöbbször új szerves kéniai alaputatások eredményeire épül, s ezeket Földi Zoltán munkatársaival együtt számos tudományos közleményben is rögzítette, melyeknek zöme idegen nyelven nagy publicitású folyóiratokban jelent meg. Tudományos kutatásait nagy invenció, kitünő kísérleti készség és alapos szakirodalmi tájékozottság jellemzi.

Földi Zoltán levelező taggá történt megválasztása /1956/ óta is folytatta kutatásait. Erről azóta megjelent 10 publikációja /1. a mellékletet/ és a Chinoin gyár kutató-vegyészeivel együtt benyújtott 21 szabadalom számol be. Az utóbbi publikációkban foglalt kutatásai közül különösen jelentős a Ψ -efedrin és efedrin, továbbá a cinkonaalkaloidok rezkelátjainak a felfedezése és stabilitásuk összehasonlító tanulmányozása, aminek alapján a vegyületek legstabilisabb konformációját, sőt a cinkonaalkaloidok esetén az egyik asszimetriacentrum addig még szabatosan nem igazolt relatív konfigurációját biztonsággal meg lehetett állapítani. E nagyon szellemes sztereokéniai vizsgálatok, amelyek a kinuklidin-gyűrű konformációját is új megvilágításba helyezték, méltán találtak nagy visszhangra. Gyakorlati kihatásként az efedrinnel és Ψ -efedrinnel végzett vizsgálatok a treo- és eritrokonfigurációjú $\star$ -aril- β -aminopropanol-származékok azonosítására, illetve e sztereoizomerek keverékének komponenseire való szétválasztására voltak értékesíthetők. Ez többek között a Klóranfenikol /treonicin/ kéniaját érdekes új adatokkal gazdagította, melyek később a nitrobenzaldehid és glicinszármazékok, továbbá a nitrobenzaldehid és hidantoin gyakorlatilag fontos reakciójának igen négyreható tanulmányozását tették lehetővé.

Külön ki kell emelnünk Földi Zoltán tudományszervező tevékenységét. Eltekintve attól, hogy hosszú munkássága folyamán igen sok fiatal vegyész nevelt kutató vegyészé, több bizottság munkájában mindenkor aktívan részt vett. A Szerves Kéniai Bizottság zárt ülésein; aktív ülésein és előadóülésein minden alkalommal részt vesz; referátumaival, a kialakult vitákban hozzászólásaival és javaslataival a Bizottságnak a hatáskörébe tartozó vélemények kialakításában nagy segítséget nyújtott. Aktív tevékenységet fejt ki a TMB Szerves Kéniai Szakbizottságában is. Tavaly óta a Központi Kéniai Kutató Intézet szerves osztálya szakmai tudományos tanácsának tagjaként is tevékenykedik.

Mindezek alapján Földi Zoltánt az MTA rendes tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. szeptember 22.

Bruckner Győző s.k.
akadémikus

Gerecs Árpád s.k.
akadémikus

Vargha László s.k.
akadémikus

Bognár Rezső s.k.
akadémikus

Szabadalmak

- Kétszer helyettesített tetrazolok. 777.563.sz. francia szabadalom. 1935. február 23. /Chinoïn-gvár néven./
- Kétszer helyettesített tetrazolok. 111.703.sz. magyar szabadalom. 1935. március 1. /Chinoïn-gvár néven./
- Ciklikusan diszubsztituált tetrazolok. 611-692.sz. német szabadalom. 1935.április 2. /Chinoïn-gvár néven./
- H helyettesített tetrazolok. 114-061.sz. magyar szabadalom. 1936.március 16. /Chinoïn-gvár néven./
- Ciklikusan diszubsztituált tetrazolok. 2.020.937.sz. amerikai szabadalom. 1936. november 12.
- Ismételten meggyújtható gyújtópálca. /Földi Zoltán, Kőnig Rezső./ 2093.516.sz. amerikai szabadalom. 1937.szeptember 21.
- Triphenylmethan származékok. 818.594.sz. francia szabadalom. 1937.szeptember 29. /Chinoïn-gvár néven./
- Polyoxy-triphenylmethan vegyületek. 480.549.sz. angol szabadalom. 1938. február 24. /Chinoïn-gvár néven./
- Triphenylmethan polyoxy leuco-származékai. 2.116.827.sz. amerikai szabadalom. 1938. május 10.
- Festék-származékok. 485.266.sz. angol szabadalom. 1938.május 17. /Földi Zoltán és Chinoïn-gvár./
- Polyoxy-fuchson származékok. 485.228.sz. angol szabadalom. 1938.május 17. /Chinoïn-gvár néven./
- Triphenylmethan származékok. 154.147.sz. osztrák szabadalom. 1938.augusztus 25. /Chinoïn-gvár néven./
- Polyoxy-fuchson származékok. 835.595.sz. francia szabadalom. 1938.december 26. /Chinoïn-gvár néven./
- Aminobenzol-szulfonamid származékok. 500.674.sz. angol szabadalom. 1939. február 14. /Chinoïn-gvár néven./
- Szulfonamid-vegyületek. 505.312.sz. angol szabadalom. 1939.május 9. /Chinoïn-gvár néven./
- Pentoxy-fuchsonok éterifikált származékai. 2.134.247.sz. amerikai szabadalom. 1939. október 25.

Aminobenzolszulfonamid származékok. 122-450.sz. magyar szabadalom. 1939. december 15. /Chinoín-gvár nevén./

Ösztrogén anyagok. 123.934.sz. magyar szabadalom. 1940. június 14. /Chinoín-gvár nevén./

Alifás csoportokkal éterifikált polvoxy-fuchson származékok. 2.184.491.sz. amerikai szabadalom. 1940. december 26. 701.957.sz. német szabadalom. 1941. január 2.

Eljárás tercier hidroxilt tartalmazó ciklopentano-poli-hidrofenantrén vegyületek előállítására. C-5489.a.sz. magyar szabadalmi bejelentés. 1941. március 8. /Chinoín-gvár és Földi Zoltán nevén./

2-Alkil-6-amino-4-oxi-pyrimidin vegyületek. 126.792.sz. magyar szabadalom. 1941. május 1. /Chinoín-gvár nevén./

2-Alkil-4-amino-5-karbalkoxi-pirimidinek. 538.743.sz. angol szabadalom. 1941. augusztus 14. /Chinoín-gvár nevén./

p-Aminobenzol-szulfonamid származékok. 716.089.sz. német szabadalom. 1941. december 11.

Dialkyl-bis-/oxyphenyl/-äthylen származékok. 717.653.sz. német szabadalom. 1942. január 29. /Földi Zoltán, Demjén István és Chinoín-gvár./

C-vitamin. 452.811.sz. belga szabadalom. 1943. november. /Földi Zoltán és Chinoín-gvár./

p-Aminobenzolszulfonamid származékok. 2.338.106.sz. amerikai szabadalom. 1944. január 4. /Földi Zoltán és Chinoín-gvár./

Szulfonamid-származékok. 2.332.906.sz. amerikai szabadalom. 1944. október 26. /Földi Zoltán, Gerecs Árpád, Demjén István és König Rezső./

Eljárás -alkoxi- -halogénsavak és származékaik előállítására. 138.710.sz. magyar szabadalom. 1947. november 25. /Földi Zoltán./

Eljárás 4-izopropilidén-5-keto-oxazolinok előállítására. 139.711.sz. magyar szabadalom. 1947. november 25. /Földi Zoltán./

Eljárás vizes penicillin-oldatok töményítésére vagy teljes vitzelenítésére. CI-7. alapszámu magyar szabadalmi bejelentés, 1949. szeptember 16. /Chinoín-gvár, Földi Zoltán, Gerecs Árpád és König Rezső./

Eljárás vizes penicillin-oldatoknak töményítésére. CI-8. alapszámú magyar szabadalmi bejelentés, 1949. szeptember 16.
/Chinoín-gvár, Földi Zoltán, Gerecs Árpád, König Rezső./

Eljárás penicillineknek vizes oldatból való kinyerésére.
141.310.sz. magyar szabadalom, 1949. december 9.
/Chinoín-gvár, Földi Zoltán, Gerecs Árpád, König Rezső./

Eljárás és készülékek penicillinnek kivonására folvadékokból.
141.337.sz. magyar szabadalom, 1950. április 18.
/Földi Zoltán, Földi Tamás és Földi András./

Eljárás penicillin kivonására vizes oldatokból 141.682.sz.
magyar szabadalom, 1950. szeptember 22. /Földi Zoltán,
Földi Tamás és Földi András./

Oldószer penicillin kivonására vizes oldatokból 141.777.sz.
magyar szabadalom, 1950. november 16. /Földi Zoltán,
Földi Tamás és Földi András./

Eljárás szulfa-tiazolok előállítására. 141.901.sz. magyar
szabadalom, 1951. április 20. /Földi Zoltán, Földi Tamás
és Földi András./

Eljárás szulfanilil tiokarbamid-sók, illetve szulfanilil
tiokarbamid előállítására. 142.034.sz. magyar szabadalom.
1951. április 20. /Földi Zoltán, Földi Tamás és Földi
András./

Eljárás penicillin-sók készítésére. 141.778.sz. magyar sza-
badalom, 1951. május 30. /Földi Zoltán, Földi Tamás
és Földi András./

Eljárás acil-tiokarbamid származékok előállítására.
142.117.sz. magyar szabadalom, 1951. december 29.
/Földi Zoltán, Földi Tamás és Földi András./

Eljárás izonikotinsav és származékainak készítésére.
FO-146.sz. magyar szabadalmi bejelentés, 1952. március 15.
/Földi Zoltán, Földi Tamás és Földi András./

Eljárás piridin-karbonsav-észterek, főként -karbonsav-
észterek előállítására. FO-147, alapszámú magyar sza-
badalmi bejelentés, 1952. március 17.
/Földi Zoltán, Földi Tamás és Földi András./

Eljárás heterociklusos karbonsavak, főként piridin-karbonsavak
észtereinek előállítására. FO-148.sz. magyar szabadalmi
bejelentés, 1952. március 25. /Földi Zoltán, Földi Tamás
és Földi András./

- Eljárás izonikotinsav-hidrazid és származékai előállítására.
FO-149.sz. magyar szabadalmi bejelentés. 1952.április 28.
/Földi Zoltán./
- Eljárás antituberkulotikus hatású termékek előállítására.
142.249.sz. magyar szabadalom, 1952.május 12.
/Földi Zoltán, Földi Tamás és Földi András./
- Eljárás antituberkulotikus hatású vegyületek előállítására.
FO-154.sz. magyar szabadalmi bejelentés, 1952.
június 30. /Földi Zoltán, Földi Tamás és Földi András./
- Eljárás heterociklusos karbonsavak hidrazidjainak előállítá-
sára. 142.318.sz. magyar szabadalom. 1952. július 11.
/Földi Zoltán, Földi Tamás és Földi András./
- Eljárás arilszulfonil tiokarbamidok előállítására.
142.403.sz. magyar szabadalom. 1952. december 22.
/Földi Zoltán, Földi Tamás és Földi András./
- Eljárás penicillinnek, sztreptomycinnek és más hasonló,
mikroorganizmusok által termelt antibiotikumoknak
fermentáció útján való előállítására. 142.520.sz.
magyar szabadalom. 1953. február 12. /Földi Zoltán,
Földi Tamás és Földi András./
- Eljárás C-penicillinnek kristályos alakban való kinverésére.
FO-177. alapszámu magyar szabadalmi bejelentés.
1953.szeptember 19. /Földi Zoltán és König Rezső./
- Eljárás vicinális aminoalkoholok komplex-származékainak
előállítására, vicinális aminoalkoholoknak reakció-
elegyekből való leválasztására és esetleg egymástól való
elválasztására. FO-240.a.sz. magyar szabadalom.
1955.október 3.
/Földi Zoltán, Földi Tamás és Földi András./
- Eljárás gyógyhatású szulfonilamido-származékok előállítására.
148.268.sz. magyar szabadalom. 1959.júl.25.
/Földi Zoltán, Szinnyi Éva és König Rezső./
- Eljárás gyógyhatású tiaziazin-származék előállítására.
148.398.sz. magyar szabadalom. 1959. október 1.
/Földi Zoltán, Heidt Jánosné és König Rezső./
- Eljárás diuretikus hatású új termék előállítására.
CI-327.sz. magyar szabadalmi bejelentés. 1960.március 16.
/Földi Zoltán, Heidt Jánosné és König Rezső./

15144/VII/1969.

- Eljárás gyógyhatású tiadiazin-származék előállítására.
CI-328.sz. magyar szabadalmi bejelentés. 1960.március 18.
/Földi Zoltán, Heidt Jánosné, König Rezső/
- Eljárás értékes gyógyhatású új szulfonamidoszármazékok
előállítására. 148.836.sz. magyar szabadalom.
1960.április 6. /Földi Zoltán, Szinnvei Éva,
Heidt Jánosné Lányi Dorottya, König Rezső./
- Eljárás új diuretikus hatású vegyület készítésére.
FO-382.sz. magyar szabadalmi bejelentés, 1961.március 11.
/Földi Zoltán, Heidt Jánosné Lányi Dorottya./
- Eljárás 6-klór-7-szulfamil-benzo-dihidro-1.2.4-tiadiazin-1.1-
-dioxid előállítására. CI-384.a.sz. magyar szabadalmi
bejelentés. 1961.október 20.
/Földi Zoltán, Heidt Jánosné Lányi Dorottya, König Rezső./
- Eljárás a 2-es helyzetben aralkil-csoporttal helyettesített
6-klór-7-szulfamil-benzo-dihidro-1.2.4-tiadiazin-1.1-
-dioxidok előállítására. FO-399.a.sz. magyar szabadalmi
bejelentés. 1961.december 16.
/Földi Zoltán, Heidt Jánosné Lányi Dorottya, Pálosi Endre./
- Eljárás 7-szulfanil-benzo-dihidro-1.2.4-tiadiazin-1.1-dioxidok
előállítására. FO-403.a.sz. magyar szabadalmi bejelentés.
1962.február 24.
/Földi Zoltán, Heidt Jánosné Lányi Dorottya./

A fentiekén kívül 12 két-szerzős szabadalomban második
feltalálónaként szerepel.

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján Z ó l y o m i Bálint levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Zólyomi Bálint levelező tag, az MTA Botanikai Kutató Intézete igazgatója, a botanika kiváló művelője.

Születés: 1908. május 31. Pozsony.

Zólyomi Bálint levelező taggá történt választása óta /1951/ 72 tanulmánya, szakmai, tudománypolitikai közleménye jelent meg, több mint 590 oldal terjedelemben. Tudományos munkássága a geobotanika számos ágára kiterjed. Különösen a pollenanalízis, továbbá az erdőtipológia, valamint a lösztalajok vegetációjának felderítése terén olyan megállapításokhoz jutott, melyek egyrészt a külföldi szakkörök figyelmét is felkeltették, másrészt pedig a hazai gyakorlati irányú erdészeti kutatások éppen az általa kifejlesztett erdőtipológia nyelvének haladnak.

1952-ben magyar, 1953-ban német nyelven jelent meg "Magyarország növénytakarójának fejlődéstörténete az utolsó jégkorszaktól" c. székfoglaló előadása, amely a Balaton üledékeinek részletes pollenanalitikai feldolgozása során felvázolja Magyarország utolsó, jégkorszak-utáni vegetáció fejlődéstörténetének teljes szintézisét. Ebbeli eredményeiről a svéd és a norvég tudományos szakkörök meghívására Svédországban és Norvégiában 1956-57-ben előadásokat tartott.

További kimagasló eredménye Zólyomi munkásságának, hogy újabb alapokon fejlesztette tovább az erdőtipológiát, Ugyanis kidolgozta a hazai viszonyoknak megfelelően a szovjet erdőtipológia, Pogrebnyák és Szukačov többdimenziós-ökológiai jellegű osztályo-

zását, összeegyeztetve azt a Braun-Blanquet-féle szisztémával.

Ezt az újabb jellegű erdőtipológiát az akkor megindult országos növényföldrajzi térképezés is átvette és az erdészeti feladatok szolgálatával kapcsolta össze. Az erdészek részéről is ennek hatására indult meg az intenzív erdőtipológiai kutatás. Zólyomi Bálint ezen érdemeiért kapta 1955-ben a Kossuth-díj II. fokozatát.

1956-57-ben a zonalitás elve alapján, szovjet geobotanikai kutatások nyomán kidolgozta Magyarország zonális növénytársulásainak áttekintését és azokat a talajzonákhoz kapcsolta.

Uttörő munkát végez az eddig tisztázatlan hazai és délkeleteurópai löszvegetáció fitocönológiai feltárása terén. Elsőnek kutatta ki és délkelet-európai méreteken dolgozza fel összehasonlítón a lösz erdőszyepjének erdejét, a tatárjuharos tölgyest. Ehhez 1957-ben Csehszlovákiában és Bulgáriában összehasonlító terepkutatásokat végez. Hazai viszonylatban pedig igen gondos feltáró munkával először a Mezőföldön, majd a Duna-Tisza közének peremén, a Tiszántul és az Alföld északi peremén tisztázza és helyezi új megvilágításba a löszvegetáció fitocönológiai problémáit. A szintézis kidolgozásának eredményeképp a Vácrátóti II. Symposiumon /1960/ bemutatta Magyarország ujszemléletű vegetációtérképét.

Igen részletes nagy tanulmányt bocsátott közre Zólyomi Bálint 1958-ban, Budapest és környéke természetes vegetációjának alapos, korszerű feldolgozásával. Ez a hosszú évek óta készülő tanulmány, mely a "Budapest természeti képe" c. nagy kollektív földrajzi munkában jelent meg, számos új, elvi jelentőségű, dinamikus szemléletű megállapítást és szintézist tartalmaz. Ilyen pl. a csapadék évi menetének újrendszerű elemzése és a vegetáció jellegéhez kapcsolása, az Ősmátra-elmélet korszerű új összefoglalása, valamint a vegetációtörténet új felfogásban való kifejtése, stb.

Nagy szintézis eredményeképp 1961-ben az Ukrán Tudományos Akadémia folyóiratában lát napvilágot a Kárpátmedence és szomszédos területeink posztglaciális vegetáció-öveinek fejlődéstörténete.

Bobrov akadémikus személyes látogatásának tapasztalatai alapján a "Botaniceszkij Zsurnal" hasábjain /1961. p. 1364-1372/ igen elismerően méltatja Zólyomi Bálint munkásságát és a vezetése alatt álló intézetek tudományos eredményeit.

Ugyancsak 1961-ben a zürichi egyetem meghívására a lösz-erdősztepről tart nagy érdeklődést kiváltó előadást /1962-ben/ a stollenauai Nemzetközi Symposionon a bükkös erdők kérdésében "Das Cephalanthero-Fagion in SO-Europa" c. előadásával szerepelt. Klagenfurtban az "Internationale Vereinigung für Vegetationskunde"-nak Ostalpin-Dynarische Section-jában "Cönogenetisch-palynologische Betrachtungen über buchenbeherrschten Reliktwälder" c. előadása hangzott el.

1963-ban Bécsben a "Zoologisch-Botanische Gesellschaft" szakülésén "Pannonische Vegetationsprobleme" címmel tartott előadást. Évtizedes kutatások alapján elkészült nagy műve "A Budai-hegység növénytakarója" c. munka, amely 414 cönológiai felvételt tartalmazó 28 nagy táblába sűrített terepmunka-szintézise. Nemcsak a Budai-hegységre, hanem a Magyar Középhegység nagy részére /a Keszthelyi hegységtől a Bükkhegységig/ is alapvető, fontos és új megállapításokat tartalmaz. Terjedelme kb. 30 nyomdai iv lesz.

Ujabbban a termőhelyek jellemzésére és értékelésére egészen új módszert dolgozott ki. A növényfajok indikátor-jellegére alaposan, bizonyos faktorokat /R, W, T/ állapít meg, amelyek társszerző által nyújtott matematikai megalapozással a cönológiai felvételek ökológiai átértékelését teszi lehetővé /1964./ Ennek alapján több társszerzővel 1.400 hazai növényfajt sikerült ökológiai csoportokba beosztani /1967/. Ennek az új módszernek a perspektívája igen nagy, mert lehetővé teszi, a földfelszín kü-

lönböző öönozisokkal borított termöhelyeinek összehasonlítását, még kontinensi mértékben is.

A sokkrétü regionális öönológiai eredmények kiemelkedő alkotása a "Magyarország rekonstruált vegetációjának térképe /1:1 millió/ méretarányban, amely a hazánkban megrendezett és Zólyomi Bálint által szervezett 1967. évi nemzetközi geobotanikai symposion alkalmával került bemutatásra.

Vezetése alatt álló Intézetében kezdődtek el a Nemzetközi Biológiai programhoz /IBP/ csatlakozó terrastris bioöönosis-kutatások, melyek korszerű matematikai értékeléssel, a primär produkció megállapításában, valamint a környezeti tényezők sokoldalú és komplex figyelembe vételével teljesen új és korszerű utat jelölnek a magyar szhökológiai kutatásokban.

Zólyomi Bálint a fentebb vázolt tudományos munkássága mellett akadémiánk osztályvezetési munkájában és más közügyek intézésében is tevékenyen részt vett és jelenleg is részt vesz. Kitünő gyakorlati érzéke, szervező képessége, sokoldalú tájékozottsága és mindig haladó szellemü gondolkodása teszik őt alkalmassá az ilyen jellegü feladatok ellátására. Vácrátóti intézetét a legkorszerűbb kutatási szellemben vezeti és mindent megtesz, hogy kutatói minél nagyobb eredménnyel végezhessek kutatómunkájukat.

1952.-53-ig a Biológiai Osztály titkára, a Botanikai Bizottság tagja, majd elnöke. 1955-től több alkalommal helyettesítette az Agrártudományok Osztálya titkárát, vagy pedig a Biológiai Csoport titkárát. Müködést fejtett ki és fejt ki ma is más bizottságokban.

Részt vállalt az aspiránsképzésben is. 1958-1961-ig az Osztály TMB Bizottságának volt az elnöke. Több akadémiai folyóirat szerkesztőbizottságának tagja. Tevékeny résztvevő hazai és külföldi tudományos egyesületek munkájában. A Magyar Földrajzi Társaság 1965-ben tiszteleti tagjává választotta, 1968-ban pedig a Csehszlovák Botanikai Társaság.

1968-ban, 60. születésnapja alkalmából tudományos és tudomány-szervező munkájáért a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa a Munka Érdemrend arany fokozatával tüntette ki.

1953-tól kezdve több alkalommal járt külföldön, részben akadémiai kiküldetésben, mint delegáció-vezető. Ebbeli minőségében Mongolia, Észak-Korea és Észak-Vietnám akadémiaival első ízben kötött egyezményt. Tagja volt a Pekingben és Moszkvában az évi egyezményes munkatervet megkötő delegációnak. Részben meghívásra, részben pedig saját költségén előadásokat tartott tudományos kongresszusokon, symposionokon, külföldi egyetemeken, így: Pozsony, Prága, Krakow, Sofia, Berlin, Halle, Lenin-grád, Lvov, Wien, Zürich, Páris, Bruxelles, London, Bergen, Stockholm, Seattle. Az "International Union of Biological Sciences /IUBS/" "Executive Committée"-ja 1967 őszen tagjává választotta 6 évi időtartamra. 1967-ben Edinburghban, 1958-ban Seattle-ban /USA/ vett részt vezetőségi üléseken.

Mindezek alapján Zólyomi Bálintot az MTA rendes tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. október 9.

Dr. Soó Rezső s.k.
akadémikus

Dr. Duđich Endre s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§. /3/ bekezdése alapján Szalai Sándor levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Szalai Sándor az MTA levelező tagja, az ENSZ Kutatási és Oktatási Intézete tudományos igazgatóhelyettese, a szociológia és szervezéstudomány kiváló művelője,
Szül.: 1912. október 22. Budapest.

Egyetemi tanulmányait 1930-ban Németországban, Lipcsében kezdte, majd Hitler uralomrajutásakor Svájcban, Zürichben folytatta. Itt szerezte meg a bölcsészettudományi karon diplomáját 1934-ben. 1935-ban hazatért Magyarországra.

A felszabadulás után a Szociáldemokrata Párt Központi Titkárságán külügyi osztályvezetőként dolgozott. 1946 őszén a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán a II. Filozófiai Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára lett.

1948-ban a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választotta.

1950-ben az u.n. Szakasits-per során koholt vádak alapján letartóztatták és életfogytiglani fegyházra ítélték. 1956 júniusában teljes rehabilitációval szabadult.

1957-től az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Könyvtárának munkatársa volt, majd 1962-ben címzetes egyetemi tanárként kinevezést nyert a Veszprémi Vegyipari Egyetemre. 1965-ben a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Könyvtárának tudományos főmunkatársa lett. 1966 óta az ENSZ Kutatási és Oktatási Intézetének /UNITAR/ tudományos igazgatóhelyettese.

A felszabadulás után Szalai Sándor uttörő szerepet játszott a hazai szociológia kibontakoztatásában. Ő szervezte meg nálunk első ízben a szociológia egyetemi oktatását és irányítása alatt megindultak az első empirikus kutatások is. Ez időben végzett kutatómunkájából kiemelkedik a Láng Gyárban végzett vizsgálat, mely első ízben nyújtott az empirikus szociológia módszereivel képet a magyar munkásosztály helyzeteről, valamint az ifjúság jövőre vonatkozó elképzeléseivel foglalkozó kutatása, mely módszerét felhasználva az UNESCO égisze alatt, később kiterjedt nemzetközi összehasonlító kutatómunka is folyt. Közvetlenül a felszabadulás után megjelent két könyve az első magyar áttekintés a szociológia történetéről és elméletéről Magyarországon.

1956 után nyílt ismét lehetősége arra, hogy a több évig félbeszakadt munkásságát folytassa. Az azóta eltelt időszakban ismét kiemelkedő szerepet játszott a szociológiai kutatások kibontakoztatásában. A MEDICOR Művekben folytatott kutatása az első nagyobb vállalkozás a hazai üzem- és munkaszociológia terén, fontos tanulságokat szolgáltatott a több műszakos munkarend társadalmi konzekvenxiáiról s itt történtek az első kísérletek az időmérleg módszerének alkalmazására is. Figyelemre méltó kutatásokat végzett a regionális tervezés módszereinek kidolgozásához s hozzájárult az országos településhálózatfejlesztési terv megalkotásához. Rendkívül kiterjedt tudományos munkásságából említésre méltó a tudomány-szociológiával kapcsolatos kutatómunkája. Számos elméleti tanulmány mellett empirikus kutatásokat is folytatott tervezővállalatokban a kutatómunka szervezésével kapcsolatban. Kétségtelen azonban, hogy az utóbbi években a legnagyobb visszhangot a Nemzetközi Időmérleg Kutatás váltotta és váltja ki, amelynek nagy tudományos és tudománypolitikai jelentősége van. A Nemzetközi Időmérleg Vizsgálatot a bécsi Társadalontudományi Kutatási Koordinációs és Dokumentációs Központ keretében Szalai Sándor kezdeményezte és a munkálatokat 1964-től máig ő szervezte és tudományosan irányította. A vizsgálat tudományos jelentősége az, hogy újszerű módsze-

rekkel képet ad 14 ország városi lakosságának életmódjáról, az urbanizáció és életmód összefüggéseiről, általában az idő-dimenzió szerepéről az ember életében. Ez az eddigi legnagyobb szabású nemzetközi szociológiai kutatás, amelynek igen jelentős tudománypolitikai vonatkozása van.

Jellemző az időmérleg-kutatás nemzetközi tekintélyére, hogy 1966-ban Evianban, a VI. Szociológiai Világkongresszuson külön kerekasztal-konferencia foglalkozott az addigi eredmények értékelésével. Az időmérleg-kutatásokkal foglalkozó tanácskozásokat sokan a Világkongresszus egyik legsikeresebb rendezvényeként említik.

Nem kis mértékben a nemzetközi összehasonlító kutatások terén elért eredményeinek elismerését tükrözte az a tény is, hogy 1966-ban meghívták Szalai Sándort az ENSZ Kutatási és Oktatási Intézetének tudományos igazgatóhelyettesének. E funkciójában újabb jelentős kutatásokat irányított. Kiterjedt nemzetközi sajtóelenzést irányított, mely során azt elemezték, hogy az ENSZ tevékenysége miként tükröződik a különböző országok sajtójában. Jelenleg is ő irányít egy kutatást, amely az ENSZ szervezetének elemzésével foglalkozik.

Jelentős tudományos kutatótevékenységén túlmenően Szalai Sándor nagy szerepet játszott a fiatal magyar szociológusgárda nevelésében is. A jelentősebb eredményeket elért fiatal szociológusok közül többen az ő tanítványai.

Igy egész életműve alapján Szalai Sándort méltán tekinthetjük a magyar szociológia legkiemelkedőbb egyéniségének, aki jól ismert és nagy tekintélynek örvend a nemzetközi szociológiai életben is. Hosszu évek óta a Nemzetközi Szociológiai Társaság /ISA/ városszociológiai bizottságának tagja. Szántalan előadókörútra hívták meg mind a szocialista, mind a nyugateurópai országokba. Több alkalommal töltött hosszabb időt az Egye-

sült Államokban is vendégprofesszorként, ahol olyan jelentős egyetemen tanított, mint például az MIT.

Jelenleg ENSZ állása mellett a New School of Social Sciences , egyetemen /New York/ meghívott professzorként tart előadásokat.

Mindezek alapján Szalai Sándort az MTA rendes tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. november 13.

Háy László s.k.
lev. tag

Friss István s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§. /3/ bekezdése alapján Egyed László levelező tagot előterjeszti rendes taggá való megválasztásra.

Egyed László levelező tag, az ELTE TTK Geofizikai Tanszékének tv. egyetemi tanára, a geofizika, a szeizmológia kiváló művelője,

Szül.: 1914. február 12. Fogaras.

Egyed László levelező tag kiterjedt és elismert tudományos munkássága alapján lett 1960-ban Akadémiánknak levelező tagja. Azóta is igen érdemes és kiterjedt tudományos munkát végzett. 1960 óta megjelent 51 tanulmányának jegyzékét e javaslat mellélete tartalmazza. Külön ki szeretnék említeni, hogy publikációi több ország vezető tudományos folyóiratában jelentek meg és igen komoly tudományos visszhangjuk támadt.

Ez alatt társadalmi téren is jelentős munkásságot fejtett ki, mert 1960-66-ig az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Természettudományi Kara Szakszervezeti Bizottságának elnöke volt, jelenleg pedig ennek a Karának a dékánja.

Kutatás vonalán, elsősorban a dinamikus földmodell továbbfejlesztésén dolgozott. Ene munkái a közben megjelent nemzetközi szakkönyvekben részben hivatkozások, részben pedig mint könyv-fejezetek szerepelnek /lásd pl. Gutenberg: Interior of the Earth; Bullen: Theoretical Seismology; A.Homes: Physical Geology, stb/. Ez alatt az idő alatt fejlesztette ki az új szeizmológiai hálózatot, indította el a paleomágneses vizsgálatokat Magyarországon és ugyancsak elindította a gravitációs állandó új meghatározását. Erre az időszakra esik a Nemzetközi Nyugodt Nap Éve /IQsy/ magyarországi munkálatainak megindítása és a magyarországi űrkutatási munkák összefogása. Részt vett az UNESCO által rendezett

International Meeting for Seismology and Earthquake Engineering kormányközi ülésén Magyarország képviselőjében. Ugyancsak kétszer képviselte Magyarországot az ENSZ "Scientific and Technical Sub-committee for the Peaceful Use of Outer Space" ülésein, mint a magyar Delegáció vezetője. Jelenleg az űrkutatás nemzetközi szervezetének a COSPAR hettegy elnökségének tagja.

Hosszú ideig szerkesztette az Annales Universitatis Sci. Budapestiensis idegen nyelven megjelenő folyóiratot. Tagja a Revue de Géographie Physique et Géologie Dynamique c. lap szerkesztőségének, valamint a "Paleogeography, Paleoclimatology, Paleocology" Ansterdamban megjelenő nemzetközi folyóirat szerkesztőbizottságának. Megszervezte a Nemzetközi Geofizikai Év Európai-Ázsiai Régiójának VII. ülést Budapesten és ugyancsak a Commission Seismologique Europeenne-nek 1964-es budapesti ülést.

A következő lényegesebb konferenciákon vett részt - UGGI ülés: 1960 Helsinki, 1963 Berkeley, CSE ülései: 1962 Jena, 1964 Budapest, 1966 Kopenhága; az IQSY ülései: 1962 Párizs, 1963 Róma; COSPAR ülései: 1963 Varsó, 1964 Firenze, 1965 Buenos Aires Mar del Plata, 1966 Bécs, 1969 Madrid.

Többek között a következő meghívásoknak tett eleget: New York Academy of Sciences 1961 New York; Kínai Tudományos Akadémia 1962 Peking; Holland Diákok Szövetsége 1962 Utrecht-Ansterdam-Delf-Leiden; Kievi Egyetem 1964 Kiev; British Council vendége Angliában 1965; a Csendes-óceáni konferencia felső köpeny ülése, Tokyo 1966, s ugyancsak Tokyo 1967-68 mint az UNESCO "expert"-je.

Mindezek alapján Egyed Lászlót az MTA rendes tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. október 17.

Vadász Elemenér s.k.
akadémikus

Tárczy-Hornoch Antal s.k.
akadémikus

LEVELEZŐ TAGOK

1970

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján H a j á u Pétert, a nyelvtudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Hajdu Péter a nyelvtudományok doktora, a szegedi József Attila Tudományegyetem Finnugor Nyelvtudományi Tanszékének vezetője, a magyarországi uráli-finnugor nyelvtudomány kiemelkedő művelője. Szül.: 1923. december 27. Budapest.

Hajdu Péter – a negyvenes évek közepén indult – munkássága már mennyiségénél fogva is imponáló hiszen eddig mintegy másfélszáz kisebb-nagyobb közleménye jelent meg nyomtatásban.

Legkiemelkedőbb önálló művei: "Die Benennungen der Samojuden" /Helsinki, 1950, 112 l./, "A magyarság kialakulásának előzményei" /Budapest, 1953. 82 l./, "Finnugor népek és nyelvek" /Budapest, 1962. 425 l./, "The Samoyed Peoples and Languages" /Hága, 1963. 114 l./, "Bevezetés az uráli nyelvtudományba" /Budapest, 1966. 180 l./. E művekben – mint egyéb közleményeinek nagy részében is – egyfelelől a szamojéd nyelvek kutatása és ezzel összefüggően az uráli nyelvhasználat terén tárt fel új ismeretanyagot és összefüggéseket, tört sok tekintetben új utakat, másfelelől a magyarság előtörténetével kapcsolatosan mélyítette el jelentős mértékben a korábbi kutatásokat. Működése minden területen egyszersmind hézagpótló jellegű is. A hagyományos nyelvtudomány szemléletét és módszerét a modern nyelvészeti irányzatok számos elemével frissítette fel, illetőleg ötvözte szerencsés szintézisbe. Eredményeit – a műveihez kapcsolódó számos recenzió tanúsága szerint is – külföldön is elismerik és megbecsülik, munkássága az uráli-finnugor nyelvtudomány terén, elsősorban a szamojéd problematikában nemzetközi tekintélyt is biztosított számára. Életkora és munkásságának látható lendülete további szép sikerekkel kecsegtet.

Hajdu Péter tudományos és oktatási közéletünkben is aktív szerepet játszott: korábban mint a szegedi egyetem rektor-helyettese, ujabban mint az Akadémia Nyelv- és Irodalomtudományi Osztályának megbízott vezetőségi tagja végzett eredményes munkát.

Mindezek alapján érettnak és érdemesnek találjuk, illetőleg ajánljuk az akadémiai levelező tagságra.

Budapest, 1969. október 25.

Benkő Lóránd s.k.
lev. tag

Tamás Lajos s.k.
akadémikus

Ortutay Gyula s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján H a r m a t t a Jánost, a nyelvészeti tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Harmatta János a nyelvészeti tudományok doktora, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Indoeurópai Nyelvtudományi Tanszékének tv. egyetemi tanára, a klasszika filológia kiváló művelője.
Szül.: 1917. október 2. Hódmezővásárhely.

Harmatta János széles körű tudományos munkássága Hérodotos-kutatásaiból nőtt ki szervesen. Ebben sokoldalú görög és latin nyelvtudományi, indogermanisztikai, de a sémi és a finnugor nyelveket is felölelő, valamint archeológiai és írástörténeti felkészültsége, s nem utolsósorban a komplex kutatómódszereket előtérbe állító, a társadalmi mozgatóerők feltárására irányuló materialista történet-szemlélete támogatja.

1941-ben magyarul és németül megjelent "Forrástanulmányok Hérodotosz Skythikájához" c. munkájában vetette meg alapjait nagyszabásuan kibontakozó további kutatásainak, amelyek elsősorban az ókori görögökkel a történelem során kapcsolatba kerülő népeket vizsgálják, a kezdetektől a hellénizmuson át egészen Bizánc és a türkök legrégebbi kapcsolatáig. Ezek során új források egész sorát tárta fel, s több mint egy negyedszázad következetes munkássága alapján történelmileg hitelesebb képet alakított ki a perzsa birodalomról, mint amelyet a görög források rögzítenek.

Harmatta János megfejtett egy sor írásos emléket, amelyeket idáig vagy egyáltalán nem tudtak elolvasni vagy helytelenül értelmezték a kutatók, így pl. a dura-europosi párthus, illetőleg középperzsa osztrakonokat, feliratokat, pergament, papiruszokat, az óperzsa kancelláriai gyakorlatra valló arameus szövegeket, szászánida gemmák feliratait stb. Külön ki kell emelni a surkh-kotali kusánkori baktriai nyelvű feliratok megfejtését, amivel egy eddig ismeretlen középíráni nyelv felfedezése járt együtt.

De mindezek az emlékek - meggyőző írástörténeti és nyelvészeti értelmezésük mellett - nem csupán nyelvemlékek az ő kutatásaiban, hanem elsőrendű fontosságú történeti források, amelyek segítségével a társadalmi szerkezet változásait, elsősorban a földbirtokviszonyok alakulását, az óperzsa államszervezet és kancelláriai gyakorlat továbbélését rajzolja meg a hellénisztikus koron és a pártus birodalom át a szászánidáig.

E kérdések vizsgálata mellett, részben ezekkel szoros összefüggésben Harmatta János számos a magyar nyelvtudományt és a magyar föld régészetét, illetőleg történetét érintő kérdés megoldásához is hozzájárult. Így tisztázta a magyarországi szarmaták történeti szerepét, beoszes megfigyeléseket tett közzé a hunok társadalmát és a magyar szókészlet történetét illetően, stb.

Kutatásait kezdettől fogva a nemzetközi tudományos közvélemény elismerése fogadta. Munkáit többek között E.Diehl, A.Aymard, V.Pisani, K.Schefold, E.Swoboda, V.I.Abaev ismertette elismeréssel; "Cusanica" c. publikációját M.Maxrhoffer az iranisztika egyik "legbámulatranél-több teljesítményének" nevezi. Ennek eredményeit fejlesztette tovább "The Great Bactrian Inscription" c. nagyszabásu tanulmányában, főleg a nagy surkh-kotal-i felirat alapján, az idáig ismeretlen baktriai nyelv rendszerének felépítésével, a vonatkozó feliratok történeti, vallástörténeti stb. értelmezésével. Értékes szempontokkal járult csak 1958-ban, illetőleg 1963-ban felfedezett görög Asoka-feliratok magyarázatához is.

Részvétele és előadásai a nemzetközi kongresszusokon /Budapest, Altenburg, Varsó, Eforia, Plovdiv, Moszkva, Stralsund, Berlin, Leningrád, New-Delhi, Bruno, Teherán, Róma, Görlitz, Lipose, Dusanbe, Bonn, stb./, valamint külföldön tartott vendégelőadásai /Berlin, Leningrád, Athén, Róma, stb./ mind hozzájárultak a magyar tudomány nemzetközi tekintélyének gyarapításához. A leningrádi Ermitázs, a moszkvai Puskin Múzeum és a berlini Vorderasiatisches Museum szószó-

De mindezek az emlékek - meggyőző írástörténeti és nyelvészeti értelmezésük mellett - nem csupán nyelvemlékek az ő kutatásaiban, hanem elsőrendű fontosságú történeti források, amelyek segítségével a társadalmi szerkezet változásait, elsősorban a földbirtokviszonyok alakulását, az óperzsa államszervezet és kancelláriai gyakorlat továbbélését rajzolja meg a hellénisztikus koron és a párthus birodalom át a szászánidáékig.

E kérdések vizsgálata mellett, részben ezekkel szoros összefüggésben Harmatta János számos a magyar nyelvtudományt és a magyar föld régészetét, illetőleg történetét érintő kérdés megoldásához is hozzájárult. Így tisztázta a magyarországi szarmaták történeti szerepét, beoszes megfigyeléseket tett közzé a hunok társadalmát és a magyar szókészlet történetét illetően, stb.

Kutatásait kezdettől fogva a nemzetközi tudományos közvélemény elismerése fogadta. Munkáit többek között E.Diehl, A.Aymard, V.Pisani, K.Schefold, E.Swoboda, V.I.Abaev ismertette elismeréssel; "Cusanica" c. publikációját M.Maxrhoffer az iranisztika egyik "legbámulatraméltóbb teljesítményének" nevezi. Ennek eredményeit fejlesztette tovább "The Great Bactrian Inscription" c. nagyszabású tanulmányában, főleg a nagy surkh-kotal-i felirat alapján, az idáig ismeretlen baktriai nyelv rendszerének felépítésével, a vonatkozó feliratok történeti, vallástörténeti stb. értelmezésével. Értékes szempontokkal járult csak 1958-ban, illetőleg 1963-ban felfedezett görög Asoka-feliratok magyarázatához is.

Részvétele és előadásai a nemzetközi kongresszusokon /Budapest, Altenburg, Varsó, Eforia, Plovdiv, Moszkva, Stralsund, Berlin, Leningrád, New-Delhi, Bruno, Teherán, Róma, Görlitz, Lipose, Dusanbe, Bonn, stb./, valamint külföldön tartott vendégelőadásai /Berlin, Leningrád, Athén, Róma, stb./ mind hozzájárultak a magyar tudomány nemzetközi tekintélyének gyarapításához. A leningrádi Ermitázs, a moszkvai Puskin Műzeum és a berlini Vorderasiatisches Museum szászó-

nida gemmáinak feldolgozásával is jó szolgálatokat tett nemzetközi kapcsolatainknak. Egyéb, különösen iráni nyelvenlélk értelmzésében állandóan kéri közreműködését szovjet, francia, amerikai stb. szakemberek, így a leningrádi Ermitázs Keleti Osztálya vezetőjének a felkérésére a gemma-feliratokon kívül szászánida, grekobaktriai és heftalita edényfeliratokat fejtett meg, a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Keleti Intézetében V.A.Lifsic javaslatára kb. 300 párthus osztrakont s uo. tanulmányozta a kara-tepei baktriai feliratokat, a párizsi Bibliothéque Nationale-ban R.Ghirshman felkérésére a szászánida bullagyűjteményt stb.

Egyetemi tanári működését tudományos igényesség és pedagógiai hozzáértés jellemzi. A szerkesztésében megjelent Ókori Keleti Történeti Chrestomathia /1964/ a felsőoktatási pedagógia kimagasló eszköze. Fáradhatatlanságát a tudományos utánpótlás nevelésében tanítványainak egész sora jelzi értékes publikációkkal, továbbá állandó részvétele a tudományos minősítés felelősségteljes munkájában.

Évek óta titkára a Magyar Tudományos Akadémia Klasszika-filológiai Bizottságnak, szerkesztőbizottsági tagja három akadémiai folyóiratnak /Acta Antiqua, Acta Archeologica, Antik Tanulmányok/, továbbá a berlini Klio-nak és a Londonban kiadásra kerülő Corpus Inscriptinum Iranicarum-nak stb. Főtitkára, majd alelnöke az Ókortudományi Társaságnak. Tagja a kusan-kori Középpázsia kutatására az UNESCO által létrehívott nemzetközi bizottságnak.

Mindezek biztos reményt nyujtanak arra nézve, hogy Harmatta János kartársunk levelező taggá választásával a Magyar Tudományos Akadémia koncepciózus és termékeny, nemzetközi tekintélyt élvező, idehaza kiváló tanítványokat nevelő, emellett tudományszervező feladatok ellátásában is jártas és fáradhatatlan tudóst vonhat az eddiginél is magasabb szinten és szélesebb körben munkájába.

Budapest, 1969. október 18.

Benkő Lóránd s.k.
lev. tag

Ligeti Lajos s.k.
akadémikus

Trencsényi-Waldapfel Imre
akadémikus s.k.

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján K i r á l y Istvánt, az irodalomtudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Király István az irodalomtudományok doktora, az ELTE Magyar Irodalomtörténeti Tanszékének tv. egyetemi tanára, a magyar irodalom kiváló művelője.

Szül.: 1921. július 15-én Ragályon.

Király István középiskoláit Sárospatakon, egyetemi tanulmányait - az Eötvös Kollégium tagjaként - Budapesten végezte. Felszabadulás után az Eötvös Kollégium tanára volt, majd 1949-től a budapesti Bölcsészettudományi Karon adott elő magyar irodalomtörténetet; 1957-től Szegeden, 1959-től Budapesten egyetemi tanár. 1965-től tanszékvezető egyetemi tanár.

Király István az uttörők érdemét mondhatja magáénak: Lukács György és Révai József munkásságának eredményeire támaszkodva, egyik megalapozója a hazai marxista irodalomtudománynak. Munkásságát kezdetétől fogva két irányu, de egymást föltételező törekvés határozta meg. Felszabadulás utáni esztendőkből közzétett - Petőfi Sándorról, Móricz Zsigmondról, Kaffka Margitról, Német Lászlóról szóló tanulmányaiban vitába szállt a polgári irodalomtörténetírás torzításával, hamisításával és elsősül fedte fel e korszakos jelentőségű irói életművek igazi tartalmát, kor és irodalom összefüggéseit. Ez a polémikus és a forradalmi, haladó irodalom példáira hivatkozó tudósi szándék monografikus teljességben valósulhatott meg Kossuth-díjjal kitüntetett Mikszáth Kálmán /1952, új kiadás 1960/ című könyvében. A marxista irodalomtudomány első monográfiája Király Mikszáth könyve; filológusi alaposág, elméleti érvelés és szépírói szenvedélyességű stílus kivételes szintézise. E különböző, irodalomtörténetírásunkban is egymástól gyakran elkülönülő megközelítési módszerek egyidejű alkalmazásával - korát némileg megelőzve - arra mutatott ösztönző példát, hogy a marxista irodalomtudományban

a filológiai, történeti és esztétikai disciplinák szoros egységet alkotnak. Ez az igény még tisztultabb, kiérleltebb formában mutatkozik meg legujabb, József Attiláról, a népi írókról, a modern irodalom problémaköréről írott tanulmányaiban és sajtó alatt levő nagy Ady monográfiájának eddig publikált részleteiben.

Király István irodalomtörténeti munkássága ösztönző hatást gyakorolt a felnövő új irodalomtörténész-generáció eszmei fejlődésére. A mai irodalomtörténész "közép-nemzedék" nem egy tagja vallja Király Istvánt mesteréül. A budapesti és a szegedi egyetem magyar tanszékén a tanszemélyzet tagjai és a tehetséges hallgatók közreműködésével tudományos műhelyt szervezett. Munkájában összeforrt a tudósi és a pedagógusi tevékenység: egyetemi előadásait ugyanaz a szenvedéllyel átfűtött elhivatottságtudat jellemzi, mint irodalomtörténeti tanulmányainak rendkívül nagy anyagot megmozgató érvelése.

Nagy szerepet vállalt az irodalomtudományi kutatást jelentősen előrevivő kritikai kiadások munkálataiban. 1956-tól - Bisztray Gyulával közösen - szerkeszti Mikszáth Kálmán összes műveinek 65. kötetéhez érkezett sorozatát, 1964-től pedig - egy ideig Földessy Gyulával közösen - Ady összes műveinek kiadását gondozza; e sorozatból eddig hét kötet jelent meg. Egyik szerkesztője volt a három kötetes Irodalmi Lexikonnak /1963-1965/ és főszerkesztője a kiadás előtt álló Világirodalmi Lexikonnak.

Tudósi alkatától elválaszthatatlan a kulturális politikában, irodalmi életben való tevékeny részvétel. 1948-49-ben a Szabad Nép kulturális rovatánál dolgozott, majd - 1956 októberéig - éveken át szerkesztette az ország vezető irodalmi folyóiratát, a Csillagot, később pedig a hatvanas évek elején a Kortársat. Különösen a Csillag szerkesztőjeként szerzett nagy érdemeket, elősegítette az új irodalmi kibontakozást, s ezzel hozzájárult a reális alapokon nyugvó irodalmi értékrend megszilárdulásához. Szerkesztői munkájához szervesen hozzátartozik kritikai tevékenysége: az élő irodalom neves alkotóiról közölt cikkei széles körű tájékozottságukkal és vitatkozó hevületükkel a marxista kritikai irodalom legjelentősebb darabjai közé tartoznak.

E sokágu munkásság Király Istvánt olyan tudóssá formálta, akiben a széles körű anyagtudás, az ideológiai és irodalomelméleti össze-

függések iránti érzékenység, valamint a világirodalmi távlat állandó szemmel tartása egységet alkot. Kivételes ismeretanyagot épít be munkáiba, de ez a fölényesen gazdag tájékozottság mindig mentes a filológiai részeredményeket halmozó nehézkességtől és a világirodalmi párhuzamok ma annyira divatos, öncélú, sznobisztikus fitogtatásától. A tudományos megalapozottságot föl nem adva, mindig az az igénye, hogy tanulmányai, monográfiái mind stílusukban, mind szerkezetükben a szépirói értelemben vett jól olvashatóság kritériumának is megfeleljenek.

Király István, az irodalomtudós, a pedagógus, a kritikus posztján dolgozva, ugyanegy cél vonzásában él: a haladó nemzeti hagyományokkal összeforrt szocialista társadalom szellemiségének gazdagításán fáradozik.

Király István tanszékvezető egyetemi tanárt, a tudományok doktorát a legmelegebben ajánljuk az MTA levelező tagjává való megválasztására. Személyével az MTA tagjainak száma kiemelkedően jelentős tudós egyéniséggel gyarapodik: irodalomtudományunk egyik legérettebb alkotójával.

Budapest, 1969. október 18.

Ortutay Gyula s.k.
akadémikus

Sőtér István s.k.
akadémikus

Szabolcsi Miklós s.k.
lev.tag

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján S z a u d e r Józsefet, az irodalomtudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Szauder József az irodalomtudományok doktora, az MTA Irodalomtudományi Intézetének tudományos tanácsadója, a magyar irodalomtudomány kiváló művelője.

Szül.: 1917. február 26. Budapest.

Szauder József csaknem három évtizedes tudományos munkássága során több szakterületen ért el kimagasló eredményeket. 1941-ben "Faludi Udvari embere" címen jelent meg egyetemi doktori értekezése, s ettől kezdve érdeklődésének centrumában a XVIII. század irodalma áll, illetve az ahhoz közvetlenül kapcsolódó romantika kérdésköre. Könyveinek és tanulmányainak hosszú sora segített tisztázni a magyar felvilágosodás és romantika irodalmának alapkérdéseit a marxista tudomány szellemében. Bessenyei /1953/ és Kölcsey /1955/ monográfiái a legelső magyar marxista író-portrék közé tartoztak; Kisfaludy Károly /1954/ és Kazinczy I-II. /1960/ válogatott műveinek kiadása monografikus bevezető tanulmánnyal a szerzők máig legalapvetőbb értékelését és elemzését nyújtják; "A romantika utján" /1961/ c. tanulmánykötete a Magyar romantika kezdeteinek, fő műveinek /pl. Csongor és Tünde/, valamint utóéletének /Krudy/ ujszerű és meggyőző megvilágítását szolgáltatják; Kölcsey Összes Műveinek kiadásával, valamint Kölcsey kiadatlan írásainak 1968-ban való közzétételével pedig a magyar romantika egy kulcsalakjának teljes életművét tette hozzáférhetővé. Neki köszönhető az Irodalomtörténeti Kézikönyv III. kötetének több alapvető, elvi fontosságú fejezete is.

A magyar irodalom mellett Szauder József elsőrangú szakembernek számít az olasz irodalom területén is. E tárgyú tanulmányait "Olasz irodalom - magyar irodalom" /1963/ című kötetében foglalta össze, végigkísérve az olasz irodalom fejlődésének szinte legfőbb állomásait.

a legelmélyültebben itt is a XVIII. század /pl. Goldoni/ és a romantika /pl. Nievo/ kérdéseit tárgyalva. Az olasz-magyar irodalmi kapcsolatok kutatásában szintén külön hely illeti meg Szauder munkásságát. Már 1943-ban egy elvi természetű tanulmányban kijelölte e kutatási terület programját, melynek megvalósításához elsősorban Dante XIX. századi magyar utóéletének, valamint Csokonai olasz kapcsolatainak megvilágításával járult hozzá. A legutóbbi években különösen nagy arányokban kezdett kibontakozni Szauder József kutatási programja a XVIII. század, illetve a felvilágosodás, klasszicizmus és romantika határterületei vonatkozásában. Átfogó programtanulmánya /1968/, valamint készülő Csokonai monográfiájának műhelytanulmányai /1967-1969/, az európai eszme-, stílus- és társadalomtörténeti összefüggések bámulatós ismeretére támaszkodva a legteljesebb érettségben tárják elénk tudósi arculatát.

Szauder József tudományos munkásságát az elvi, ideológiai összefüggések világos látása, az irodalom és a stílus sajátosságainak kiváló megragadása, kimagasló esztétikai elemzőkészség és mindig biztos filológiai érzék és pontosság jellemzi és teszi példamutatóvá. Egyike azoknak, akik a magyar irodalom kutatásában mindig szem előtt tudják tartani, biztos anyagismeretre támaszkodva, az egyetemes európai összefüggéseket és akik közelebbi szakterületükön túl, gyakran szólnak hozzá, magvas és találó írásokkal a mai magyar vagy olasz irodalom kérdéseire vagy irodalomelméleti problémákhoz is, amint erről műveinek bibliográfiája tanuskodik. Ez a bibliográfia már eddig is egy hallatlanul gazdag életmű körvonalait rajzolja elénk. Ez az imponáló mennyiség pedig különösen azáltal válik nagyjelentőségűvé, hogy minden egyes, akár a legkisebb terjedelmű írás esetében is, szerzőjük a legmagasabb igényvel ír.

Szauder tudósi arcképéhez elválaszthatatlanul hozzátartozik a tanáré, a nevelőé. A magyar irodalomtörténet legigényesebb, leghatékonyabb és joggal legnépszerűbb oktatóinak egyike, akinek keze alól pesti és szegedi egyetemi oktatómunkája, valamint számos aspiráns irányítása jóvoltából ma már elismert szakemberek sora indult utjára. Szigorúsággal és meg nem alkuvással párosuló segítő és áldozatkészsége joggal teszi őt az irodalomtörténet-társadalom

egyik legmegbeosültebb és legrokonszenvesebb tagjává.

Több mint két évtizede aktivan részt vesz a tudományos munka szervezésében és irányításában is. Munkaközösségeket, kollektív munkákat irányít, kiadványsorozatokot, folyóiratokat szerkeszt, mindig magas színvonalon és komoly eredménnyel.

Mindezek alapján Szauder József egyetemi tanárt, az MTA Irodalomtudományi Intézete tudományos tanácsadóját, az irodalomtudományok doktorát a legmelegebben ajánljuk az MTA levelező tagjává való megválasztására, abban a tudatban, hogy személyével az MTA tagjainak száma egy alkotóereje teljében lévő, nagymultu és nagy jövőjü marxista tudóssal fog gyarapodni.

Budapest, 1969. október 17.

Klanczay Tibor s.k.
lev.tag

Tolnai Gábor s.k.
akadémikus

Szabolcsi Miklós s.k.
lev.tag

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján Gerevich Lászlót, a történettudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Gerevich László a történettudományok doktora, az MTA Régészeti Intézetének igazgatója, a régészet kiváló művelője.
Szül.: 1911. április 7. Budapest.

Gerevich László 1935-ben doktorált művészettörténet, a magyar föld régészete és magyar irodalom tárgykörökből summa cum laude eredménnyel. Mind disszertációjában, mind a következő tanulmányai-ban számos és ismeretlen szobrászati emléket publikált. 1935-ben a Fővárosi Múzeumokhoz nevezték ki. 1940-től e múzeum Régészeti Intézete keretében a Nagytétény határában fekvő elpusztult Csut középkori falut és temetőt tárta és dolgozta fel. 1946-tól a budapesti középkori leletek és gyűjtemények összeolvasztásából a Fővárosi Múzeum keretében középkori osztályt szervezett, amelynek osztályvezetője lett. Ekkor igen nagyarányu feltárást kezdett el mintegy 60 erősen megrongálódott budavári házban. Építéstörténeti és településtörténeti feldolgozásukért 1947-ben a budapesti egyetemen magántanári címet kapott. 1948-ban folytatódtak az 1946-ban megkezdett feltárások a budai Várban, 1949-től 1954-ig a budapesti egyetemen mint megbízott előadó középkori régészetet és művészettörténetet adott elő. 1949-ben sikerült felfedeznie az Esterházy kincstár budavári rejtékhelyét, amelynek feltárása a kincs részleges elpusztulását megakadályozta.

A nagyarányu budavári ásatási munkák lebonyolítása érdekében meg kellett teremteni azokat a kereteket /kutatók, műszaki osztály, restaurátor- és fotóműhelyek, stb./, amelyek alkalmasak voltak egy új múzeum létrehozására az egykori budai városháza újjáépített épületében. Az új múzeum megszervezése

és a budavári ásatások eredményei elismeréseként 1954-ben Kossuth-díjat kapott. Az anyag töredékes volta miatt igen hosszadalmas rekonstrukciós eljárás, kutatómunka vált szükségessé az ásatás anyagának publikációjához. A palota építészetének rekonstrukcióját, művészetének földolgozását, mestereinek meghatározását a töredékes anyag ellenére megoldotta. A tudományok doktora fokozatot a budai vár feltárásáról írt disszertációjával 1964-ben védte meg, amely munka 1966-ban jelent meg. A földolgozásért 1968-ban Budapest város tanácsa az akkor alapított "Pro urbe" aranyéremmel tüntette ki.

Megalakulásuk óta tagja az Akadémia régészeti és művészettörténeti bizottságainak, az előbbinek 1956 óta elnöke. 1958-ban kapott megbízást a Régészeti Kutatócsoport /1968-tól Intézet/ megszervezésére, amelynek azóta igazgatója. A nemzetközi un. Szláv szemináriumok egyik alelnöke. Jelenleg főszerkesztője az ötkötetes Budapest történetének, a régészeti kézikönyvnek, a Magyarország régészeti topográfia-sorozatnak.

A Budapesten több mint 20 éven keresztül végzett kutatásai alapvetően megváltoztatták a magyar művészetről alkotott felfogást, amely korábban egyedül a középkori Magyarország peremvidékeinek és városainak fennmaradt építészeti, művészeti és kulturális hagyatékán alapult. /A kassai Szt. Erzsébet templom szobrászata; A felvidéki szobrászat stílusfejlődése; A magyar gótikus művészet/.

Magyarországnak a törökök által teljesen elpusztított központi területein végzett kutatásai és feltárásai /A budai vár feltárása; az óbudai királynéi vár/ bebizonyították, hogy ez a társadalmilag és gazdaságilag legfejlettebb terület alakítja ki tulnyomórészt mindazokat az irányokat, stílusokat, technikákat, amelyek az ország egyéb területein, egyes provinciákban is jelentkeznek. /A budai vár feltárása; A magyar gótikus művészet; Johannes Piorentinus und die pannonische Renaissance; Bemerkung über die pannonische Renaissance/. Ez az emlékganyaggal dokumentált felfogás előbb-utóbb az egész középkori magyar

művészet és kulturatörténet átírását megkivánta /A magyar gótikus művészet; History of mediaeval art in Budapest/. Bizonyos szempontból összefügg az előbbi kutatásokkal a magyarországi városok települési formáinak vizsgálata a XIII. században /Gótikus házak Budán; A csuti középkori sirmező; Gótikus művészet Magyarországon 4. kiadás/. Az építészettörténet ezeken keresztül kapcsolódik legközvetlenebbül a társadalmi formációkhoz. A városmonográfia és a háztípusok kulcsot adnak a magyar településtörténet a legfontosabb szakaszának magyarázatához.

Művészeti és régészeti tanulmányaiban a kulturális jelenségeket gazdasági és társadalomtörténeti okokra igyekszik visszavezetni. Ez a metodika annál közelebb áll hozzá, mert megoldásainál egyformán használja a régészeti, művészettörténeti, történeti disciplinákat, együttes alkalmazásuk metodikailag és tartalmilag a marxista szemléletű középkori régészet alapjait rakta le.

Különösen a budai Vár feltárásánál az ásatásnak új metodikáját dolgozta ki. Középkori épületfeltárásnál általában ezt a technikát használják egykori tanítványai és munkatársai.

Tisztelettel javasoljuk, hogy Gerevich Lászlót válassza meg a közgyűlés Akadémiánk levelező tagjának.

Budapest, 1969. október 20.

Moravcsik Gyula s.k.
akadémikus

Elekes Lajos s.k.
lev.tag

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján Z s i g m o n d Lászlót, a történelemtudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Zsigmond László a történelemtudományok doktora, az ELTE Ujkori Egyetemes Történeti Tanszék tv. egyetemi tanára, az egyetemes történet kiváló művelője.

Szül.: 1907. december 3. Mohács.

Zsigmond László tanári oklevelet 1931-ben Pécsen szerzett. A munkásmozgalomban 1936 óta vesz részt, 1945 óta a Magyar Szocialista Munkáspárt tagja. A felszabadulás után a Pártfőiskola tanára, majd tanszékvezetője lett. 1953-tól a Történettudományi Intézetben dolgozott, előbb az egyetemes történeti osztályt vezette, majd az intézet igazgatóhelyettesi teendőinek ellátásával bízták meg. 1960-ban az Eötvös Lóránd Tudományegyetem professzorává nevezték ki és az Ujkori Egyetemes Történeti Tanszék vezetésével bízták meg; jelenleg is ebben a munkakörben tevékenykedik. A történettudományok doktora.

Zsigmond László tudományos tevékenysége rendkívül széles körű, kutatási főképpen az újabb és a legújabbkori német, francia és amerikai történet problémáira irányulnak és a gazdasági politika külpolitikai és ideológiai területét egyaránt érintik. A kutató tudóst, a kor problémáira érzékeny történészt éveken át foglalkoztatta a kérdés: hogyan dönthette Németország másodizben is a világháború katasztrófájába az emberiséget? A német imperializmus ujjáéledésével foglalkozó, terjedelemben is tekintélyes monográfiájában /1961/ kimutatta, hogy az agresszivitás regenerálódása részint az érintetlenül hagyott német társadalmi és politikai struktúrából, részint a nemzetközi imperializmus gazdasági és politikai közreműködéséből következett. A német nyelven is megjelent /1965/ munkát a nemzetközi szakirodalom a világháború utáni

német történet kiváló szintézise gyanánt tartja számon és szerzőjétől az elismerést még azok a történészek sem tagadják meg, akik elutasítják következetes marxista módszerét és határozott politikai állásfoglalását. A német történelem területén végzett alapozó jellegű munkálata mellett maradandó értékű kutatásokat végzett az Egyesült Államok második világháború utáni európai politikájának tárgykörében, feldolgozta a politikai katolicizmus történetét a két világháború közötti időszakban, értékes tanulmányokkal gazdagította az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlásával foglalkozó irodalmat és megírta Franciaország ujabbkori történetét.

Zsigmond László a magyarországi tudományos forráskiadás területén is érdemeket szerzett. Ő szervezte meg és indította be a Horthy korszak külügyminisztériumi iratainak publikálását és nevéhez fűződik a hazánkban alig ismert műfaj tudományos metodikájának kialakítása. Szerkesztésében a korszak utolsó részét átfogó kiadvány mellett eddig három vaskos kötet látott napvilágot és a külpolitikával kapcsolatos monografikus munkálatok is nagyobbrészt tőle nyertek indíttatást.

A magyarországi egyetemes történeti kutatási-koncepció kialakítása is Zsigmond László nevéhez kapcsolódik. Hazánkban a felszabadulás előtt a világtörténet kutatására nem fordítottak figyelmet és utána is jóideig elhanyagolt területnek számított. Zsigmond László kezdettől az önálló egyetemes történeti kutatások létjogosultságát vallotta. Felfogása szerint az egyetemes történetet a rendelkezésre álló szellemi kapacitás ésszerű felhasználásával országonkinti megosztásban kell átfogni úgy, hogy minden jelentősebb területre specialistát kell állítani és emellett különös figyelemben kell részesíteni az átfogó jellegű témákat: a diplomácia történetét, a munkásmozgalom történetét és az ideológia történetét. Zsigmond László kezdeményezésével és irányításával az utóbbi évtizedben az egyetemes történet művelésére felkészült kutatói gárda növekedett fel.

Zsigmond László értékes tudományos és társadalmi jellegű munkásságát Pártunk és Kormányunk több kitüntetéssel honorálta. 1949-ben Kossuth-díjat kapott, 1950-ben a Magyar Népköztársaság Érdemrendjének V. fokozatát, 1955-ben Szocialista Munkáért Érdemrendet, 1967-ben a Munka Érdemrend Aranyfokozatát. Az Akadémiai Díj I. fokozatával két ízben tüntették ki.

Mindezek alapján javasoljuk Zsigmond Lászlónak az MTA levelező tagjává való megválasztását.

Budapest, 1969. október 18.

Elekes Lajos s.k.
lev.tag

Andics Erzsébet s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§. /3/ bekezdése alapján Császár Ákost, a matematikai tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Császár Ákos a matematikai tudományok doktora, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem TTK Analízis Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára, a valós függvénytan és a topológia kiváló művelője.
Szül.: 1924. február 26. Budapest.

Császár Ákos matematikai vizsgálatai főleg a valós függvénytan és a halmazelméleti topológia modern problémaköreibe vágnak és mindkét témakört igen jelentősen gazdagították.

Dolgozatainak egy sorozatában Császár az egy- vagy többváltozós függvények szerkezetét vizsgálja s igen általános érvényű megállapításokat tesz pl. arra vonatkozólag, hogy a/ egy ilyen függvény lehetséges lokális növekedési típusai közül melyek bizonyos értelemben csak kivételesek és melyek a közönségesek, b/ a /bizonyos halmazok elhanyagolása mellett/ lokálisan monoton függvények milyen globális és folytonossági tulajdonságokkal rendelkeznek, c/ mennyiben érvényes a deriváltszámokra vonatkozó Denjoy-Young-Saks-féle tétel, ha a deriváltszámokat bizonyos halmazok elhanyagolásával számítjuk ki. Lényegesen egyszerűsíti a többdimenziós additív intervallumfüggvények deriváltszámaira vonatkozó Ward-féle tétel bizonyítását. Új bizonyítási móddal egyszerűbben, általánosabban és egységesen tárgyalja és kiegészíti az egyváltozós függvények approximativ monotonitására és approximativ deriváltszámaira vonatkozó tetteleket /Denjoy, Hincsin, Jeffery, Chow, Good, stb. tettelei/. Tőle származik az intern függvény fogalma; amelyet S. Marcus és Doak Ervin később terjedelmesebb dolgozatban vizsgáltak.

Néhány dolgozatában Császár a valós függvénytan finom és modern eszközeivel nyúl a valószínűségszámítás által felvetett egyes problémákhoz. Ezek egyikében kimutatja, hogy a Rényi által bevezetett feltételes valószínűségi mezők igen tág, osztálya megszerkeszthető a közönséges mértékek segítségével, csak általában bonyolultabb módon, mint a Kolmogorov-féle valószínűségi mezők.

Császárnak ezeket az eredményeit részletesen ismerteti D. Kapposnak a valószínűségi terekről a Springer-féle "Grundlehren" sorozatban megjelent monográfiája. Másik dolgozatában a normális valószínűségeloszlásnak egy klasszikus, Gauss-tól és Laplacetól származó jellemzését szabadítja meg minden felesleges folytonossági, differenciálhatósági és egyéb feltételtől.

Különösen dolgozatainak egy újabb sorozatában, valamint az Akadémia által kiadott könyvében Császár Ákos az általános topológia megalapozásával foglalkozik. Egy új, igen általános térfogalmat vezet be, az un. szintopogén tereket, amelyek speciális esetként tartalmazzák az általános topológiában legfontosabb szerepet játszó ismert térfogalmakat /topologikus terek, szomszédsági terek, nem-szimmetrikus uniform terek/. E térfogalom segítségével egységesen definiálhatók az említett terekre külön-külön rég ismert alapfogalmak /folytonosság, altér, Descartes-féle szorzat stb./ és közös forrásból származtathatók a velük kapcsolatban ismert egymással analóg tételek /pl. uniform tér teljes térbe való beágyazása és szomszédsági tér kompakt térbe való beágyazása stb./. Az elmélet felépítésében hasznos segédeszköz azoknak a műveleteknek és a velük kapcsolatos kalkulusnak a kidolgozása, amelyek egy szintopogén strukturából egy másikat állítanak elő /pl. egy uniform strukturából a hozzá tartozó szomszédsági strukturát/. Ez a kalkulus igen áttekinthetővé teszi a különféle klasszikus térfogalmak közötti kapcsolatokat vizsgálatát is. Az Uriszon-féle lemmának alkalmas általánosításával sikerült az összes un. egyszerű szintopogén strukturákat a térben definiált

bizonyos valós függvények segítségével megszerkeszteni, ezt az eljárást továbbfejlesztve munkatársa, Czipszer János minden szintopogén strukturára megadott hasonló konstrukciót. Ennek felhasználásával az ún. biperfekt szintopogén strukturákat nem-szimmetrikus eltérés-családokkal is meg lehet konstruálni. A teljesség és a kompaktság megfelelő értelmezése után /amely a klasszikus esetben az ismert fogalmakba megy át/ kiderült, hogy minden szintopogén tér beágyazható teljes, és minden egyszerű szintopogén tér beágyazható kompakt térbe.

A Császár könyvében bevezetett fogalmak és módszerek alkalmasnak látszanak az általános topológia szinte minden kérdésének áttekinthető, a szokásosnál általánosabb tárgyalására és hatáskörük meg koránt sincs kimerítve. Ezt mutatja, hogy a könyv megjelenése óta több kutatót inspirált a benne kifejtett elmélet továbbfejlesztésére.

Maga Császár is több ponton ért el új eredményeket a szintopogén terek elméletében az új kiadások megjelenése óta; ezek közül a leglényegesebb az, hogy sikerült megmutatnia, hogy nemcsak az egyszerű szintopogén terek, hanem minden szintopogén tér izomorfán beágyazható kompakt szintopogén térbe, úgyhogy például minden uniform tér /nemcsak a prekompaktak/ izomorf egy kompakt szintopogén térnek egy alterével, s a tér teljes burka nem egyéb, mint ennek az alternek a lezárása egy alkalmasan bevezetett topológiában.

Érdekes vizsgálatokat vezet be egy dolgozata a "szintopogén csoportokról", amely egy tervezett hosszabb sorozat eddig megjelent első tagja, továbbá az a cikke, amely a topogén terek kettős kompaktifikációját kapcsolatba hozza a bővítéselméletnek egy ma sokfelé vizsgált témájával, az ún. Wallmann-típusú kompaktifikációkkal.

Császár Ákos mint egyetemi oktató magas nivóju, de világos, áttekinthető és pontos egyetemi jegyzeteivel is lényegesen hozzájárult az egyetemi matematika-oktatás eredményességéhez. Mint a Bolyai János Matematikai Társulat főtitkára és mint a Magyar Tudományos Akadémia Matematikai Bizottságának tagja, élénk részt vesz a tudományos ismeretterjesztés és a tudományos közélet egyéb feladatainak megoldásában is.

Mindezek alapján Császár Ákost a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagságára ajánljuk.

Szegedn 1969. szeptember 10.

Tandori Károly s.k.
lev. tag

Szőkefalvi-Nagy Béla s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §./3/ bekezdése alapján G á s p á r Rezsőt, a fizikai tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Gáspár Rezső, a fizikai tudományok doktora a KLTE Elméleti Fizikai Intézete egyetemi tanára, a kvantumfizika kiváló művelője. Szül.: 1921. február 7. Érsekúrkert.

Gáspár Rezső tudományos munkássága legfőbb eredményének az általa konstruált univerzális potenciálfüggvényt tartjuk, melynek segítségével bármely elemre vonatkozóan "self-consistent field"-potenciálok első közelítésben azonnal nyerhetők. Ennek a kvantumfizikában nagy jelentősége van, mert a potenciál segítségével még az első közelítésre szorítkozunk, nélkülözhetők a "self-consistent field" számítások után nyert potenciálok, melyek eddig csak kevés számú atomra lettek meghatározva, matematikai nehézségek miatt.

Igen fontos ezenkívül Gáspár Rezsőnek az alumínium fémkötésére vonatkozó vizsgálata, mely az első eredményes vizsgálat volt kettőnél több valenciás fémek esetében. Gáspárnak sikerült az alumínium legfontosabb állandóit teljesen elméleti úton meghatározni.

További munkássága a H₂ molekulára, az alkáliatomok elektronaffinitására, kétatomos kétvegyértékű ionmolekulák kötésére, a H₂⁺ molekulaion kötésére, az ezüst atom elméleti tárgyalására, röntgensugarak és nagy sebességű elektronsugarak koherens szóródására, valamint a szelén és tellur elem szerkezetére vonatkozik. Mindezekben a területeken nemcsak általánosságban, hanem kvalitatív, hanem konkrét, kvantitatív értékes eredményeket ért el.

Gáspár Rezső az utóbbi években először is a molekulák elmélete terén ért el kienelkedő eredményeket. Az egyesített atommodellel kapcsolatos molekulakutatások egyik megindítója. Először alkalmazta a modellt XH_n típusu molekulák szerkezetének vizsgálatára. A hibrid molekulák, köztük a kéniai és biológiai szempontból igen fontos viznek proton affinitására vonatkozó kutatások, melyeket szovjet kutatókkal együtt végzett, szintén igen jelentősek. Azok a kutatások, amelyeket ma világszerte az egyesített atommodell alapján nagy mértékben Gáspár nyomán végeznek, a többatomos molekulákra végzett legfontosabb elméleti számítások.

Gáspár ezenkívül statisztikus és hullámmechanikai módszerek segítségével meghatározta a nemesgázok szórási potenciálját. Ezek a vizsgálatok egyrészt igen jó egyezésben vannak a tapasztalattal, másrészt a helium esetében kimutatták a kísérleti eredmények hibás voltát. Későbbi gondosabb kísérleti vizsgálatok igazolták az elméleti kritika helyességét. Az általános szórás-elméletben jelentős a pseudopotenciáloknak a szóráselméletben általa történt bevezetése.

Egy további vizsgálata a kvantunkéniai problémakörben a centrális helyet foglaló elektronkorrelációra vonatkozik. Gáspár a Hellmann-Feynman tétel segítségével igen elegáns és rövid bizonyítását adta azon semiempirikus sejtésnek, melynek lényege az, hogy az izoelektronos atomsoron belül a korrelációs energia állandó. E tételt sikerült többatomos molekulákra is általánosítani.

Gáspár legújabb vizsgálata a konfigurációs kölcsönhatás módszerével kapcsolatosak. Kimutatta, hogy megfelelően választott modell-potenciál felhasználása új lehetőséget nyújt a konfigurációs kölcsönhatás módszerénél a konvergencia megjavítására. Ez a felismerés a kvantunkémia egyik leghasználhatóbb módszerét helyezi újra a tárgykör érdeklődésének előterébe.

Végül megenlíttük, hogy az általa levezetett univerzális potenciállal kapcsolatos újabb vizsgálatai a Hartee-Fock módszer könnyen kezelhető és anyagszerkezeti számításokra igen alkalmas egyszerűsítését adják.

Nagyarányu tudományos tevékenységén kívül intenzíven részt vesz tudományszervezési és tudománypolitikai kérdésekben is.

1953. óta rövid megszakítással tagja az MTA Fizikus Főbizottságának, az MTA Atomhéjfizikai Albizottságának elnökhelyettese és jelenleg megbízás alapján vezeti az Albizottság munkáját. Részt vesz az MTA Fizikus Főbizottsága keretében működő Könyv Albizottság munkájában, melynek hosszú időn keresztül vezetője volt.

A TMB Fizikai Szakbizottságának tagja.

A 4.sz. Távlati Tudományos Kutatási Terveket Koordináló Bizottság tagja.

A Nemzetközi Kvantumkémiai Iskola Rendezőbizottságának elnöke.

A JUPAP Magyar Nemzeti Bizottsága keretében működő Oktatási Albizottság tagja.

A Művelődésügyi Minisztérium Fizikai Bizottságának tagja.

Az Eötvös Lóránd Fizikai Társulat Elnökségének tagja és a Debreceni Csoport elnöke.

Mindezen bizottságokban és szervezetekben értékes és sokszor kezdeményező munkát végez.

Az utánpótlás nevelésében is fontos szerepet vállalt. Munkatársai és tanítványai közül többen szereztek tudományos fokozatot.

Megalakulása óta tagja az MTA Elméleti Fizikai Kutató Csoportnak: először mint tudományos munkatárs, majd mint osztályvezető. Itteni munkatársai, vezetésével a kvantumkémia területén több eredményes és értékes munkát végeztek.

Enberi magatartásáról is csak pozitívumokat mondhatunk. Munkatársaival szemben mindig segítőkész, rendkívül türelmes. Tudományos vonatkozásban igen pozitíven kell értékelni a problémák neglátását és felvetését, melyek mindig lényeges fizikai kérdéseket érintenek.

Mindezek alapján Gáspár Rezsőt a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969 szeptember 16.

Budó Ágoston s.k.
akadémikus

Jánossy Lajos s.k.
akadémikus

Szalay Sándor s.k.
akadémikus

dr. Gombás Pál s.k.
akadémikus

Kovács István s.k.
akadémikus

Nagy Károly s.k.
akadémikus

Pál Lénárd s.k.
lev. tag

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§./3/ bekezdése alapján M a r x Györgyöt, a fizikai tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Marx György a fizikai tudományok doktora az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen TTK Elnéleteti Fizikai Tanszék egyetemi tanára, a relativitáselmélet és kvantumelmélet kiváló művelője.

Szül.: 1927. május 25-én, Budapest.

Egyetemi tanulmányait az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen végezte 1945-1950-ig. 1950-ben szerzett matematika-fizika szakos tanári oklevelet. Ezt követően az ELTE Elnéleteti Fizikai Tanszékére kapott tanársegédi kinevezést, ahol már két évig demonstrátorként dolgozott. 1961 óta egyetemi tanár. 1955-ben a Kossuth-díj bronz fokozatával, 1956-ban a Szocialista Munkáért Érdeméremmel, 1966-ban a Bugáth Pál emlékéremmel tüntették ki. 1968-ban a népművelés terén végzett társadalmi munkájáért Munka Érdemrend arany fokozatát kapta. 1953-ban elnyerte a Fizikai Társulat Schnidt Rezső díját. 1969 óta levelező tagja a Nemzetközi Asztro-nautikai Akadémiának /Párizs/ és 1964 óta tagja a Nemzetközi Csillagászati Uniónak. A Bécsi Ferenc József Tudományegyetemen 1968-ban tiszteletbeli professzorának választotta. 1968 óta szerkesztőbizottsági tagja az Acta Physica Austriaca-nak. A TIT Országos Fizikai Választmányának elnöke 1963-tól. A Fizikai Szenle főszerkesztője 1958-tól. Tagja az Egyesített Atomkutató Intézet Nagyenergiájú Labor Tudományos Tanácsának.

Az Eötvös Lóránd Fizikai Társulat munkájában évek hosszú során át igen tevékenyen részt vesz, jelenleg a Társulat egyik alelnöke. Számos elméleti fizikai kollokvium és nemzetközi konferencia szervezője volt. Ő indította meg és rendszeresen szervezi a magyar elméleti fizikai nyári iskolákat. A fiatal fizikusok szakmai továbbfejlesztését szívégyének tekinti.

Tudományos munkássága a relativitáselmélet, a kvantum-elmélet a nagyenergiájú fizika és a csillagászat területére esik. 76 idegen nyelvű szakcikke jelent meg rangos nemzetközi folyóiratokban /Acta phys. Hung., Phys. Rev., Nuovo Cim., Nuclear Phys., stb./ Ezen kívül igen nagy számu magyar nyelvű dolgozatot publikált, különösen a Fizikai Szemleiben.

Szakcikkei közül első helyen említendő a leptonszám megmaradását felismerő dolgozata. A megmaradási törvények alapvető természeti igazságokat fejeznek ki. Segítségükkel tudunk valamelyest eligazodni a végtelen sok folyamat között. Különösen az elemi rész fizikában van ezeknek nagy jelentőségük, mert ezáltal lehet megérteni, hogy az egyes bomlási folyamatok miért következnek be, illetve miért tiltottak. A Marx által felismert lepton-szám-megmaradási törvény szerint az elemi részek bomlása során a leptonok és antileptonok számának különbsége állandó marad. Ez a törvény na ugyanolyan nagyjelentőségű, mint a barionszám- vagy az elektronos töltés megmaradásának törvénye. Erre a dolgozatára olyan nagy fizikusok hivatkoznak, mint pl. Terleckij, Markov, Prinačoff, Rosen, Wigner. A tétel na már tankönyvekben is szerepel.

Jelentősek a szigetelőkben érvényes elektromágneses tér energia-impulzus-tenzoraival kapcsolatos dolgozatai. Variációs elv alkalmazásával sikerült meghatározni a ponderomotoros erő sűrűségének kifejezését. Az Ábrahám-féle energia-impulzus-tenzort kiegészítő ún. "sugárzási tenzor" alakját elektromágneses síkhullánok esetére ő adta meg először. Kidolgozta az anizotróp közegek kovariáns elektrodinamikáját. Ezek a vizsgálatok hozzásegítettek egy mintegy félévszázadig vitatott kérdés egyértelmű lezárásához. Ide vágó eredményeire a Handbuch der Physik új kiadása is hivatkozik.

Évekig foglalkozott az elemi részek klasszikus relativisztikus mozgásproblémáival. E vizsgálataiban az ún. pólusrészecskék mozgás egyenleteinek meghatározásán túl a mágneses momentummal és spinnel rendelkező részecskék relativisztikus dinamikáját is

ő dolgozta ki. Dolgozatai több hazai tudományos vizsgálatához adtak indítákokat. A relativisztikus effektusok nagfizikai alkalmazásait több dolgozatban tanulmányozta.

A gyenge kölcsönhatások paritássértő voltának felismerése után Feynmann és Gollmann alapvető dolgozatához kapcsolódva kidolgozta a fermionok olyan elméletét, amelyben a fermionok kétkomponensű spinorja másodrendű hullánegyenletet elégít ki. /Dolgozatára Heisenberg is hivatkozik/.

Az utolsó öt év egyik legjelentősebb fizikai felfedezése az a felismerés volt, hogy a K_2^0 mezon 2II-re való bomlásában a CP /töltéskonjugáció és paritás együttes alkalmazása/ eddigi fizikai tudásukkal ellentétben nem megmaradó mennyiség. A probléma megnyugtató magyarázata még ma sem ismeretes, pedig számos jó nevű fizikus próbálkozott a jelenség értelmezésével. A néhány lehetséges magyarázat közül egyik Marx-tól származik. A dolgozat jelentőségét hiven tükrözi az a tény, hogy a CERN engedélyt kért a sokszorosításra.

Marx György csillagászati munkássága is rendkívül jelentős és sokoldalú, úgyhogy már ezért külön is méltó az akadémiai levelező tagságra. A Science-ben és az akadémiai Csillagvizsgáló Intézet kiadványában 1960-ban megjelent értekezéseiben elsőnek számította ki a Föld és Nap neutrínó-fluxusát. Utóbbinál rámutatott arra, milyen érzékeny a fluxus a centrális hőmérsékletre, úgyhogy a sugárzás detektálásával lehetőség nyílik egy csillag centrális hőmérsékletének empirikus meghatározására. Ezeket az értekezéseket a problémakörrel később mindtöbbben foglalkozó fizikusok és csillagászok uttörő munkának tekintik, a sok idéző, közül csak Reines, Pontecorvo, Gratton, Reeves nevet említjük. Markov a neutrínókról írt könyvében teljes egészében közli Marxnak a Föld neutrínó-fluxusára számított táblázatait.

Későbbi hasonló tárgyú munkáiban rámutatott a neutrínó-sugárzás kozmogóniai fontosságára. Különösen érdekes ez az eredménye, hogy a neutrínó-sugárzás hűtőszerelve a degenerált csillagoknál is számottevő. Majd kifejtette, milyen atomfizikai módszerekkel lehet

kisenergiájú neutrínókat kimutatni. Ennek a rendkívül fontos problémának több kozmológiai alkalmazását adta. Megbecsülte a csillagok által eddig produkált neutrínó-sűrűséget és rámutatott arra, hogy a neutrínó-sugárzás megfigyelése dönthet a hideg vagy meleg presztelláris anyag lehetősége között. Igen fontos azon gondolata, hogy a neutrínók gravitációs effektusa lényeges szerepet játszhat az Univerzum kozmológiai strukturájában, azonfelül a galaxishalmazok stabilitásának és a gravitációs kollapszus kérdésében is.

Az utóbbi években a kozmikus röntgen-források felfedezésével igen aktuális téma lett a neutron-csillagok fizikája, Marx ehhez a kérdéshez is igen természetesen szólt hozzá Canutó-val közösen írt értekezésében. Ezenkívül több asztronautikai tárgykörű cikket is írt, igen szellemes elgondolásokkal, különösen a fotonrakétákkal kapcsolatban. Csillagászati munkássága tehát a legmodernebb és legérdekesebb problémákra terjed ki.

Mindezek alapján Marx Györgyöt a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. szeptember 18.

Gonbás Pál s.k.
akadémikus

Budó Ágoston s.k.
akadémikus

Kovács István s.k.
akadémikus

Detre László s.k.
lev. tag

Nagy Károly s.k.
lev. tag

Jánossy Lajos s.k.
akadémikus

Szalay Sándor s.k.
akadémikus

Pál Lénárd s.k.
lev. tag

Egyed László s.k.
lev. tag

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §./3/ bekezdése alapján T a r j á n Imrét, a fizikai tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Tarján Imre a fizikai tudományok doktora, a Szentotthonyi Orvostudományi Egyetem Orvosi Fizikai Intézete tanszékvezető egyetemi tanára, a szilárdtestfizika kiváló művelője.
Szül.: 1912. július 26. Szabadka.

Egyetemi tanulmányait a Budapesti Tudományegyetemen végezte 1930-tól 1935-ig, mint az Eötvös József Kollegium tagja. 1935-ben szerzett matematika-fizika szakos tanári oklevelet, és 1939-ben tett doktori szigorlatot fizikából summa cum laude eredménnyel. 1936-tól 1940-ig Gyulay Zoltán mellett egyetemi gyakornoki munkakörben dolgozott a Debreceni Tudományegyetem Fizikai Intézetében. 1940-től 1949-ig gimnáziumi, illetve gyakorló gimnáziumi tanárként működött és ezzel egyidőben a Közgazdaságtudományi Egyetem megbízott előadója is volt. 1949-től 1950-ig a Budapesti Pedagógiai Főiskola tanszékvezető főiskolai tanárként teljesített szolgálatot. 1950-ben nevezték ki egyetemi tanárrá, és megbízást kapott az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Orvosi Fizikai Intézetének /jelenleg a Szentotthonyi Orvostudományi Egyetem Biofizikai Intézete/ vezetésére, amely funkcióját azóta is betölti. 1969 óta az MTA Kristályfizikai Tanszéki Kutató Csoportját is vezeti.

Kitüntetései: 1953-ban a Felsőoktatás Kiváló Dolgozója, 1953-ban a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság Érdem-érme, 1960-ban a Munka Érdemrend, 1961-ben a Kossuth-díj III. fokozata, 1964-ben a Munka Érdemrend arany fokozata.

Tudományos munkássága igen széleskörű és jelentős.

Szilárdtestfizikai kutatásai főként a röntgensugárzással keltett hibahelyeket /szincentrumokat/ tartalmazó alkali-halogenid kristályok tulajdonságaira és a hibahelyek természetére vonatkoznak. Ugyancsak értékes eredményeket ért el a kristálynövekedés és a különböző tudományos, valamint gyakorlati célokat szolgáló egykristályok előállítása területén, enlítésre méltók továbbá a fizika orvosi alkalmazásával kapcsolatban és a mikroorganizmusok biofizikája területén végzett vizsgálatai is. A felsorolt területekről eddig 53, nagyobbreszt idegen nyelvű tudományos dolgozatot tett közzé /részben társszerzőkkel/, több könyve jelent meg, és számos egyéb szakmai közlenény szerzője. Tudományos eredményeit folyóiratok és monográfiák egyaránt idézik.

Eredményei közül néhányat az alábbiakban ismertetünk.

Kinutatta, hogy az additive szinezett és röntgenezett NaCl kristályok esetében az F-centrumok aggregátusainak optikai gerjesztése a fotovezetés spektrális elosztását az F - F' átalakuláshoz hasonlóan befolyásolja. Ezáltal elsőként utalt a többletelektront tartalmazó aggregátcentrumok létezésére. - A fotoelektronok eltolódási útja és az F-centrum koncentráció közötti összefüggés tanulmányozása során olyan eljárást dolgozott ki, amelynek segítségével a kristályokban röntgenezéskor, valamint termikus és optikai szintelenítéskor végbemenő folyamatok új oldalról és érzékenyen tanulmányozhatók. Ezáltal a különböző "előáletü" kristályok a fotovezetés alapján jellemezhetők. E vizsgálatai során elsőként határozta meg az anionhiányok elektronelfogási hatáskeresztmetszetét. Az utóbbi években munkatársaival sikerült extrém tisztaságu alkali-halogenid egy kristályokat előállítani és egyben tisztázni a KCl/Ca/ és a NaCl/Ca/ rendszerek esetében egyes defektelektron-centrumok képződését és felépítését. - A szincentrumok és a diszlokációk közötti kölcsönhatásokkal kapcsolatos vizsgálatai pedig többek között arra az érdekes megállapításra vezettek, hogy a kristályokban deformáláskor kialakult elektronos erőtér egyes helyeken a szin-

centrumokat perturbálja /belső Stark-effektus/. - Mindene eredmények értékes előrehaladást jelentenek a sok esetben jó modellanyagként szolgáló alkali-halogenidek hibastrukturájának, valamint az ionizáló sugárzások hatásainak tisztázásában.

Alkalihalogenid kristályok esetében a főfázison át vegbenenő anyagtranszport vizsgálata során munkatársaival olyan kristályalakzatokat figyelt meg, amelyek a csavardiszlokációk szerepének új aspektusait mutatják a tükrisztályok képződésével kapcsolatban. - Megállapították továbbá, hogy a gőzfázisból növesztett NaCl kristályok határlapjainak előfordulási gyakoriságával kapcsolatos anomáliák sziliciumtartalmu szennyezéssel /és vízgőz jelenlétével/ függnek össze. - A kristályok felületén kialakuló alakzatokat sikerült rendszerbe foglalni és ennek alapján kinutadni, hogy egyes formák hiánya bizonyos szennyezések jelenlétével kapcsolatos.

A Távközlési Kutató Intézet megbízásából az 1949-1951 években Gyulai Zoltán munkatárseként /nemzetközi viszonylatban is az elsők között/ kvarc egykristályok előállításával foglalkozott. Kidolgozták azok hidrotermális növesztését laboratóriumi méretekben. Ugyancsak az 50-es évek elején munkatársaival az általuk továbbfejlesztett módszerekkel nagyméretű alkalihalogenid és talliumhalogenid egykristályokat növesztett optikai celokra /priznák, ablakok, stb./ Szcintillációs részecskeszámlálás céljára az iparilag legfejlettebb országokkal egyidőben szervesetlen /NaI/Tl/, KI/Tl/, CsI/Tl/ /és szerves /antracén, naftalin/ egykristályokat állítottak elő. Kristályaik minősége elérte a legmagasabb nemzetközi szintet. A növesztésen kívül a kristályok megmunkálásával, montírozásával összefüggő feladatokat, valamint egyes speciális alkalmazásokkal kapcsolatban felmerült technológiai kérdéseket is megoldották. A NaI/Tl/ detektorokra vonatkozó eredményeiket a Gamma Optikai Művek átvette, és az általuk bevezetett módszerrel gyártott gyári kristályok az 1962-ben Prágában tartott nemzetközi versenyen első helyezést értek el. Az említett detektorok viszonylag korai előállítása hozzájárult a nukleáris mérés technika hazai fejlődéséhez.

Biofizikai munkássága ugyancsak aktuális problémákra, és pedig a biológiai szempontból alapvető molekuláris folyamatokra irányul. Vizsgálatai részben a bakteriofágokon ultraibolya fény hatására létrejövő sérülések hatásmechanizmusának kérdéséhez kapcsolódnak. A kísérleti eredmények alapján sikerült olyan sugárkinetikai modellt felállítani, amely az ultraibolya fotonok által okozott inaktivációs és reaktivációs folyamatok, valamint a gazdasejt-reaktiváció kvantitatív jellemzését lehetővé teszi. - Ugyancsak érdekes eredményeket hozott a baktériumok antibiotikum felvételének tanulmányozása. A folyamatok kinetikájának értelmezése során meghatározta a sejtnembrán és az antibiotikum közötti molekuláris kölcsönhatás egyensúlyi állapotját, a folyamatokban szerepet játszó helyek számát a membránon, valamint egy adott helyen a folyamatok eseményssűrűségét.

Oktatói, szervezői, társadalmi tevékenysége is sokoldalú.

1950-ben új, határterületet szolgáló intézet élére került. Előbb - mint Gyulai Zoltán tanítványa - a kristályfizikai vizsgálatokat indította el, és fejlesztette tovább, majd az intézet sajátos és hagyományokkal nem rendelkező feladatainak ellátása érdekében új utakat is kitért /pl. radioizotópok alkalmazása az orvosi kutatásban, molekuláris biológiai vizsgálatok/. Az évek során mind a kristályfizika, mind pedig a fizika orvosi alkalmazásai területén számos fiatal kutatót nevelt, és olyan munkaközösséget alakított ki, amely az oktatás szempontjából és a tudományos eredményeit illetően egyaránt elismert itthon és külföldön.

Szervezői és vezetői készségét az Orvostudományi Egyetemen az ad hoc feladatokon, kívül tartós funkciók betöltésére is sokszor igénybe vette. 1952 óta vesz részt a Magyar Tudományos Akadémia életében: 12 éven át volt a Fizikai Bizottság titkára, több intézet tudományos tanácsának tagja, 9 éve osztályvezető-ségi tag, 6 éve osztálytitkár-helyettes. Jelenleg is tagja a

Fizikai Bizottságnak, a Szilárdtestfizikai Komplex Bizottságnak, a KFKI és a Biofizikai Bizottságnak, stb.

Az évek során intenzíven, sok esetben kezdenényezőleg vett részt közéletünket, illetve kulturpolitikánkat érintő időszakos feladatok ellátásában. Jelenleg is elnökségi tagja az Eötvös Lóránd Fizikai Társulatnak, a Biofizikai Társaságnak, elnöke a ICU, tagja a IUPAP nemzeti bizottságának, az Oktatási Albizottságnak, a Kristall und Technik szerkesztő bizottságának. Mindezek alapján Tarján Józsefet a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. szeptember 11.

Budó Ágoston s.k.
akadémikus

Gombás Pál s.k.
akadémikus

Jánossy Lajos s.k.
akadémikus

Kovács István s.k.
akadémikus

Szalay Sándor s.k.
akadémikus

Kónya Albert s.k.
lev.tag

Nagy Károly s.k.
lev.tag

Pál Lénárd s.k.
lev.tag

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján B e l á k Sándort, a mezőgazdasági tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Belák Sándor a mezőgazdasági tudományok doktora, a Keszthelyi Agrártudományi Főiskola Alkalmazott Üzemtani Tanszékének tv. egyetemi tanára, a főiskola rektora, a növénytermesztés kiváló művelője. Szül.: 1919. április 20. Enying.

Belák Sándor egyetemi tanulmányai után különböző gazdaságokban és termeltető vállalatoknál dolgozott, mely munkakörökben jó alkalm nyilott a termelés gyakorlati problémái alapos megismerésére. A felszabadulás után rövidesen a Délnyugat-Dunántuli Mezőgazdasági Kísérleti Intézet munkatársa, majd igazgatója, a Kísérleti Intézet és a Mezőgazdasági Akadémia átszervezése idején az Akadémia alkalmazott üzemtani tanszék vezetője, rövidesen az Akadémia igazgatója lett. Az Akadémia egyetemi rangú főiskolává való átszervezésével egyetemi tanárrá és a főiskola rektorává nevezték ki. Jelenleg is az alkalmazott üzemtani tanszék vezetője, és a Főiskola rektora.

Tudományos kutatómunkája kezdetben növénytermesztési irányu volt. Különösen kiemelkedő eredményeket ért el a vetésforgó termést befolyásoló hatásainak vizsgálatában, a másodnövények termesztésében, a keszthelyi lápmedence mezőgazdasági hasznosítására irányuló kutatásokban, az örségi pseudoglejes erdőtalajok komplex javítási és hasznosítási rendszerének kidolgozásával. E kutatási eredményei a gyakorlatban is megvalósításra kerültek. Az alkalmazott üzemtani tanszék megszervezése során növénytermesztési, agrotechnikai kutatásait és tapasztalatait jól hasznosította. Elsőként ismerte fel hazánkban az üzemvezetés szintje emelésének nagy jelentőségét, kezdeményezésére és

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján B e l á k Sándort, a mezőgazdasági tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Belák Sándor a mezőgazdasági tudományok doktora, a Keszthelyi Agrártudományi Főiskola Alkalmazott Üzemtani Tanszékének tv. egyetemi tanára, a főiskola rektora, a növénytermesztés kiváló művelője. Szül.: 1919. április 20. Enying.

Belák Sándor egyetemi tanulmányai után különböző gazdaságokban és termeltető vállalatoknál dolgozott, mely munkakörökben jó alkalm nyilott a termelés gyakorlati problémái alapos megismerésére. A felszabadulás után rövidesen a Délnyugat-Dunántuli Mezőgazdasági Kísérleti Intézet munkatársa, majd igazgatója, a Kísérleti Intézet és a Mezőgazdasági Akadémia átszervezése idején az Akadémia alkalmazott üzemtani tanszék vezetője, rövidesen az Akadémia igazgatója lett. Az Akadémia egyetemi rangú főiskolává való átszervezésével egyetemi tanárrá és a főiskola rektorává nevezték ki. Jelenleg is az alkalmazott üzemtani tanszék vezetője, és a Főiskola rektora.

Tudományos kutatómunkája kezdetben növénytermesztési irányu volt. Különösen kiemelkedő eredményeket ért el a vetésforgó termést befolyásoló hatásainak vizsgálatában, a másodnövények termesztésében, a keszthelyi lápmedence mezőgazdasági hasznosítására irányuló kutatásokban, az örségi pseudoglejes erdőtalajok komplex javítási és hasznosítási rendszerének kidolgozásával. E kutatási eredményei a gyakorlatban is megvalósításra kerültek. Az alkalmazott üzemtani tanszék megszervezése során növénytermesztési, agrotechnikai kutatásait és tapasztalatait jól hasznosította. Elsőként ismerte fel hazánkban az üzemvezetés szintje emelésének nagy jelentőségét, kezdeményezésére és

irányításával indultak meg a mezőgazdasági nagyüzemek vezetési módszereinek továbbfejlesztésére irányuló kutatások. Rövid idő alatt az üzemtanba vágó e kutatási területen jelentős eredményeket ért el, amelyeket társszerzőkkel írt: "Mezőgazdasági nagyüzemek vezetésének gyakorlata" című könyvben tett közzé. Egyéb tudományos közleményeinek száma 91.

Kutatásszervezés és irányítás terén igen nagy eredményeket ért el. A Délnyugat-Dunántuli Mezőgazdasági Kísérleti Intézet munkájának kifejlesztése nagyrészt az ő tevékenységének eredménye. Nagy vezetői gyakorlattal és érzékkel rendelkezik.

Társadalmi tevékenysége igen széles körű és országos jellegű. Országgyűlési képviselő, veszprém megyei Tanács tagja. Az Agrártudományi Egyesület alelnöke. Emellett a Hazafias Népfrontban, a TIT-ben is aktív tevékenységet fejt ki. Az MTA Agrárökonómiai szakbizottságának tagja.

Tudományos munkássága nemzetközileg is elismert. A Nemzetközi Láp kutató Társaság elnöke, a Halle-i Luter Márton Egyetem tiszteletli doktora. Kísérleti tevékenységének és tudományos munkásságának elismerésül a Munka Érdemrend kitüntetésben részesült.

Mindezek alapján az MTA levelező tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. október 20.

Máthé Imre s.k.
lev. tag

Láng Géza s.k.
lev. tag

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján C s e l ő t e i Lászlót, a mezőgazdasági tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Cselőtei László a mezőgazdasági tudományok doktora, az Agrártudományi Egyetem Kertészeti Tanszékének tv. egyetemi tanára, az öntözéses kertészet kiváló művelője.

Szül.: 1925. január 3-án Rákospalotán.

Cselőtei László középiskolai tanulmányai után a Kertészeti és Szőlészeti Főiskolán szerzett oklevelet 1947-ben. Ezt követően több éven át a kertészeti termesztés, elsősorban a zöldségmagtermesztés szervezésével és ellenőrzésével foglalkozott a jelenlegi SZÖVOSZ jogelődjénél.

1952-ben a Kertészeti és Szőlészeti Főiskolán aspiráns lett. A tudományos fokozat megszerzése után a gödöllői Agrártudományi Egyetem kertészeti tanszékének vezetésére kapott megbízást. Azóta megszakítás nélkül ott dolgozik. Tanszékvezetői munkája mellett több éven át ellátta az egyetem Agronómiai Karának dékáni tisztjét is.

Tudományos munkássága elsősorban a kertészeti növények öntözési kérdéseinek tanulmányozására összpontosul. Munkája eredményeit egy egyetemi tankönyv, 13 könyvrészlet és csaknem 70 tudományos és ismeretterjesztő közlemény foglalja össze.

Jelentős oktatási tevékenységet fejt ki. Az Agráregyetem és a vidéki agrártudományi főiskolák kertészeti oktatásának korszerűsítésében kezdeményező szerepet töltött be.

Munkássága új iskolát jelentett hazánkban. A zöldségnövények víz-igényének megállapításánál ugyanis a biológiai adottságokból kiindulva - egyidejűleg több környezeti tényezőt figyelembe véve - folytatta és folytatja vizsgálatait. Ez a megközelítés teljesen

uj, s az ő módszerét a szántóföldi növénytermesztés kutatói közül is már többen alkalmazzák. Ez az új irányzat igen nagyjelentőségű az egész öntözési termelés hatékonyságának növelése szempontjából mind hazai, mind külföldi vonatkozásban.

Közéleti tevékenysége is számottevő. 1961 óta tagja, 1965-től pedig elnöke a Tudományos Akadémia Mezőgazdasági Vizsgázkodási Bizottságának. 1958-60-ig titkára, jelenleg tagja az Akadémia Kertészeti Bizottságának. A Magyar Agrártudományi Egyesület Zöldségtermesztési szakosztályának titkára. 1960. óta tagja a TMB mellett működő Növénytermesztési Szakbizottságnak és a MÉM Oktatási Bizottságának. Szerkesztőbizottsági tagja a "Tudományos Mezőgazdaság", "Az öntözéses Gazdálkodás", "A zöldségtermelés", valamint "A kertgazdaság" című szakfolyóiratoknak.

Tagja volt 1960-tól megszűnéséig "Az öntözés fejlesztése" és a "Zöldségtermelés fejlesztése" kutatási főfeladatok Koordinációs Bizottságának, s elnöke a "Kertészeti Növények öntözése" című kutatási főfeladat Koordinációs Bizottságának.

Cselőtei Lászlót tudományos munkássága, sokoldalú, értékes közéleti tevékenysége, politikai megbízhatósága egyaránt alkalmassá teszi arra, hogy a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjai között helyet kapjon, és az ebből adódó lehetőségek keretében még fokozottabban vegyen részt mezőgazdasági tudományos életünk korszerű fejlesztésében. A nagyarányú országos öntözési program megvalósítása szükségessé teszi az öntözéses termelés tudományos kérdéseinek további, az eddiginél is elmélyültebb és sokoldalúbb tanulmányozását. Ezért is fontos, hogy ez a szakterület is megfelelően képviselve legyen a Tudományos Akadémia testületében. Különös jelentőséget ad e feladatnak az a körülmény, hogy a FAO támogatásával megkezdődött az öntözéses termelés nemzetközi tudományos központjának kialakítása hazánkban.

Budapest, 1969. november 28.

Kozma Pál s.k.
lev.tag

Somos András s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján J á n o s s y Andort, a mezőgazdasági tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Jánossy Andor a mezőgazdasági tudományok doktora, az Országos Agrobotanikai Intézet igazgatója, c. egyetemi tanár, a növény-nemesítés kiváló művelője.

Szül.: 1908. augusztus 20. Szombathely.

Főiskolai tanulmányainak befejezése után állami gazdaságokban szerzett nagyüzemi gyakorlatot, majd különböző államigazgatási munkakörökben növénytermesztési és növény-nemesítési szakigazgatási feladatokat látott el. Különösen eredményes tevékenységet fejtett ki az Országos Növénytermesztési Hivatalban. E munkakörben ráhárult az állami növény-nemesítő telepek megszervezése.

Az ő nevéhez fűződik az Országos Fajtaminősítő Intézet megszervezése is. Első igazgatójaként az Intézet szakmai tevékenységét igen magas, nemzetközileg is elismert színre emelte és több ország számára példaképpül szolgált.

Kezdeményezésére létesült az Országos Agrobotanikai Intézet, amely a faj és fajta gyűjtemények fenntartásával, azok genetikai, élettani, botanikai tanulmányozásával és értékelésével tudományos bázist teremt az ország növény-nemesítő intézetei gyakorlati munkájához. Vezetése alatt az intézet széles körű nemzetközi kapcsolatokat épített ki és általános nemzetközi elismerést vivott ki. Ennek az intézetnek jelenleg is igazgatója.

Tudományos kutató tevékenysége agrobotanikai és növény-nemesítési vonatkozású. Különösen kimagasló eredményeket ért el a magyar lucerna tájfajták begyűjtése és értékelése terén. A szántóföldi hereféléllel kapcsolatos agrobotanikai kutatásai is jelentősek és a gyakorlat számára is hasznosak. Elsőként állított

elő Magyarországon tetraploid vöröshere és ebből kiindulva nemesítette ki a Hungaropoly néven államilag minősített vöröshere fajtát. Ez az intenzív viszonyok közé való növény külföldi kísérletekben is igen jónak bizonyult és különösen Angliában és Kanadában igen keresett. A hazai búzatermesztés és nemesítés egyik legkiválóbb ismerője.

Irodalmi munkássága igen jelentős. Tudományos érték tekintetében kiemelkedő a Herefajok nemesítése és termesztése c. társszerzőkkel írt Monográfia, amely az Akadémiai Kiadó gondozásában 1968-ban jelent meg. Hazai és külföldi szaklapokban megjelent tudományos dolgozatai színvonalasak és a szakkörök nagy elismerését váltották ki. Számos ismeretterjesztő és a tudományos eredményeket népszerűsítő összefoglaló munkának, könyvnek és cikknek a szerzője. A tudományos igényesség ezekre a munkáira is jellemző. E nagyszámu közleményből különösen kiemelendő a Növénytermesztés kézikönyve c. kétkötetes munkában a hereféléről írt fejezet. Szerkesztője és irányítója volt a nemzetközi összefogással készült biometriai értelmező szótár munkálatainak. Tudományos publikációi: 10 könyv, ill. könyvrészlet, 54 tudományos közlemény.

Aktiv közéleti tevékenységet fejt ki. Tagja az MSZMP Pest megyei Pártbizottságának, az MTA Növény-nemesítési Bizottságának, az Országos Fajtamínősítő Tanács szakbizottságának és több más bizottságnak. A lucernatermesztést szakmailag segítő Tessedik brigádnak elnöke, mely minőségében komoly szerepe van e fontos kulturnövényünk termesztésének fejlődésében.

A Debreceni Agrártudományi Egyetem c. egyetemi tanárnak hívta meg. 1965-ben a Munkaérdemrend arany fokozatával tüntették ki. Mind tudományos, mind tudományszervező tevékenységét az agrártársadalom széles körei nagyra értékelik.

Munkássága nemzetközi szakkörökben is elismert.

Mindezek alapján a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává ajánljuk.

Budapest, 1969. november 28.

Manninger Rezső s.k.
akadémikus

Láng Géza s.k.
lev.tag

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján K u r n i k Ernót, a mezőgazdasági tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Kurnik Ernő a mezőgazdasági tudományok doktora, az iregszemcsei Takarmánytermesztési Kutató Intézet igazgatója, c. egyetemi tanár, a növénynemesítés kiváló művelője.
Szül.: 1913. augusztus 17. Mecsekszabolcs.

Egyetemi tanulmányainak elvégzése után rövidesen az iregszemcsei Növénynemesítő gazdaságba került, majd a nemesítő telepek államosítását követően igazgatója lett. Megszakítás nélkül azóta is Iregszemcsén dolgozik.

Tudományos munkássága az alkalmazott biológia körébe vág, egyik legeredményesebb növénynemesítőnk. 18 államilag minősített új növényfajtát állított elő. Különösen eredményes volt napraforgó, szója és takarmányborsó nemesítése. Fajtái országosan elterjedtek. Gyakorlati növénynemesítő tevékenységével egyidejűen elmélyült élettani és genetikai kutatásokat végzett, növénynemesítés módszereit továbbfejlesztette elsősorban a diploid nemesítés elvi kérdéseit vizsgálta és hasznosította a gyakorlati növénynemesítésben. Az általa nemesített növények agrotechnikáját is kidolgozta, különösen jelentősek a szója oltásával és sávós vetésével kapcsolatos kutatásai.

Rendszerbe foglalta a kettőstermesztésen alapuló zöldtakarmánytermesztést, továbbfejlesztette az egyéves tömegtakarmányok termesztésének technológiáját, mindenkor figyelemmel az üzemi lehetőségekre. Takarmánytermesztési rendszere a gyakorlatban bevált és alkalmazásra került számos nagyüzemben, amivel elősegítette a terület állattartó képességeinek növelését.

Kutatási eredményeit a hazai és külföldi szaksajtóban rendszeresen publikálja, a kandidátusi fokozat megszerzése óta 42, a doktori fokozat megszerzése óta 11 nemesítési, termesztési és élettani kérdésekkel foglalkozó tanulmánya jelent meg, közülük 10 külföldi lapokban. A szója nemesítésével és termesztésével kapcsolatos tudományos munkáját monográfiában is összefoglalta.

Tudományszervezési és közéleti tevékenysége jelentős. Éveken át irányítója volt az FM fennhatósága alá tartozó kutatóintézeteknek, elnöke a 41. koordináló bizottságnak, tagja az MTA Növénynemesítési Bizottságának. 1950 óta tagja a Tolna megyei Tanácsnak és elnöke a Tanács Mezőgazdasági Állandó Bizottságának. A Magyar Agrártudományi Egyesületben is aktív tevékenységet fejt ki.

Tudományos munkássága nemzetközileg is elismert. Három ízben /1950, 1954 és 1960/ részesült Munka Érdemrend kormánykitüntetésben.

Mindezek alapján az MTA levelező tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. október 21.

Mócsy János s.k.
akadémikus

Láng Géza s.k.
lev.tag

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján S t e f a n o v i t s Pált, a mezőgazdasági tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Stefanovits Pál a mezőgazdasági tudományok doktora, az Agrártudományi Egyetem Talajtani Tanszékének tv. egyetemi tanára, a Gödöllői Agrártudományi Egyetem tudományos rektorhelyettese, a talajtérképezés kiváló szakembere.

Szül.: 1920. november 24.

Stefanovits Pál egyetemi tanulmányainak befejezésével a Földtani Intézetbe került, ahol részt vett a Kreybig Lajos akadémikus irányításával folyó országos talajismereti térképek felvételezésében. Rövidesen a Földtani Intézet talajtani részlegének vezetője lett. 1949-ben átvette a MTA Talajtani és Agrokémiai Kutató Intézetében a talajtérképezési osztály vezetését. E munkakörében továbbfejlesztette a talajtérképezés metodikáját és befejezte az ország átnézetes talajtérképezését. 1965-ben az Agrártudományi Egyetem Talajtani Tanszékén tanszékvezető egyetemi tanár lett. Rövid idő alatt átszervezte a Tanszék kutatómunkáját és korszerűsítette a talajtani oktatás tananyagát. 1969-től az Egyetem tudományos rektorhelyettese.

Tudományos munkássága a talajtan széles körét öleli fel, legmélyebben és legrészletesebben az ország területének nagyobb részén uralkodó erdőtalajokkal foglalkozott. Jelentősen gyarapította e talajtípusra vonatkozó ismereteinket, feltárva a talaj kialakulására ható tényezőket és talajban lejátszódó dinamikus folyamatok jellemzőit. Továbbfejlesztette a talajosztályozás rendszerét és eközben több új vizsgálati és értékelési módszert dolgozott ki, illetve honosított meg. Vizsgálatainak eredményeit Magyarország talajai című könyvében tette közzé, amely 442 oldalon tudományos igényességgel, az általa továbbfejlesztett talajosztályo-

zási rendszerben írja le és értékeli a hazai talajokat, utalva mindenkor a talajtermékenység növelésének lehetőségeire és az okszerű talajhasználatra. Így e munkájával a mezőgazdasági termelést közvetlenül is segítette. Figyelemre méltó továbbá a Szücs Lászlóval közösen szerkesztett "Magyarország talajtípusainak térképe", amely nemzetközileg is elismerést aratott a Nemzetközi Talajtani Társaság 1956-os Párizsi ülésén. Ugyancsak elkészítette Magyarország eróziós térképét, amely alapul szolgál a gyakorlati talajvédelem kidolgozásához. A korszerűsített egyetemi tanyanyagot talajtani jegyzetében adta ki, amely a társfőiskolák talajtani oktatásának is alapul szolgál.

Tudományos publikációinak száma 62, és könyv ill. könyvrészlet 20. Figyelemre méltó a tudományos kéaderképzés terén kifejtett tevékenysége. Fiatal kora ellenére máris "iskola" kezd kialakulni körülötte. Kezdeményezte és megszervezte a talajvédelmi szakmérnök képzést, melynek keretében előadásokat tart.

Társadalmi tevékenysége jelentős. Hosszu éveken át az MTA Talajtani és Trágyázástani Bizottságának titkára volt, jelenleg a Bizottság elnöke. A MAE Talajtani Társaság Talajtérképezési Szakosztályának elnöke, a Földrajzi Társaságnak választmányi tagja és a Magyar Kémikusok Egyesületének tagja. Munkássága mind a hazai, mind a nemzetközi szakkörökben igen elismert.

Mindezek alapján a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. november 28.

Mócsy János s.k.
akadémikus

Láng Géza s.k.
lev.tag

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján B á l i n t Pétert, az orvostudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Bálint Péter az orvostudományok doktora, a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Élettani Intézete igazgatója, a vesefiziológia és experimentális vesepathologia elismert szakértője.
Szül.: 1911. augusztus 26. Budapest.

1948-tól 1950-ig az Állatorvosi Karon, mint megbízott előadó látta el az élettan oktatását. 1960 óta a Budapesti Orvostudományi Egyetemen az élettan professzora, az Élettani Intézet igazgatója.

Tudományos dolgozatainak száma: 161, amelyből 59 a doktori fokozat megszerzése előtt, 102 pedig a doktori fokozat elnyerése után jelent meg. A 161 dolgozathoz 38 duplum, magyar és idegennyelvű publikáció, lényegében azonos szöveggel. Miként a fenti számokból megállapítható, Bálint Péter a doktori fokozat elnyerése után is kiterjedt kutatómunkát végzett, dolgozatainak közel 75 %-a a doktori fokozat elnyerése után jelent meg. Dolgozatai mellett igen figyelemreméltók monográfiái. Az általa szerkesztett Klinikai Laboratóriumi Diagnosztika 3 magyar, egy német kiadást, élettani tankönyve 3 magyar és egy német kiadást ért meg, 4 monográfiája általában a veseműködés élettanával és kórélettanával foglalkozik.

Bálint Péter tudományos munkásságát az alábbiakban jellemezhetjük: Kb. 1946-ig a plazmafehérjék kémiai tulajdonságát vizsgálta. Az albumin és globulin /aminosav/ összetételének vizsgálata annakidején uttörő jelentőségű volt. Elsőként mutatta ki kémiai módszerrel, hogy a fehérjék jól definiált kémiai összetételűek.

1948. óta teljes munkássága a vesefiziológia és experimentális vesepathologia terére esik. Kezdetben a tubularis tényezők szerepével foglalkozott az azotacmia létrejöttében. Következő fázisban

kezdődtek azok a vizsgálatok, melyek a shockesére vonatkoznak. Kezdetben az idegi tényezők szerepét vizsgálta a véreztetési hypotoniával kapcsolatos veseelégtelenség létrejöttében. Megállapították, hogy denervált vesében a stress-re létrejövő vesevasoconstrictio sokkal kisebb fokú, mint az innerváltban. Kidolgozták a vese véráramlás meghatározásának ún. direkt módszerét, melynek segítségével megállapítást nyert, hogy a veseischaemia postoperatív és posthaemorrhagiás hypotoniában, súlyos dehydratcióban, az aorta leszorítása útján létrehozott hypotoniában messze nem olyan nagyfokú, mint az a clearance-technikák alapján gondolták. Ugyanakkor a glomerulusfiltratio igen alacsony értékre esik, mely folyamatban egyrészt a praes- és postglomerularis arteriolák tonusmegoszlásának, másrészt a vér afferens-efferens-shunt lehetőségének tulajdonítanak szerepet.

A munkásság másik vonala a posttraumás veseelégtelenség pathomechanizmusa és az esetleges therapiás lehetőségek /protektív mechanizmusok/ felé vezetett. Modellkísérletül az a renalis időleges leszorítását használták. Megállapították, hogy a mély narkózis, ill. különböző denervációs eljárások egyértelműen csökkentik a mortalitást, ill. morbiditást. Kimutatták, hogy a vesevérátáramlása még a súlyosan azotaemiás esetekben is meglepően megtartott. Ugyanakkor a filtratio csökkenés és az azotemia foka korrelációban van. A tubuluslaesio funkcionálisan is kimutatható, de ez nem oka a veseelégtelenségnek, hanem a kezdeti trauma következménye. Curculus vitiosust tételeznek fel: az átmeneti ischaemia /mely megfelel a traumának/ tönkreteszi, a distalis tubulus Na-reabsorptio képességét, magas marad a lumenben a Na-koncentráció, aminek következményeképpen afferens spasmus jön létre. A filtratio a nephronok nagy számában teljesen megszűnik, aminek egyik következménye az azotaemia, a másik az asthenuria. A narkózis, ill. denerválás protektív hatása azáltal érvényesül, hogy csökkenti a praeglomerularis erek constrictus tendenciáját.

Bálint Péter vesefiziológiai és experimentalis vesepathológiai munkássága úgy hazánkban, mint külföldön komoly elismerésre vezetett.

Munkáit úgy a hazai, mint a külföldi irodalom gyakran idézi, s különösen a clearance methodikát illető kritikája és a clearance methodika hibáinak kimutatása nemzetközi szinten is nagy visszhangot keltett és végeredményben a clearance methodika helyes alkalmazására vezetett. A külföldi elismerés jele, hogy számos országban, így Angliában, Ausztriában, Belgiumban, Csehszlovákiában, Franciaországban, Hollandiában, az NDK-ban, az NSZK-ban, Romániában, Svájcban, a Szovjetunióban és legutóbb az USA-ban tartott előadásokat, sok esetben meghívás alapján. Többször volt nemzetközi kongresszuson referens.

Több külföldi tudományos társaság tagja, így: a Renal Associationnak, a Societé de Nephrologie-nak, a Deutsche Physiologische Gesellschaftnak.

Nem kétséges, hogy Bálint Péter a vese experimentális fiziológiájának és az experimentális vesepathológiának nemcsak hazánkban, hanem nemzetközi szinten is egyik legkiválóbb reprezentánsa.

Társadalmi és politikai munka: A kísérletes és laboratóriumi szakosopornak részben alapítója, később titkára és főtitkára, majd elnöke. 1959-től 1966-ig a Budapesti Orvostudományi Egyetem Általános Orvosi Karán a hazánkban tanuló NDK-beli orvostanhallgatók ügyeit intézte dékánhelyettesi hatáskörben. Az Egészségügyi Tudományos Tanácsnak tagja, annak megalakulása óta. Tagja az MTA Élettani Bizottságának. A Kísérleti Orvostudomány c.lap főszerkesztője. 1956-ig az MKP-nak, majd MDP-nek volt tagja, jelenleg pártonkívüli.

Mindezek alapján Bálint Pétert az MTA levelező tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. október 17.

Lissák Kálmán s.k.
akadémikus

Kerpel-Frónius Ödön s.k.
lev. tag

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján **Knoll Józsefet**, az orvostudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Knoll József az orvostudományok doktora, a Sermelweis Orvostudományi Egyetem Gyógyszertani Intézetének tv. egyetemi tanára, a pszichofarmakologia kiváló művelője.

Szül.: 1925. május 30. Kassa.

Knoll József tudományos munkásságát nagy elméleti felkészültség, eredeti gondolkodás, kimagasló erudíció, termékeny elméletek alkotására való képesség jellemzi. Nemzetközi hírnevét ugyanakkor elsősorban gyakorlati eredményeinek köszönheti, tudományos alkatában tehát szerencsésen egyesíti az absztrakt teoretikus tudós és a sikeres gyógyszerkutató szakember erényeit.

1950-ben egy ismeretlen, a szívműködést serkentő szöveti anyagot fedezett fel, melyet cellulinnak nevezett el és amely specifikus hatása, a **sejtek** membránfelületén elhelyezkedő és a normális iontranszport folyamatokban fontos szerepet játszó anyagnak bizonyult. E munkájával kapcsolatos eredményeiről mintegy tucatnyi közleményben és számos hazai, ill. nemzetközi fórumon tartott előadásban számolt be.

Két évtizede intenzíven és eredményesen foglalkozik pszichofarmakológiai kutatásokkal. A hajtóerőn alapuló pszichés tevékenység élettani mechanizmusainak elemzése alapján új, nagy jelentőségű elméletet dolgozott ki a bonyolult magatartási reakciók reflexes értelmezésére. A Knoll-féle aktív reflexes mechanizmus ugyanúgy fiziológiai megfelelője a hajtóerő /"drive"/ pszichológiai jelenségének, ahogy a Pavlov-féle időleges kapcsolat az asszociáció pszichológiai jelenségének. E kutatásokat "Theory of Active Reflexes" /Budapest, 1969/ című monográfiájában foglalta össze.

Elméleti kutatásai alapján számos új, originális pszichofarmakológiai eljárást dolgozott ki, melyek belföldön és külföldön egyaránt használatos módszereivé váltak mind a pszichofarmakológiai hatásmód-elemzésnek, mind a gyakorlati gyógyszerkutatásnak.

A fenilalkilamin származékok farmakológiai hatása és vegyi szerkezete közti új, lényegi összefüggések felismerésével szelektív hatású új vegyületek előállítását tette lehetővé. Ezek egyike, az eddig ismert gyógyszerekétől eltérő hatásspektrumu új típusú antidepresszív vegyület deprenalin néven gyógyszerként forgalomba került és a klinikai gyakorlatban bevált.

A homopyrimidazol származékok, egy farmakológiailag mindeddig kiaknázatlan vegyületcsoport fájdalomcsillapító hatásának felismerésével az analgetikumok eredeti, új típusát fedezte fel. A homopyrimidazol fájdalomcsillapítók legnagyobb jelentősége abban van, hogy noha hatásspektrumuk a kábító-fájdalomcsillapítókéra emlékeztet, nem okoznak toleranciát, dependenciát és a légzést sem deprimálják. A széles körben megindult klinikai-farmakológiai vizsgálatok előzetes eredményei e hatásokat emberen is igazolták.

Tudományos koncepcióira jellemző, hogy számos tehetséges munkatársat vont maga köré, akik lelkesen és eredményesen dolgoznak elméleteinek kifejtésében és továbbfejlesztésében. Személye körül tudományos iskola körvonalai vannak kibontakozóban. Az általa kezdeményezett témákból több munkatársa védett meg sikeresen kandidátusi disszertációt, illetve dolgozott ki kandidátusi disszertációhoz bőségesen elegendő értékes kísérleti anyagot.

Tudományos munkásságának hazai reflexiójára jellemző, hogy fiatal kora ellenére rövid idő alatt a magyar farmakológiai tudomány és gyógyszerkutatás elismert vezető egyéniségévé vált. Elnöke a Magyar Farmakológiai Társaságnak, a Gyógyszerkutatási Bizottságnak, a Klinikai Farmakológiai Albizottságnak és a Törzskönyvezési Bizottságnak. Eredeti módszereit több intézet átvette és sikerrel alkalmazza. Immár második kiadásban megjelent "Gyógyszertan" tankönyve a hallgatók és orvosok körében egyaránt közkedveltté vált.

Főszerkesztője az "Orvostudomány"-nak, szerkesztőbizottsági tagja az Acta Physiologica-nak; a Kisérletes Orvostudománynak és az Orvos és Technika című lapnak.

Munkásságának nemzetközi elismerését tükrözi, hogy a Nemzetközi Farmakológiai Társaság Központi Tanácsának és egyik állandó bizottságának tagja, tagjává választotta a Német Farmakológus Társaság, az International Brain Research Organisation, a Collegium Internationale Activitatis Nervosae Superioris, tiszteletbeli tagjává pedig az Olasz Farmakológiai Társaság és a Gruz Tudományos Társaság. Szerkesztőbizottsági tagja több nemzetközi tudományos folyóiratnak, /Int.J.Neuropharmacol., Progr.of Neuropharmacol, Pharmacol.Research Communication/. Pszichofarmakológiai módszereit több külföldi intézmény is átvette és nemzetközi elismerésének jele számos külföldi meghívása és előadások, referátumok tartására irányuló felkérése. Az általa felfedezett fájdalomcsillapító homopyrimidazol származékok iránt - néha eredményeit még csak előzetes formában publikálta - több tekintélyes külföldi gyógyszergyártó cég komolyan érdeklődik.

Knoll József tudományszervezési adottságai és aktivitása kiemelkedő. Tudományszervezési tevékenységét, ugyanugy, mint tudományos alkotómunkáját eredeti és jól átgondolt koncepciók alapján célratorően és eredményesen végzi. Számos tudományos bizottság elnökségi és tagsági funkciója mellett az MTA Orvosi Tudományok Osztályának osztályvezetői tagja és osztálytitkárhelyettese, a BOTE tudományos rektorhelyettese. Fáradhatatlan tudományszervezési tevékenységének köszönhető egyrészt az experimentális farmakológiában az olyan új tudományágak, mint a biokémiai, radio- és elektrofarmakológia gyors fejlődése, másrészt az, hogy Magyarországon számos, a gyógyszerkutatásban előkelő helyet elfoglaló országot megelőzve sikerült megteremteni a szervezett klinikai-farmakológiai hálózatot és ezzel biztosítani a korszerű gyógyszerkutatás egyik legfontosabb és nemzetközileg igen nagy problémát jelentő előfeltételét. Munkatársainak és pályatársainak szüntelen elismerését váltja ki, hogy egész embert kívánó tudományszervezési aktivitása mellett munkanapjának tulnyomó részét mégis a laboratóriumban tölti és évről-évre újabb nagy jelentőségű tudományos eredményeket

produkál. Tudományos szervező és alkotóképességeket szintetizáló egyénisége a hivatott tudományos vezető prototípusának tekinthető.

Emberi tulajdonságait illetően harmónikus egyéniség, aki szűkebb tudományterületén túl intenzíven érdeklődik korának filozófiai, politikai és művészeti problémái iránt és ezekkel is igyekszik lépést tartani. A központi idegrendszer fiziológiájára vonatkozó kutatásai ismeretelméleti jelentőségűek és munkáiban ezeket az aspektusokat is szakszerűen, tudományosan fejti ki. Politikai életvezetésére jellemző, hogy aktív tagja a BOTE Pártbizottságának, valamint a VIII. kerületi Pártbizottságnak.

Mindezek alapján Knoll Józsefet az MTA levelező tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. október 19.

Issekutz Béla s.k.
akadémikus

Kerpel-Fronius Ödön s.k.
lev.tag

Rusznay István sk.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján L a p i s Károlyt, az orvostudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Lapis Károly az orvostudományok doktora, a Semmelweis Orvostudományi Egyetem I.Kórbonctani Intézete tv. egyetemi tanára, a kórbonctan kiváló művelője.

Szül.: 1926. április 14. Turkeve.

Orvosegyetemi tanulmányait 1945-ben Kolozsvárott kezdte meg, majd 1947-ben Budapesten folytatta. 1950-ben nyerte el orvosdoktori oklevelét. 1948-óta a Budapesti Orvostudományi Egyetem I.Kórbonctani és Kísérleti Rákkutató Intézetében dolgozott, ahol tanulmányai befejezése után gyakornoki állást töltött be. 1951-ben a Debreceni Orvostudományi Egyetem Kórbonctani Intézetébe került aspiránsként. Innen 1954-ben az Országos Onkológiai Intézetben lévő Onkopathológiai Kutatóintézetbe került mint tudományos munkatárs. 1955-ben kórbonctanból és kórszövettanból szakorvosi képesítést szerzett, 1957-ben "Lymphogen áttétképzés morfológiája" című disszertációja alapján az orvostudományok kandidátusa minősítést nyerte el. 1958 novembertől egy évig a Budapesti Orvostudományi Egyetem II.Női Klinikáján dolgozott tudományos munkatársként, ezután visszatért az Onkopathológiai Kutatóintézetbe, ahol 1960-ban tudományos főmunkatárssá nevezték ki. 1963.szept. 1-től az Orvostovábbképző Intézetben egyetemi tanárként vezette a Kórbonctani és Kórszövettani Tanszéket, majd megszerezte az orvostudományok doktora fokozatot.

1949 óta az MSZMP tagja. Éveken keresztül szeminárium- és konferenciavezetőként működött az egyetemi oktatók ideológiai oktatásában. Több ízben alapszervi vezetőségi tag volt a BOTE-n és az Országos Onkológiai Intézetben. 1959 óta az MTA Onkológiai Szakbizottságának titkári teendőit látta el és az ETT Onkológiai Szakbizottságának

alelnöke volt. Jelenleg az MTA és az ETT Onkológiai Szakbizottságának titkára, továbbá az Országos Szakorvosképesítő Vizsgabizottság tagja. A távlati tudományos fejlesztési tervek kidolgozásának idején mint a daganatellenes küzdelem és rákkutatás Bizottságának titkára működött közre. Tagja a MOTESZ több társaságának, a Francia Elektronmikroszkópos Társaságnak és az Európai Pathologus Társaságnak.

Lapis Károly több ízben tett külföldi tanulmányutat. 1955-ben a Szovjetunióban, 1959-ben az NDK-ban, 1960/61-ben a londoni Chester Beatty Rákkutató Intézetben fejlesztette tudományos ismereteit. Részt vett a VII., VIII., és IX. Nemzetközi Rákkongresszuson, valamint Párizs mellett daganatvirológiai symposiumon. 1966-ban Varsóban "A modern vizsgálóeljárások alkalmazása a pathológiában" tárgykörű symposiumon, 1967-ben az V. Nemzetközi Chemoterapiás Kongresszuson, 1968-ban az International Academy of Pathology milánói kongresszusán és 1969-ben az International Atomic Energy Agency Athenben tartott "radiation Induced Cancer" című symposiumon, valamint a Bulgáriában rendezett rákra vonatkozó symposiumon.

1963-ban elnyerte az Unio Internat. Contra Concrum F.E.Roosevelt Nemzetközi Ösztöndíjat, amely a rákkutatásban való továbbképzését szolgálta. Egy évet Villejuif-ben a világ egyik legkiválóbb rákkutatójának, W. Bernhard-nak elektronmikroszkópos laboratóriumában töltött. Majd 2 hónapot az Egyesült Államokban töltött. Meglátogatta az ottani rákkutató intézeteket és két rákkutatást támogató alapítványtól jelentős támogatást kapott, amit hazatérve az Egészségügyi Minisztérium engedélyével arra használt fel, hogy az Orvostovábbképző Intézetben munkahelyét korszerű eszközökkel szerelje fel.

1968-ban a Budapesti Orvostudományi Egyetem I. Kórbonctani Intézetének igazgatójává nyert kinevezést. Azóta ezen intézet munkájának megszervezését végzi. 1969. június 25-től szept. 17-ig a WHO-IABRC ösztöndíjával Angliában és Franciaországban tett tanulmányutat. A BOTE Általános Orvostudományi Karán dékánhelyettesi tiszteletet tölt be.

Tudományos munkáinak kimutatásában 123 közleménye van felsorolva, amelyek hazai lapokban, de különösen nagy számmal külföldi folyóiratokban jelentek meg. Munkái a kórbonctan, általános pathológia, valamint a daganatok keletkezése és gyógyítása terén felmerülő fontos problémákra vonatkoznak.

Különösen ki kell emelnünk, hogy Lapis Károly a korunkban legtermékenyebb kutatási irányzatnak, az ultrastrukturák kutatásának nemzetközileg is tekintélyes szakembere. Ennek elismerése volt, hogy a közelmúltban az UICC experimentális pathológiai szervezetében az ultrastrukturák és daganatok tanulmányozásának irányítására alakult bizottság 5 évre tagjává választotta. Azok a megállapítások, amelyeket Lapis professzor a daganatok ultrastrukturája és a chemoterapia hatásmódja terén tett, egészen alapvetőek, amelyeknek nemcsak elméleti, hanem gyakorlati jelentősége is van. De a daganatokon kívül, főleg a mellékvesére vonatkozó megállapítások farmakológiai szempontból is igen jelentősek és alapvetőek. "A nyirokosomók daganatai" című, társszerzőkkel írt könyve Akadémiai Nívódíjat nyert el.

Tudománypolitikai téren Lapis Károly már eddig is számottevő eredményeket ért el. Kitűnő szervező képessége tette csak lehetővé, hogy eddig sokféle megbízatása mellett olyan értékes és kivételes tudományos eredményeket érjen el, és magának nemzetközi vonatkozásban megbecsült nevet és tekintélyt vivjon ki.

Mindezek alapján Lapis Károlyt az MTA levelező tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. október 29.

Baló József s.k.
lev.tag

Miskolczi Dezső s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§. /3/ bekezdése alapján K é z d i Árpádot, a műszaki tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való választásra.

Kézdi Árpád a műszaki tudományok doktora, a Budapesti Műszaki Egyeten Geotechnikai Tanszék tanszékvezető egyeteni tanára, a geotechnika és talajfizika kiváló művelője.

Szül.: 1919. november 19. Komárom.

Szakterülete: geotechnika, talajfizika, földnyomáselnelet.

Szakmai jellemzése: Kézdi Árpád a geotechnika, az alapozás és földművek tudományterületek hazai és nemzetközi szinten egyaránt elismert, kiváló alkotó művelője. Tudományos munkásságának alapvető jellemzője a rendkívül elmélyült elméleti megalapozottság, tudományterületének átfogó, a kapcsolódó egyéb tudományágakban való széleskörű jártassága. Kutató munkájában az utóbbi időben főleg a földet megtámasztó szerkezetek stabilitásával, rézsük állékonyságával és szencsés közegek új általános elméletével foglalkozott. Mint elismert tudóst több külföldi egyetemen meghívta vendégelőadás megtartására, számos nemzetközi konferencián volt felkért főelőadó és előadó, a Montreali és Mexikói Nemzetközi Talajmechanikai és Alapozási Konferenciák főelőadója, ill. panel tagja volt.

Szakmai tudományos tevékenysége: 4 magyar és 3 idegen nyelvű szakkönyv, 120 szaktanulmány.

Tudománypolitikai tevékenysége: Az MTA Talaj- és Kőzetmechanikai Bizottság elnöke, a Mérnöki-Építészeti és Közlekedési Tudományok Szakcsoport tanácskozási jogú tagja, a Nemzetközi Talajmechanikai

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§./3/ bekezdése alapján P r o h á s z k a Jánost, a műszaki tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Prohászka János a műszaki tudományok doktora, a Budapesti Műszaki Egyeten Villanosmérnöki Kar Anyagtechnológiai Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára, a fénfizika-föntan kiváló szakértője. Szül.: 1920. április 26. Budapest.

Szakterülete: fénfizika-föntan

Szaknai jellemzése: Gépészmérnöki oklevelet a felszabadulás után szerezte meg, majd 1957-ben védte meg kandidátusi disszertációját. Dolgozott a Híradástechnikai Ipari Kutató Intézetben, majd a Műszaki Fizikai Kutató Intézetben és itt ismerkedett meg a korszerű kísérleti technikával. Kutatási témáit a fén-fizikának csak korszerű vizsgálati technikával megközelíthető, magas színvonalu alapkutatótást igénylő területein folytatja. Szilárd fémekben végbemenő diffúziós folyamatok, idegen atomok mozgása alakított fémek ujrakristályosodásakor, a rácsszerkezet és a maradék alakváltozás mechanizmusa között fennálló összefüggések; ezek a főbb tématerületek, amelyeken nemzetközileg is elismert munkásságot végzett, Kitűnő előadó nemcsak magyar, hanem német és angol nyelven is. Előadása élénk, szavatos és világos, soha nem untató, jól érthető.

Szaknai tudományos tevékenysége: 24 tudományos szaktanulmánya jelent meg. Külön felhívjuk itt a figyelmet azokra az eredményekre, amelyeket Millner Tivadár akadémikus munkatársaként kis mennyiségű idegen atomoknak az ujrakristályosodás folyamán végbemenő helyváltoztatását derítette fel. Ennek ipari következménye

is van, mert felhasználásukkal később jobb tulajdonságu wolfrán-
drót fajtát sikerült kifejleszteni.

Tudománypolitikai tevékenysége: Tanácskozási jogu tagja a
Gépészeti Kohászati Tudományok Szakcsoportnak, tagja a Szilárd-
testfizikai, Komplex Bizottságnak, a Kohászati Akadémiai Bizott-
ság titkára.

Kitüntetése: Munka Érdemrend 1962.

Mindezek alapján Prohászka Jánost a Magyar Tudományos Akadémia
levelező tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. október 25.

Dr. Verő József s.k.
akadémikus

Dr. Lévai András s.k.
lev. tag

Dr. Gilletot László sk.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§./3/ bekezdése alapján Szabó Jánost, a műszaki tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Szabó János a műszaki tudományok doktora, az Építési- és Városfejlesztési miniszter első helyettese, a tartószerkezetek elmélete és mechanikája kiváló művelője.

Szül.: 1920. november 27. Budapest.

Szakterülete: Tartószerkezetek elmélete és mechanikája. Különösen pedig térbeli tartószerkezetek lineáris és nemlineáris feszültség- és mozgás-állapotának, az állapot stabilitásának és a rendszer lengéseinek matematikai elemzése, elsősorban numerikus módszerekkel elektronikus számológép alkalmazásával.

Szakmai jellemzése: Szabó János a mérnöki szerkezetek állapotváltozásának matematikai elemzése és a kibernetikai módszerek e területen történő alkalmazásának uttörő, kiemelkedő tudományos egyénisége. Kutató munkája egyik kiinduló pontja volt a korszerű matematikai módszerek mérnöki számításokban való hazai alkalmazásának, az elektronikus számítógépek e feladatokra való felhasználásának, Különösen értékessé teszi munkásságát az, hogy a mérnöki szerkezetek elméleti és gyakorlati területein nélyreható tudományos ismereteire épített matematikai módszerei az alkalmazás minden mozzanatában a mérnöki igények kielégítését biztosítják. Tudományos eredményeit nemcsak az elméleti fejlesztés, hanem a gyakorlat és az egyetemi oktatás terén is igen sokrétűen érvényesítette illetve érvényesíti. Igen gazdag magyar és idegen nyelven megjelent publikációi, előadásai külföldön is elismerést szereztek. A szorosán vett tudományos kutatási területein tulmenően egyik lelkes és következetes egyénisége a kibernetikai módszerek hazai alkalmazása kiépítésének és gyakorlati megvalósításának,

Szakmai tudományos tevékenysége: 22 tanulmánya jelent meg magyar és idegen nyelven.

Tudománypolitikai tevékenysége: Az MTA Elnéleti Mechanikai Bizottságának elnöke, az Építéstudományi és Közlekedéstudományi Egyesületek elnökségi tagja, a Magyar Építészek Szövetségének elnökségi tagja, az IVBH tagja és a IUTAM Magyar Nemzeti Bizottság titkára.

Kitüntetése: Népköztársasági Érdemrend V.fokozata 1951.

Mindezek alapján Szabó Jánost a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. október 25.

Dr.Csanádi György s.k.
lev.tag

Bogárdi János s.k.
lev.tag

Dr.Major Máté s.k.
akadémikus

Dr.Bölcskei Elemér s.k.
lev.tag

Dr.Széchy Károly s.k.
lev.tag

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§./3/ bekezdése alapján S z e n d y Károlyt, a műszaki tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Szendy Károly a műszaki tudományok doktora, az Erőmű Tervező Iroda villamos osztályának vezetője, a villamos erőművek és hálózatok kiváló szakértője.

Szül.: 1911. július 7. Budapest.

Szakterülete: villamosenergia-hálózat és berendezés tervezése, továbbá villamosenergia terelés ujszerű módjai.

Szakmai jellemzése: 1932-ben végzett a Műszaki Egyetemen. 1933-1949-ig a Budapest Főváros Elektronos Műveinél dolgozott, többek között az akkor épülő Mátravidéki Erőmű villamos tervezését és építését, majd 1945-től annak újjáépítését vezette. 1949 óta az Erőmű Tervező Iroda villamos osztályának vezetője, illetve irányítója, majd a vállalat főszakértője. Munkássága keretében az országos nagyfeszültségű hálózatok és nemzetközi kooperációs vezetékek tervezését és elméleti vizsgálatait irányítja országos szinten. Ennek kapcsán a KGST Villamosenergia Állandó Bizottságának tagja és a Bizottság 1. szekciójának elnöke. A nagy országos erőművek és állomások villamos berendezései, a 120 és 220 kV-os országos vezeték-hálózatok és a szomszédos országok kooperációs összekötő vezetékai tanulmányai és irányító munkássága alapján jöttek létre. Magyarországot a Szovjetunióval összekötő 400 kV-os vezeték tervezése, irányítása és vizsgálatai alapján készült.

Munkaterületével kapcsolatban nagyértékű, magasnívójú tudományos irodalmi munkásságot fejtett ki. Munkásságának rendkívül fontos

vonása a magas elméleti színvonalon álló tudományos tevékenység és ennek gyakorlati alkalmazása.

Szakmai tudományos tevékenysége: 3 szakkönyve jelent meg, ebből kettőnél mint társszerző működött közre. 52 szócikket írt magyar és idegen nyelven.

Tudománypolitikai tevékenysége: az Elektrotechnikai Egyesület elnökségi tagja, az MTA Elektrotechnikai Bizottság titkára, a CIGRE 32-es bizottságának állandó tagja.

A Budapesti Műszaki Egyetemen c. tanára 1966 óta.

Kitüntetései: Szocialista Munkáért Erdeméren 1962
Kossuth-díj II. fokozat 1963

Mindezek alapján Szendy Károlyt a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává ajánljuk.

Budapest, 1969. október 25.

Dr. Benedikt Ottó s.k.
akadémikus

Dr. Csáki Frigyes s.k.
lev. tag

Gesztli P. Ottó
lev. tag

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§./3/ bekezdése alapján L e m p e r t Károlyt, a kémiai tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Lempert Károly a kémiai tudományok doktora, a BME Szerves Kémiai, Tanszékének, tv. egyetemi tanára, a szerves kémia kiváló művelője. Szül.: 1924. szeptember 7. Budapest.

Egyetemi tanulmányait a Budapesti Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán végezte /1945-48/, itt, szerzett 1948-ban "summa cum laude" minősítésű vegyész oklevelet. Rövid ideig a Chinoin Gyógyszergyár kutatólaboratóriumában, utána a Szerves Vegyipari Kutató Intézetben, majd 1951-54 között néhai Beke Dénes vezetésével a Budapesti Műszaki Egyetem Szerves Kémiai Tanszékén mint ösztöndíjas aspiráns dolgozott. "Kísérletek új helyi érzéstelenítők előállítására" c. kandidátusi értekezését 1955-ben védte meg. 1954-től 1961-ig a MTA Kísérleti Orvostudományi Kutató Intézetében tudományos munkatársként működött, 1961-ben a Budapesti Műszaki Egyetem Szerves Kémiai Tanszékének docensévé nevezték ki. Beke Dénes professzor halála után tanszékvezetői megbízást kapott, majd disszertációja alapján a TMB a kémiai tudományok doktorává nyilvánította. 1964-ben a Magyar Népköztársaság Kormánya a Budapesti Műszaki Egyetem Szerves Kémiai Tanszékére egyetemi tanárrá nevezték ki. Azóta e helyen tanszékvezető egyetemi tanárként működik.

Tudományos munkássága: Lempert Károly szerves kémiai kutatásait Beke Dénes munkatársaként kezdte meg. Ebben az időben elsősorban gyógyszerkémiai kérdésekkel, nevezetesen a helyi érzéstelenítők kémiai felépítésével foglalkozott. Ide vágó kutatási eredményei alapján szerezte meg a kémiai tudományok kandidátusa fokozatot. Ezt követően csakhamar önállóan választotta meg szerves kémiai kutatási

területét, melyet különösen a BME Szerves Kémiai Tanszékére történt docensi kinevezése /1961/, s ezt követő professzori kinevezése óta igen eredményesen művelt. A mellette felnőtt tehetséges fiatal kutatók közreműködésével közel száz publikációja jelent meg, főleg nagy nemzetközi publicitású szakfolyóiratokban.

Lempert Károly kutatásai elsősorban különböző heterociklusos szénvegyületekre /imidazol-, tiazol-, pirimidin-, 1.3-oxazin-, 1.2.4-triazin-, 1.3-diazepin-vázis vegyületekre és bonyolultabb, kondenzált gyűrűs származékaira/ terjednek ki. E sokféle vegyület-típus szerkezetének közös vonása az, hogy valamennyi a szén-sav olyan származékának tekinthető, amelyben a szén-sav módosított funkciói heterociklusos alapvázba vannak beépülve. A felsorolt heterogyűrűs vegyületek tanulmányozása esetenként a ciklusos szén-savszármazékok tanulmányozásához is elvezetett.

A felsorolt vegyületcsoportokban új szintézis-módszerek kidolgozásán kívül Lempert elsősorban a heterogyűrűs vegyületek szerkezetének és kémiai sajátosságainak mélyebb összefüggését elenző négy problémakörben ért el figyelmenre méltó kutatási eredményeket. Ide sorolandók a tautomeria és a kettős reakciókészség, a nukleofil szubsztitúciós, valamint átrendeződési reakciók mélyreható tanulmányozása. Ebben a vonatkozásban figyelmenre méltók a következő kutatási eredményei: széles körben és az elsők között alkalmazta hazánkban a spektroszkópos vizsgálati módszereket a tautomeria és a gyűrűzárások folyamán fellépő orientáció kérdéseinek a tanulmányozására, s e vizsgálatok folyamán elsőként sikerült az annuláris deznotrópia régóta vitatott jelenségére két szigorúan igazolt példát szolgáltatnia; felfedezte a kicseréléses aminálás reakcióját gyűrűs guanidin-származékokon; orto-helyzetű karboxilcsoport szomszéd-csoport-hatását tanulmányozva aromás primer aminok és broncián reakciójában, elsőként állította elő O-acil-izokarbanid-származékok stabilis képviselőit és rávilágított stabilitásuk szerkezeti okaira; az általa felfedezett

O-acil-izokarbanidoknak nukleofil reaktánsokkal lejátszódó reakcióik tanulmányozása révén elsőként igazolta, hogy a Sheehan-féle karbodiinides peptidszintézisek /és ezzel analóg karboxil-kondenzációs reakciók/ O-acil-izokarbanidokon át játszódhatnak le, sőt ugyan ezt Khorana korábban feltételezte; felismerte a protonkatalízis lehetőségét egyébként nehezen aminolizálható S-alkil-izotiokarbanidok esetében; felfedezte a Dinroth-átrendeződést a glikocianidinok csoportjában és stabil: izotópos vizsgálatokkal szabatosan igazolta a reakció mechanizmusát; redukív deszulfurálás közben lejátszódó új típusú átrendeződési reakciókat fedezett fel az inidazolin-4/4-tionok csoportjában.

Lempert Károly a korosztályához tartozó kutató szerves kémikusok közül kiválik nagy produktivitásával, emellett kutatásait igen alapos elméleti tudás, a korszerű kutatási módszerek biztos kezű alkalmazása és éles ítélőképesége jellemzi. Tönörőségük mellett világos fogalmazásu, mintaszerűen megírt tudományos közleményeinek zöme nagy nemzetközi publicitásu folyóiratokban /Acta Chim. Hung., Experientia, Naturwissenschaften, Chemische Berichte, Monatshefte für Chemie, Tetrahedron/ német és angol nyelven jelentek meg, egy részüket magyarul is közölte a Magyar Kémiai Folyóiratban, továbbá összefoglaló előadások anyagaként a Kémiai Közleményekben. Kutatási eredményeit jól ismerik külföldi szakörökben is, ennek tulajdonítható, hogy 1959-ben felkérésre összefoglaló közleményt írt a glikocianidinekről "The Chemistry of the Glycocyanidines" címen az Amer. Chem. Sec. "Chemical Reviews" c. kiadványsorozatában.

Kutatásainak egyes fontosabb eredményeiről egyrészt számos tudományos rendezvényen, másrészt külföldi kongresszusokon, kollokviumokon /Leipzig, Liblice /CSSR/, Koppenhága, Reinhardtsbrunn Rostock/ tartott előadásaiban is beszámolt.

Néhány szabadalma arról tanuskodik, hogy kutatásainak eredményeit a gyógyszeripar gyakorlatilag is értékesíteni tudja.

Lenpert Károlynak már komoly iskolája van: kutatásaiba számos fiatal oktatót, kutatót és vegyészmérnök hallgatót vont be, s e tevékenységének eredményeként számos műegyetemi diplomamunka ért meg publikációvá és egyetemi értekezéssé, továbbmenően pedig kandidátusi értekezéssé.

Lenpert Károly oktatási tevékenysége: már ösztöndíjas aspiráns korában bekapcsolódott a BME Szerves Kémiai Tanszékének oktatási munkájába. ^{mint} Nagyobb és jelentősebb mértékben ez akkor történt meg, amikor 1960-ban kinevezett docens átvette Beke Dénes professzortól a Szerves Kémia c. két féléves, heti 5 órás tanszéki főkéllégiumot. 1962 óta saját neve alatt hirdeti ezt a kollégiumot, amelynek anyagát a korszerű követelményeknek megfelelően jelentősen átdolgozta. Nagy hangsúlyt kaptak előadásaiban a szénvegyületek elektron- és térszerkezetére, valamint reakcióképességük elméleti értelmezésére vonatkozó ismeretek. Ugyanezek az elvek tükröződnek első ízben 1964-ben megjelent, kétkötetes "Szerves Kémia" c. jegyzetében is, amely a tervek szerint, 1970/71-ben tankönyvvé fejlesztett alakban is meg fog jelenni. Vegyészmérnökhallgatók részére hirdetett szerves kémiai főkéllégium korszerűsítésével karöltve munkatársainak aktív közreműködésével az utóbbi néhány évben jelentősen fejlesztette és korszerűsítette a szerves kémiai laboratóriumi gyakorlatok menetét és anyagát.

Lenpert Károly a tudományszervezés területén is nagy aktivitást fejtett ill. fejt ki mindazokban a Bizottságokban, amelyeknek munkájában részt vesz, ill. részt vett. Ilyen tisztségei a következők: 1952-1960 között az MTA Elnökségi Elvi Gyógyszer- és Antibiotikumkutatási Bizottságának kezdetben titkára, később előadója és bizottsági tagja volt; 1961-65-ig a BME Tudományos Tanácsának tagjaként, egyben a Vegyészmérnöki Kar Tudományos Tanácsának főtítkáraként, 1965-1967-ig az utóbbi bizottság elnökeként tevékenykedett, 1967 óta megint tagja e tanácsnak; tagja 1963 óta a TMB Szerves kémiai, Élelmiszerkémiai és Gyógyszer-technológiai Szakbizottságának, 1967 óta a MTA Szerves Kémiai

Bizottságának, 1968 óta az MTA Központi Keniai Kutató Intézet Szerves Izotópos és Reakciómechanizmus Osztálya Szakmai Tudományos Tanácsának, 1966 óta a Magyar Kenikusok Egyesülete, Szerves Keniai Szakosztálya vezetőségének; 1962-67-ben tagja volt a 4.sz. Országos Koordináló Bizottságnak és egyben a 4.03.sz. feladat felelőse, 1968 óta a Scientific Documentation Centre, Dunfermline /Skócia/ kuratóriumának /Advisory Board/ tagja.

Mindezek alapján Lempert Károlyt az MTA levelező tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. szeptember 22.

Bruckner Győző s.k.
akadémikus

Földi Zoltán s.k.
lev-tag

Gerecs Árpád s.k.
akadémikus

Vargha László s.k.
akadémikus

Bognár Rezső s.k.
akadémikus

C. Szabadalmak.

- 1./ Beke D., és Lempert K.: Eljárás új helyi érzéstelenítő szerek előállítására. 142.014 sz. magyar szab. /1952/
- 2./ Beke D., Lempert K., Gyermek L. és Seres J.: Eljárás anilinszármazékok előállítására. 143.719 sz. magyar szab. /1955/
- 3./ Beke D., Lempert K. és Herr F.: Eljárás új aminotiofenol-származékok előállítására, 144.638 sz. magy. szab. /1956/
- 4./ Lempert K., L. Sréter M., Pataky I., M. Pfeifer K.: Eljárás 3-helyzetben bázikusan szubsztituált 2-amino-4-imidazolidinonok előállítására. 144.811 sz. magyar szab. /1957/
- 5./ Lempert K., L. Sréter M., Pataky I., M. Pfeifer K.: Eljárás 3-helyzetben bázikusan szubsztituált 2-tiohidantoinok előállítására. 145.656 sz. magyar szab. /1957/
- 6./ Lempert K., L. Sréter M., Pataky I., M. Pfeifer K.: Eljárás az aciklikus nitrogénatomon bázikusan szubsztituált 2-imino-4-imidazolidinonok előállítására. 145.270 sz. magyar szab. /1957/
- 7./ Lempert K., Breuer J., L. Sréter M., Pataky I., M. Pfeifer K.: Eljárás 2-/szubszt.imino/ -3-szubszt.-imidazolidin-4-onok előállítására. 145.773 sz. magyar szab. /1958/ /Pótszab. a 145.270 sz. magyar törzs. szab.-hoz/
- 8./ Lempert K., L. Dr. Sréter M., Breuer J., Dr. Pataky I., Dr. Pfeifer A.K.: Eljárás nitrogéne szubsztituált 2-imino-4-imidazolidinonok előállítására. 147.918 sz. magyar szab. /1959/

- 9./ Lempert K., L. Dr. Sréter M., Breuer J., Dr. Patakv I., Dr. Pfeifer A.K.: Eljárás helyettesített 2-imino-4-imidazolidinonok előállítására, 148.106 sz. magyar szab. /1959/.
- 10./ Doleschall G., Lempert K., Pallós L., S. Ormai K.: Eljárás 1,2,4-triazin-származékok előállítására, Magyar találmányi bejelentés, 1969. június 24.

1958-69-ig 20 előadás.

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §./3/ bekezdése alapján Márta Ferencet, a kéniai tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Márta Ferenc a kéniai tudományok doktora, a JATE Általános és Fizikai-Kéniai Tanszékének tv. egyeteni tanára, a reakciókinetika kiváló művelője.

Szül.: 1929. január 12-én Kiskundorozsnán.

Egyeteni tanulmányait Szegeden végezte, 1953-ban a József Attila Tudományegyetemen szerzett vegyész oklevelet. Diplomája megszerzése óta megszakítás nélkül a József Attila Tudományegyetemen végez oktató és kutató munkát. Egy évig /1953-54/ a Szervetlen és Analitikai Tanszéken volt tanársegéd, majd három évig /1954-57/ mint ösztöndíjas aspiráns folytatott tudományos munkát, utána adjunktus, majd docens lett ugyanezen a tanszéken. 1962-ben kinevezték egyeteni tanárnak és megbízták a József Attila Tudományegyetem Általános- és Fizikai-Kéniai Tanszékének vezetésével. 1967 óta az egyetem rektora. Munkássága értékesen járul hozzá a tanszéke és az egész József Attila Tudományegyetem fejlődéséhez.

Márta Ferenc a reakciókinetika tudományágának elismert művelője. Különösen kiemelkedő eredményeket ért el a gáz- és folyadékfázisban lejátszódó reakciók katalízisének és inhibíciójának vizsgálati területén. Már kandidátusi disszertációjában, mely a propilaldehid nitrogén-oxiddal befolyásolt termikus bontásával foglalkozott, felmerültek azok a tudományos problémák, melyeket doktori értekezésében mélyen elemzett, és általuk megvetette az alapját a vezetése alatt álló tanszéken jelenleg is folyó reakciókinetikai kutatómunka egyik ágának. Eredményei nemcsak tudományos koncepcióját bizonyítják, hanem azt is, hogy a kutatómunkát igen magas szinten szervezni és irányítani képes.

Tudományos munkájának eredményeiről számos hazai és külföldi előadásban számolt be, kb. 30 önálló tudományos munkán alapuló publikációja jelent meg, ill. van közlésre elfogadva.

Márta Ferenc tudományos munkásságának hazai elismerését mutatja az, hogy az elmúlt évben az Akadémiai Díj I. fokozatával tüntették ki. A munkásság nemzetközi elismerését bizonyítják Márta Ferenc külföldi meghívásai. 1958-ban 3 hónapig a Szovjet Tudományos Akadémia Kéniai-fizikai Kutató Intézetében, Moszkvában dolgozott, 1961-62-ben pedig egy éven keresztül a Cambridge-i Egyetem Fizikai Kéniai Departmentjében.

Tudományos kutató és egyetemi oktatómunkássága mellett Márta Ferenc rendkívül széles körű és hatékony tudányszervező tevékenységet folytat. A Magyar Tudományos Akadémia Kéniai Osztálya Vezetőségének tanácskozó tagja, a Fizikai-Kéniai Bizottság, valamint a Katalízis Munkabizottság tagja. Régebben a volt V.sz. Koordináló Bizottság tagjaként is dolgozott. Tagja volt az egyik munkabizottságnak, mely a tudományos élet helyzetéről az MSZMP Központi Bizottsága elé terjesztendő anyagot készítette elő.

Márta Ferenc munkásságának igen fontos részét képezi politikai tevékenysége is. 1950 óta párttag. Politikai társadalmi munkát többféle funkcióban végzett. Volt alapszervi párttitkár, a József Attila Tudományegyetem Pártbizottságának titkára, jelenleg az MSZMP Szeged Város Pártvégrehajtó Bizottságának tagja. Politikai munkássága is mindig a József Attila Tudományegyetemen folyó oktató, nevelő és tudományos kutatómunka segítségét szolgáltatta.

Mindezek alapján Márta Ferencet az MTA levelező tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. július 28.

Szabó Zoltán s.k.
akadémikus

Erdey-Grúz Tibor s.k.
akadémikus

Gerecs Árpád s.k.
akadémikus

Lengyel Béla s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§./3/ bekezdése alapján Szántay Csabát, a kéniai tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Szántay Csaba a kéniai tudományok doktora, a BME Szerves Kéniai Tanszék egyetemi tanára, a szerves kénia kiváló művelője.
Szül.: 1928. január 4-én Salgótarjában.

A Budapesti Műszaki Egyetem Vegyésztechnológiai Karán végezte tanulmányait, 1950-ben kitűnő minősítésű vegyésztechnológiai oklevelet szerzett. 1950. augusztus 1. óta - ösztöndíjas külföldi tartózkodásait nem számítva - a mai napig megszakítás nélkül a Budapesti Műszaki Egyetemen végez oktató és kutató munkát. Eleinte 2 évig a Vegyésztechnológiai Karhoz tartozó szerves kéniai tanszéken néhai Zenplén Géza professzor mellett mint gyakornok, majd 3 évig /1952-55/ mint ösztöndíjas aspiráns ugyanezen a tanszéken néhai Beke Dénes professzor irányításával dolgozott. 1956-ban védte meg "A narkotin ipari hasznosítása" c. kandidátusi értekezését. Ezután a BME Hadmérnöki Karán polgári alkalmazottként végzett szerves kéniai oktató és kutató munkát, majd e kar megszűnése után a BME szerves kéniai tanszékén létesített Akadémiai Tanszéki Alkaloidkéniai Kutatócsoport tudományos munkatársává nevezték ki; 1963-ban tudományos főmunkatárssá lépett elő, 1967-ben a Magyar Népköztársaság Kormányának egyetemi tanárrá nevezték ki a BME Vegyésztechnológiai Karához tartozó szerves kéniai tanszékre. Ezt megelőzően megvédte "Ipekakuana-alkaloidok szintézise" c. doktori értekezését, aminek alapján a TMB a kéniai tudományok doktorává minősítette. 1961-64-ben kitüntetéssel elvégezte a Marxizmus-Leninizmus Egyetem esti tanfolyamát.

Jelentősebb külföldi tanulmányutjai: 1959-ben 2 hónapig az MTA kiküldetésében moszkvai és leningrádi tudományos intézményeket

3 hónapig látogatott; 1962-ben az NDK Tudományos Akadémiájának kéniai kutatóintézetében Berlinben dolgozott; 1964-ben a MTA kiküldetésében 1 hónapig a francia CNRS Gif-sur Yvette-i kutatóközpontjában időzött; 1965-66-ban 15 hónapig, az Amerikai Egyesült Államokban New York Egyetemen /Buffalo/ Th. J. Bardos professzor mellett végzett kutatómunkát.

Szántay Csaba tudományos munkássága: a szerves kéniai tárgy kutatómunkában a kezdő lépéseket Zemplén Géza és Mester László irányítása mellett a szénhidrátok területén tette meg, majd Beke Dénes munkatársaként a narkotin alkaloid keniájával kezdett foglalkozni. Ennek a több munkatárssal végzett kutatómunkának nemzetközileg is elismert eredménye a narkotin hidrolizis-ternékének, a kotarninnak és ezzel analóg gyűrűs 2-hidroxi-tercieraminoknak helyes szerkezeti értelmezése. Számos szintetikus modellvegyület kéniai és fizikai sajátosságainak gondos tanulmányozása révén megállapították, hogy e vegyületek kettős reakciókészsége a szubsztituensek jellegétől /alapjában véve elektronikus tényezőktől/ függően vagy kationotrop /prototrop/, vagy pedig éppen ellenkezőleg: anionotrop átalakulásra hajlamosak, viszont az általában feltételezett /és számos szakkönyvben kifejtett/ "hárnas tautomeria" nem lehetséges. Részben ezzel a kutatási területtel áll összefüggésben a szalolin alkaloid analogenjének a szintézise és ennek kapcsán a Piotet-Spengler-féle izokinolingyűrűzárás mechanizmusának az eredményes tanulmányozása.

A kotarnin szerkezetére vonatkozó vizsgálatok a 3,4-dihidroizokinolin-szárnazékokon át elvezettek a hexahidro-benzo /a/ kinolizin-vázis vegyületek adott térszerkezetű feleségeinek szintéziséhez. Erre a területre esnek Szántay legjelentősebb kutatásai, s ezeket már Beke professzor halála után végezte és irányította a szerves kéniai tanszéken folyó alkaloidkéniai kutatások vezetőjeként. Számos elméleti kérdés és preparatív részfeladat megoldása után sikerült jóformán valamennyi ipekakuána-alkaloidnak új, a réginél jobb és lényegesen egyszerűbb szinté-

zisést kidolgozni. Ide tartoznak pl. a ipekakuána alkaloidok egyik gyógyászatilag fontos képviselőjének, az anöbiciid hatásu emetinnek a szintézise. Racionális, sztereoszelektív, a gyógyszeriparban is alkalmazható szintézist - több külföldi kutatócsoportot megelőzve - elsőként Szántay és munkatársai dolgozták ki, s a viszonylag bonyolult technológiát igénylő eljárást a hazai Chinoin Gyógyszerárugyárban be is vezették.

Az alkaloidkémia területére eső sikeres szintézisek sorát az indolo-kinolizidin vázas, öt asszimmetriacentrumos johinbin és béta-johinbin, továbbá a tubulozin totálszintézise és a korin-anteidin sztereospecifikus szintézise követte. Mind e kinolizidin-vázat tartalmazó természetes szénvegyületek szintézisének egyik lényeges lépését egy 1,4-dipoláris cikloaddíció képezi, amelynek mechanizmusát is megállapította a Szántay irányította kutatócsoport.

Az előbb vázolt alkaloidkémiaili kutatásokon kívül figyelenreméltó eredményt ért el Szántay Csaba diaziridnek hidrolitos gyűrűhasításának nélyreható tanulmányozásában és ennek eredményeként e hárontagu heterogyűrűs vegyületek létképességének igazolásában, illetve viszonylagos stabilitásuk szerkezeti értelmezésében. E vizsgálatokat az NDK Tudományos Akadémiájának Kémiai Intézetében E.Schnitz /a diazirinek egyik felfedezője és szintézisük kidolgozója/ munkatársaként végezte el; a kétszerzős közlemény első szerzője Szántay.

Az Egyesült Államokban végzett tudományos munkáját jelzi Th.J. Bardos professzorral és egy-két munkatársával együtt közölt 5 publikációja, melyben egyrészt néhány nukleozid és dezoxiribonukleozid sztereoszelektív szintéziséről, továbbá nukleozid-diszulfidokban a diszulfid-kötés körüli gátolt rotációról, másrészt aziridinek NH-csoportjához tartozó nagános elektrópárjának inverzió-sebességéről számolnak be, amit elsőként nekik sikerült megállapítaniuk.

Szántay Csaba oktatási tevékenysége: a Budapesti Műszaki Egyetemen eredményes oktatási munkát végzett és végez. Fiatal asszisztens korában vegyész-mérnök hallgatók szerves kéniai laboratóriumi gyakorlatát vezette, majd a Hadmérnöki Karon "Elméleti Szerves Kénia" tárgykörű rendszeres előadásokat tartott. Később a Vegyész-mérnöki Karon oktatta ezt a fakultatív tárgyat, amely 1964-től kezdve a vegyész-mérnökhallgatók kötelező studiumát képezi /"Speciális Szerves Kénia" néven hirdetett heti 4 órás kollégium/. Oktatási tevékenysége folyamán számos diplomamunkát vezetett, felsőbb fokon pedig több megyeteni doktori disszertációval kapcsolatos munkát irányított. Külön említést érdemel, hogy munkatársai közül eddig négyen szereztek meg a kandidátusi fokozatot.

Szántay Csaba tudományos-szervező tevékenysége is figyelemre méltó. Elnöke a BME Vegyész-mérnöki Kara Nemzetközi Kapcsolatok Bizottságának, tagja a MTA Kéniai Tudományok Osztálya Szerves Kéniai Bizottságának, a MTA Központi Kéniai Kutató Intézet Igazgatói és Tudományos Tanácsának, valamint a Szerves Kéniai Osztály szakmai tanácsának, a Magyar Kémikusok Egyesülete Szerves Kéniai Szakbizottságának, a METESZ mérnökök továbbképzésével foglalkozó bizottságának, az MTA kiadványai közül a "Recent Developments in the Chemistry of Natural Carbon Compounds" c. könyvsorozat szerkesztőbizottságának. A felsorolt tisztségekben igen aktívan tevékenykedik.

Mind ezek alapján Szántay Csabát az MTA levelező tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. szeptember 22.

Bruckner Győző s.k.
akadémikus

Földi Zoltán s.k.
lev.tag

Gerecs Árpád s.k.
akadémikus

Vargha László s.k.
akadémikus

Bognár Rezső s.k.
akadémikus

II. Szabadalmak.

Szerzők:

- 1./ Beke D.
Szántay Cs.: Eljárás verátrumaldehid előállítására opián-
savból.
346 sz. szerzői tanusítvány /1954/.
- 2./ Beke D.
Szántay Cs.: Eljárás izo-vanillin és protokatechu-alde-
hid előállítására opiánsavból.
852 sz. szerzői tanusítvány /1956/.
- 3./ Beke D.,
Szántay Cs.,
Dirner Z.: Eljárás aromás magban hidroxilcsoportot tar-
talmazó 3-aminoalkil-ftalidok és N-en alkile-
zett származékai ill. sói előállítására.
a./ 1141 sz. szerzői tanusítvánv,
b./ NSzK szabadalom,
c./ angol szabadalom,
d./ 336.139 sz. svájci szabadalom.
- 4./ Beke D.,
Szántay Cs.: Eljárás kinolizinvázis vegyületek előállitá-
sára.
a./ 150.168 ljtsz. szabadalom
b./ Angol szabadalom
c./ Osztrák szabadalom
d./ 429.734 sz. svájci szabadalom.
- 5./ Szántay Cs.,
Tóke L. és
Kolonits P.: Eljárás 2-karboximetilén-3-etil-9,10-dimetoxi-
-1,2,3,4,6,7-hexahidro-11bH-benzo/a/kinolizin
észtereinek előállítására.
151.195 ljtsz. szabadalom.
a./ 1,024.807 sz. angol szabadalom
b./ 1,426.126 sz. francia szabadalom
c./ 252.467 sz. osztrák szabadalom
d./ 106.734 sz. dán szabadalom
e./ holland szabadalom
f./ jugoszláv szabadalom
g./ svéd szabadalom.
- 6./ Szántay Cs.,
Tóke L.: Eljárás emetin előállítására.
Találmányi bejelentés. 151.712 sz. szabadalom
a./ 1,024.807 sz. angol szabadalom
b./ 1,426.126 sz. francia szabadalom
c./ 252.467 sz. osztrák szabadalom
d./ 106.734 sz. dán szabadalom

- e./ holland szabadalom
- f./ jugoszláv szabadalom
- g./ svéd szabadalom.

- 7./ Szántay Cs., Eljárás 2-dehidro-emetin előállítására.
Rohály J.: 152.454 sz. szabadalom.
- 8./ Szántay Cs., Eljárás pentaciklusos indolo/2,3-a/kinolizin
Tóke L. és származékok előállítására.
Honty K.: 2251/MA-1599/3 sz. találmányi bejelentés.
153.944 sz. magyar szabadalom.
- 9./ Szántay Cs., Eljárás beta-alkoxi-karbonil-etil helyette-
Tóke L. és sitőt tartalmazó benzo/a/kinolizin származé-
Honty K.: kok előállítására.
2251/MA 1458/5 sz. találmányi bejelentés.
153.168 sz. magyar szabadalom.
- 10./ Szántay Cs., Eljárás farmakológiailag hatásos alloberbán-
Szabó L.: vázás vegvületek előállítására.
1557/MA sz. találmányi bejelentés.
- 11./ Szántay Cs., Eljárás N-benzoil-DL-glutaminsav/1/-di-n-
Szentmiklósy P., -propilamid előállítására. Bejelentés alatt.
Mészáros Z. és Knoll J.
- 12./ Szántay Cs., Eljárás helyettesített l-fenoximetil-3,4-di-
Novak L., hidro-izokinolinok előállítására. Bejelentés
Mészáros Z. és alatt.
Szentmiklósy P:
- 13./ Szántay Cs., Eljárás racém kámfor-10-szulfonsav optikai-
Novák L. és lag aktiv anti jódokra történő bontására.
Jelinek J.: Bejelentés alatt.

III. Könyvek.

- 1./ The Structure and Synthesis of Ipecacuanha Alkaloids. Könyv.
Recent Devalopments in the Chemistry of Natural Carbon Com-
pounds. II. Kötet. Akadémiai Kiadó 1967.
  - 2./ Elméleti szerves kémia. Könyv. Műszaki Kiadó. Sajtó alatt.
- 1965-1969-ig külföldi előadások száma 8.

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§./3/ bekezdése alapján T é t é n y i Pált, a kémiai tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Tétényi Pál a kémiai tudományok doktora, az MTA Izotóp Intézete igazgatója, a radiokémia kiváló művelője.

Szül.: 1929. október 3-án, Budapesten.

Vegyész oklevelét 1954-ben szerezte a Moszkvai Állami Egyetem Vegyész Karán. Ugyanott dolgozott mint ösztöndíjas aspiráns /1954-57/. Kandidátusi disszertációját is Moszkvában védte meg. Kutatásait az MTA Központi Kémiai Kutató Intézetben tudományos munkatársi beosztásban /1958-59/ folytatta. 1959-ben az OAB az akkor alapított Izotóp Intézet szervezésével bizta meg, ennek az Intézetnek azóta is igazgatója. A tudományok doktora fokozatot "Adszorpció és katalitikus hatás a ciklohexán dehidrogénezés kinetikájában" című értekezésének védeése alapján nyerte el.

Tétényi Pál a fizikai kémiának és ezen belül különösen a kataliziskutatásnak és a radiokémiának kiváló művelője. Kataliziskutatásait A. Balandin akadémikus irányításával kezdte meg, majd 1957 óta, kandidátusi fokozatának megszerzése után itthon folytatta. Behatóan és sokoldalúan tanulmányozta dehidrogénezési reakciók, elsősorban a ciklohexán és rokon vegyületek dehidrogénezésének kinetikáját fémkatalizátorokon. Radioaktív nyomjelzéses technikával először mutatta ki, hogy - ellentétben a korábbi nézetekkel - ez a reakció nem egyetlen lépésben folyik le, hanem lépcsőzetesen, hasonlóan mint az oxidkatalizátorokon, és a kinetikai adatok körültekintő értelmezése alapján egyértelműen megállapította, hogy a dehidrogénezés hevezető lépése a ciklohexán disszociatív kemisorpciója. Ezzel ezt a reakciótipust is sikerült beillesztenie a heterogén katalizisról kialakult korszerű szemléletbe. Megbízható kinetikai módszert dolgozott ki a radioaktív

nyomjelzés technikájának a bevonásával is, kemiszorpciós koefficiensok és ezeken keresztül kemiszorpciós kötéserőségek meghatározására. Rendszeresen tanulmányozta ezeknek a függését a katalizátorfém kémiai természetétől, a katalizátor kémiai természetétől, a katalizátor készítési módjától, előéletétől, beleértve nagyenergiájú sugárzásokkal történő kezelését is. Ujabban sokat ígérően foglalkozik petrokkémiai szempontból fontos dehidrociklizálási és hidrogén cserereakciók mechanizmusának felderítésével nyomjelzős módszer segítségével. Megjelont önálló tudományos dolgozatainak száma 54, számos hazai és külföldi tudományos, összejövetelen tartott igen sikeres és jó visszhangú előadást.

Tétényi Pál mint az Izotóp Intézet igazgatója kimagasló tudomány-szervező munkát végzett és végez. Az Intézet teljes harmóniában fog össze egy termékeny kutató-gárdát, amely igen eredményesen működik egyrészt az izotópkalmazások, másrészt radiokémiai alapkutatások terén, amiről az Intézet tízeves fennállásával kapcsolatos beszámolók is tanuskodnak.

Tétényi Pál 1945 óta párttag, politikai érettsége jól érvényesül igazgatási és társadalmi munkájában. Aktív tagja volt az MTA Fizikai-Kémiai Bizottságának, jelenleg az 1967-ben alakult Radiokémiai Bizottságban és a Katalizis Munkabizottságban működik közre. Tanácskozó tagja a Kémiai Tudományok Osztálya Vezetőségének. 1967 óta a Tudományos Minősítő Bizottság titkára.

Speciálkollégiumok tartásával az egyetemi oktatásból is kiveszi a részét, az egyetemi tanári cím adományozásá részére folyamatban van.

Véleményünk szerint Tétényi Pált itthon és külföldön egyaránt elismert munkássága mindenképpen érdemessé teszi az akadémiai levelező tagságra.

Budapest, 1969. augusztus 22.

Schay Géza s.k.
akadémikus

Erdey-Grúz Tibor s.k.
akadémikus

Gerecs Árpád sk.
akadémikus

Lengyel Béla s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§./3/ bekezdése alapján **T ü d ő s Ferencet**, a kéniai tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Tüdős Ferenc a kéniai tudományok doktora, az MTA Központi Kéniai Kutató Intézete osztályvezetője, a makromolekuláris kénia kiváló művelője.

Szül.: 1931. április 1-én Szuhakállón.

Vegyészi tanulmányait a József Attila Tudományegyetemen végezte, ahol 1953-ban diplomát szerzett. Utána, mint ösztöndíjas aspiráns Leningrádban a "Lenszovjet" Technológiai Intézetben készítette el kandidátusi értekezését, amelyet 1956-ban megvédett és megszerezte a kandidátusi fokozatot. Ezután az MTA Központi Kéniai Kutató Intézetbe került, ahol először tudományos munkatársi beosztásban, később mint osztályvezető folytatta az 1953-ban megkezdett makromolekuláris kéniai kutatásait. Majd megvédte "A gyökös polimerizáció kinetikájának egyes kérdései" című értekezését, aminek alapján a TMB a kéniai tudományok doktorává minősítette.

Tüdős Ferenc a makromolekuláris kénia kiváló művelője. A gyökös polimerizáció kinetikájának és mechanizmusának teljesen eredeti interpretálása számos új és nemzetközileg elismert eredményhez vezetett. Nagyrészt a kutatások folytatásaképpen 1958-tól a szerves szabad gyökök kénia is érdeklődési körébe került, és a szabad gyökök szintézise, reakcióképessége és stabilitása terén elért eredményei méltó kiegészítése polimerizációkinetikai vizsgálatainak. 1963-tól a szilárdfázisú polimerizáció, majd az utóbbi években a polimerdegradáció területén kezdett el újabb irányú vizsgálatokat, ahol máris több új eredményt ért el.

A fentiekben körvonalazott kutatómunkájával Tüdős Ferenc meg-

indította és világszínvonalon fejleszti a hazai makromolekuláris kémiai alapkutatókat és a Központi Kémiai Kutató Intézetben az általa vezetett nagylétszámú makromolekuláris osztályon határozott irányú eredményes kutató-iskolát hozott létre.

Jóllehet kutatómunkássága alap kutatás jellegű, mégis számos ponton kapcsolódik a műanyagiparhoz. Ezt az általa vezetett kutatóegyettes szabadalmi és ipari jellegű kutatásai is igazolják.

Eddig 88 tudományos közleménye jelent meg, 29 előadást tartott hazai kongresszusokon és konferenciákon, és 35 előadást nemzetközi kongresszusokon és konferenciákon.

Tudós Ferenc eredményes működésének elismerésképpen vezetője a Kémiai Tudományok Osztálya Műanyagkémiai Munkabizottságának, ennek megalakulása óta. Ezenkívül tudományos szervezői munkásságot végez több akadémiai bizottságban és munkabizottságban. Egy időn át tanácskozó tagja volt a Kémiai Tudományok Osztálya Vezetőségének.

Tudományos munkájának nemzetközi elismerését jelenti az, hogy 1963 óta nemzeti képviselő a IUPAC Makromolekuláris Kémiai Divíziójában, 1963 óta a szocialista akadémiák multilaterális együttműködése terén működő Makromolekuláris Bizottság vezetője, és tagja az European Polymer Journal szerkesztőbizottságának. Végül Tudós Ferenc tudományos tekintélyének eredménye az, hogy 1969 augusztusában a IUPAC makromolekuláris tárgyú nemzetközi szimpóziumát a MTA rendezésében - több mint 1000 külföldi kénikus részvételével - Budapesten tartották meg.

Tudós Ferenc 1950 óta tagja a Pártnak és több alkalommal kapott fontos feladatokat, melyeket eredményesen oldott meg.

Mindezek alapján Tudós Ferencet az MTA levelező tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. szeptember

Erdey-Grúz Tibor s.k.
akadémikus

Gerecs Árpád s.k.
akadémikus

Bruokner Győző s.k.
akadémikus

Lengyel Béla s.k.
akadémikus

A publikációk tárgykörök szerinti csoportosítása:

A. Különböző tárgyú közlemények	11
B. Polimerizációkinetikai közlemények	22
C. " A gyökös polimerizáció kinetikája " sorozat	31
D. " Organikus molekulavegületek " sorozat	2
E. " Szabad gyökök kémiája " sorozat	9
F. Polimer degradációs tárgyú közlemények	8
G. " A szilárd fázisu polimerizáció kinetikája " sorozat	5

Publikáció összesen: 88

Szabadalom

Tüdős F., Kende I., Sümegi L.:

"Eljárás szabad gyökös polimerizáció inhibeálására".
Magyar szabadalom: 150.550 sz. /1961.IX.30./
Olasz szabadalom: 690.950 sz. /1963.VI.24./
Angol szabadalom 1,064.045 sz. /1967.VIII.2./

Fordítás

Kondratyev V.N.: Gázok kémiai reakcióinak kinetikája,
 1-400 old.
 Akadémiai Kiadó, Budapest, 1965.

Könyv

Tüdős F.: Rasszmotrennyije kinetiki radikalnoj polimerizacii na osznovje hüpotézü gerjacsüh radikalov.
 IZD, "MIR", Moszkva, 1958.

1957-1969-ig 81 előadás.

15131/VII/1969.

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §./3/ bekezdése alapján Ádám Györgyöt a biológiai tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra,

Ádám György a biológiai tudományok doktora, az ELTE Összehasonlító Élettani Intézete igazgatója az ember és állat életten kiváló művelője.

Szül.: 1922. augusztus 25. Nagyvárad.

Orvosi tanulmányait 1944-ben Kolozsvárott kezdte meg és 1949-ben fejezte be Budapesten. 1950-től dolgozott a BOTE Élettani Intézetében, 1952-55 években Bikov akadémikus aspiránsaként működött, Leningrádban. 1955-ben ott védte meg kandidátusi disszertációját. Az 1955-56 években ismét a BOTE Élettani Intézetében működött mint ennek Neurofiziológiai Laboratóriumának vezetője. Az itt kifejlesztett korszerű idegéletteni kutató bázison eredményes, kutató iskolát hívott életre. Az interoceptio és megatartás c. értekezése alapján nyerte el a biológiai tudományok doktora címet. 1966-ban nyert egyetemi tanári kinevezést az ELTE Természettudományi Karára azzal a megbizással, hogy ezen az Egyetemen szervezze meg az összehasonlító életten oktatását. Ezt a tevékenységet teljes siker koronázta.

Dr. Ádám György tudományos dolgozatainak jegyzéke 65 címet sorol fel, amelyek jelentékeny része angol, orosz, vagy francia nyelven is megjelent nagyobbára nemzetközi tudományos szakfolyóiratokban. Munkásságának súlypontja az 1965-66 évekig az interoceptio és visceralis tanulás területére esik. Aspiránsi évei alatt megismerkedett a pavlovi kutatások elméleti és módszertani problematikájával, és ezek elveit szerencsésen és alkotó módon ötvözte a modern elektro-fiziológiai kutatás methodikai és gondolati kincsével. Ebben segítségére volt, hogy az 1957-59 években az e munkaterület szempontjából legfontosabb francia kutató iskolák működésébe bekapcsolódhatott tanulmányutja révén, majd már mint

érett kutató 1964-ben féléves amerikai tanulmányuton ismerkedhetett meg munkaterülete egy másik fontos nyugati ágazatával. - 1966 óta érdeklődése fokozatosan az enlékezés és tanulás elemi neuronalis mechanizmusainak kutatására terelődött át.

Az interoceptio területén végzett kutatásai főbb eredményei közül megemlítendők a vesék és üregrendszerük felől érkező ideginformációk magasabb központok által való kezelésére, fontosabb érszakaszok /pl. carotis sinus receptor területek/, thalamikus és kérgi kapcsolatainak feltérképezése, a hátsó limbikus területek zsigeri érző kapcsolatainak megállapítása és általában a visceralis impulzusoknak az enlősök magatartásában való determináló hatásának sokoldalú elemzése. Fontos eredményeket ért el az emberi interoceptio tudat alatti idegmechanizmusai és verbális reflexes uton való tudatosításuk kutatása körül. Az interoceptio területén végzett kutatásai egy részét az Akadémiai Kiadó kiadásában 1967-ben megjelent "Interoception and Behaviour" c. komoly nemzetközi sikert elért angol nyelvű monográfiájában foglalta össze.

Ádám György dr. tudományos működésében új és nagyjelentőségű szakaszt jelent a tanulási és enlékezési mechanizmusokkal való foglalkozásra történt áttérés. Az agyvelő elektromos aktivitásának változásán alapuló elemi feltételes reflex-modellt dolgozott ki, melynek felhasználásával a tanulás és az enlék-nyom-rögzítés néhány alapjelenségét tisztázta. Igazolta, hogy idői diszkrimináció és a pontosan rögzített kesleltetett reakciók létrehozásának képessége az agyi neuronok egyik alaptulajdonsága. Valószínűsítette, hogy elemi tanulási és enlékezési folyamat izoláltan vizsgált neuronok szintjén is létrejöhet. - Részletesen leírta a középagy szerepét az elemi tanulási és enlékezési folyamatokban. Feltételes kiváltott potenciál-módszerének segítségével kimutatta, hogy feltételes kapcsolat az enlősök központi idegrendszerének több szintjén párhuzamosan alakulhat ki. - Új irányt adott a világszerte folyó kéniai "enlékezet-átviteli" kísérleteknek; részletesen elemezte a sikeres hatás előfeltételeit. Valószínűsítette,

hogy tanított állatok agykivonatának tanulást-serkentő hatása nem "memória-kódolási" mechanizmuson, hanem nem-specifikus biokémiai folyamatokon alapul.

Ádám György dr. tudományos közéleti tevékenységében elsősorban nagasan értékelendő tudományos kollektíva vezetésére való határozott képessége. Tudományos munkáinak jegyzéke is mutatja, hogy munkastílusát a modern csoportokban "team"-ekben való együttműködés jellemzi. Ezzel eredményesen aktivizálta fiatal munkatársai kutató tevékenységét és már több munkatársa védte meg kandidátusi disszertációját. Több akadémiai, TMB, Koordinációs és egyetemi bizottság tagja és részben titkára, a Művelődésügyi Minisztérium Biológus Szakbizottságának elnöke. Az MTA tihanyi Biológiai Kutatóintézete és Pszichológiai Intézete tudományos tanácsának tagja. Számos hazai és nemzetközi tudományos társaság tagja és részben vezetőségi tagja. A Biológiai Osztály részéről összehívott és Ádám György dr. által szervezett Nemzetközi Enlékezés-biológiai Symposium /1969/ kiváló sikere mutatja tudományos munkásságának nemzetközi elismerését.

1950. óta a MDP, illetve később az MSzMP tagja. jelenleg az MSzMP ELTE Természettudományi Kari szervezetének tagjaként véggez pártunkát.

Dr. Ádám György levelező taggá való megválasztásával a Biológiai Osztály az összehasonlító állattudomány régebben sajnálatos módon elhanyagolt területének hivatott képviselőjét nyerné meg.

Mindezek alapján Ádám Györgyöt az MTA levelező tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. október 15.

Dr. Szentágothai János s.k.
akadémikus

Dr. Ernst Jenő s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §./3/ bekezdése alapján F l e r k ó B é l á t, az orvostudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Dr. Flerkó Béla egyetemi tanár, az orvostudományok doktora, a Pécsi Orvostudományi Egyetem Anatómiai Intézete igazgatója, a neuroendokrinológia kiváló, művelője.
Szül.: 1924. június 14. Pécs.

Orvosi tanulmányait Pécsen végezte az 1942-48-as években. Egyeteme előterjesztette "Sub auspiciis Rei Publicae" való avatásra, azonban ez az avatási forma azokban az években nem lévén gyakorlatban, végül is "Sub laurea Almae Matris" avatták orvosdoktorrá. 1948 óta van szolgálatban mint tanársegéd, majd adjunktus, 1961 óta mint docens és 1964 óta mint tanszékvezető egyetemi tanár.

Tudományos munkássága a neuroendokrinológia tárgykörének szaporodásbiológiai aspektusai köré csoportosul, e témakör modern fejlődésének megalapozása körüli alapvető és kezdeményező érdemei nemzetközileg elismertek és kutatási eredményei standard tan- és kézikönyvi adatot képeznek, e tárgykör nemzetközi irodalmában ma talán legtöbbet idézett szerző. Irodalmi munkásságában felsorolt nagyrészt idegen nyelven is megjelent, 42 tudományos közleményében lefektetett kutatási eredményei jellemzőeként három jelentősebb teljesítmény emelhető ki:

/1/ Az agyfűggelek mirigy un. folliculus-stimuláló hormonja ürítést szabályozó idegrendszeri mechanizmus felderítése.
Flerkó Béla volt az első, aki a szaporodási folyamatok klasszikus endokrinológiai kísérleti elveit sikerrel koordinálta az idegrendszer hypothalamikus részén való kísérletezéssel,

Munkásságát megelőzően is voltak szaporodásbiológiai megfigyelések a hypothalamuson való beavatkozások /vagy emberi kórosatok/ nyomán, de ezek endokrinológiai szempontból viszonylagosan naív szintet képviseltek, Flerkó Béla jelentős érdeme, hogy a két kísérletező irány legszigorubb elveit korszerűen egyesítette és a folliculus-stimuláló hormon idegi szabályozásában két mechanizmust : egy, az agyfüggelékmirigyét közvetlenül szabályozó idegi eredetű anyagot termelő és őrítő, valamint egy az előbbi idegi úton szabályozó magasabb szintű mechanizmust különített el.

/2/ Először vetette fel korszerű és kísérletileg is ellenőrizhető formában a petefészekhormonok /oestrogen/ központi idegrendszeri visszahatásának /feedback/ szerepét a női ciklus szabályozásában. Ezt az elméletet nem csupán igazolta, hanem egyben elsőként bizonyította olyan idegi strukturák létezését és helyét, amelyek specifikusan érzékenyek a vér szexuálhormon szintjére. A szabályozás ez elven alapuló mechanizmusainak kutatása azóta általános polgárjogot nyert az endokrinológiai kutatásban.

/3/ Kísérletesen bizonyította, hogy újszülött nőstény állat aránylag kicsiny adag androgénnel való sterilizálhatósága a hypothalamus oestrogen érzékeny szerkezetének maradandó sérülésén alapul. E megállapítás elvi szaporodásbiológiai jelentőségén túl gyakorlati fontosságú is, mert leánymagzat esetében a terhes anya hormonkezelésének egy fontos potenciális veszélyére mutat rá.

Dr.Flerkó Béla nemzetközi értékelését jelzi, hogy fontos szimpoziumok és kongresszusok ismételten felkérték tárgykörének referálására, illetve nemzetközi kiadványokban egy-egy fejezet megírására /dolgozatai jegyzékében a 20, 26, 31 és 33 szám alattiak/. A neuroendokrinológusok megválasztották szakterületük képviselőjének az UNESCO keretében működő Nemzetközi Agykutatási Szervezethez /IBRO/, amelynek jelenleg Végrehajtó Bizottsági tagja is.

A WHO szakismereteit igénybe veszi ad hoc szaktanácsadói minőségben. Több nemzetközi tudományos folyóirat szerkesztőbizottságának tagja.

Jelentős társadalmi és tudománypolitikai tevékenységet fejt ki évek óta fontos egyetemi, akadémiai és TMB bizottságokban, amelyekben határozott elvi alapon álló állásfoglalásaival és az ügyekkel való mélyreható és lelkiismeretes foglalkozásával tűnik ki. Tudományos és tudománypolitikai vezetésre mind jellembeli szilárdsága, mind politikai állásfoglalás, hazafiság, hivatás és kötelességtudat, mind pedig általános emberi és vezetői kvalitások tekintetében kiemelkedően alkalmas.

Flerkó Béla mint Szentágothai János tanítványa kezdte meg tudományos pályáját. Az idegrendszeri kapcsolatok strukturájának az endokrinológiával határos területén rövidesen önálló kutatóvá nőtt fel. Szentágothai akadémikus őt igen nagyra értékeli és jelölésével teljesen egytért.

Mindezek alapján Flerkó Bélát az MTA levelező tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. október 15.

Tigyi József s.k.
lev.tag

Straub F. Brunó s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§./3/ bekezdése alapján **W e l t n e r** Andort az állam- és jogtudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Dr. Weltner Andor az állam- és jogtudományok doktora, az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Munkajogi Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára, a munkajog kiváló képviselője.
Szül.: 1910. október 19. Pápa.

Jogi diplomát a budapesti egyetemen kapott 1932-ben, az egységes ügyvédi-birói vizsgáit 1937-ben tette le. Már egyetemi hallgató korában publikált egy-két cikket. 1936-ban megnyerte a Magyar Jogász Egylet által kiírt pályatétel első díját és munkája könyv alakjában megjelent az Egyetem nagánjogi szemináriumának kiadványsorozatában. 1938-ig több cikke jelent meg. 1948-ban az első ügyvédi munkaközösség alapító tagja. 1949-től 1952 végéig a Nehézipari Minisztérium, illetve később a Kohó- és Gépipari Minisztérium önálló jogi osztályának vezetője. A budapesti Jogi Karon már 1948-tól előadott munkajogot, mint megbízott előadó. 1951-ben kinevezték egyetemi tanárrá, a Munkajogi Tanszék vezetőjévé. A tudományos fokozatok bevezetésekor disszertáció benyújtása nélkül kandidátusi fokozatot kapott. Majd "A szocialista munkajogviszony és az üzemi demokrácia" c. disszertáció alapján elnyerte a tudományok doktora fokozatot. A Magyar Tudományos Akadémia 1966-ban az Akadémiai Díj I. fokozatával tüntette ki.

Mindvégig különböző társadalmi és állami funkciókat látott el az Egyetemen, illetve a Karon. Jelenleg a Kar Tudományos Bizottságának elnöke és az Egyetemi Tanács tagja. Évek óta tagja az MTA Jogi Bizottságának és a Jogi Minősítő Bizottságnak. Javaslatára, illetve a IX. Osztály kezdeményezésére a Magyar Tudományos Akadémia létrehozta a Munkatudományi Bizottságot, amelynek elnöke. Elnöke még a Magyar Jogász Szövetség és a TIT Munkajogi Bizottságának.

1954 óta rendszeresen részt vesz a Nemzetközi Munkajogi Szervezet évi kongresszusain, mint a magyar kormánydelegáció tagja. Mult évben felkérést kapott, hogy a Nemzetközi Jogi Enciklopédia munkajogi kötetének egyik fejezetét ő írja meg. A Nemzetközi Munkajogi és Társadalombiztosítási Tudományos Egyesület 1970. évi varsói kongresszusán az egyik napirendi pont főreferense lesz. Részt vesz számos nemzetközi kongresszuson és azokra nemzeti jelentéseket készített.

Főbb tudományos munkáit a csatolt melléklet tartalmazza.

Dr. Weltner Andor professzor egyike a jogtudomány legtöbbet publikáló művelőinek. A munkajog legkiemelkedőbb és nemzetközileg is jól ismert magyarországi művelője. Munkái igen nagy alaposággal, a nemzetközi irodalom teljes ismeretében készülnek. E munkákban önálló tudományos koncepciót dolgoz ki. "A szocialista munkajogviszony és az üzemi demokrácia" c. doktori disszertációjában, amely 1961-ben került megvédésre, olyan tetteleket fejtett ki, amelyek valóraváltását a gazdaságirányítás reformja érlelte meg. A munkajog viszonylag új területén nagyszánu tisztázatlan tudományos kérdés tisztázásához járult hozzá és a terület nem egy fehér foltját térkepezte fel. Különösen említésre méltó ebben a vonatkozásban a munkajogviszony érvénytelenségéről írott monográfiája, amelyben a munkajog önálló jogiségének következményeit vontta le, kidolgozva a munkajogi érvénytelenségnek a polgári jogi érvénytelenségtől önállósuló, mégis attól mereven el nem szakított intézményét és dogmatikáját.

Mindezek alapján Weltner Andort az MTA levelező tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. szeptember 30.

Szászy István s.k.

lev. tag

Eörsi Gyula s.k.

lev. tag

Nizsalovszky Endre s.k.

akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján **B a r t a Györgyöt**, a műszaki tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Barta György a műszaki tudományok doktora, c. egyetemi tanár, a Magyar Állami Eötvös Lóránd Geofizikai Intézetének osztályvezetője, a földmágnesességgel kapcsolatos kutatások kiváló művelője.
Szül.: 1915. október 29-én Poprádon.

Barta György 1938-ban a budapesti Tudományegyetem bölcsészeti karának mennyiség-tan-természet-tan szakán tanult és szakvizsgáját 1938-ban dicséretes eredménnyel tette le. Tanári oklevelét 1939-ben, míg egyetemi doktori oklevelét 1947-ben Summa cum laude eredménnyel Debrecenben szerezte meg.

Gyakorlati munkásságát az ógyallai földmágnességi szolgálatnál kezdte meg, majd 1945-ben a Meteorológiai Intézet keretében folytatta ugyancsak a földmágnesség területén. 1950-ben a földmágnességi szolgálatnak az Eötvös Lóránd Geofizikai Intézetnek való átadásával Barta is az Eötvös Lóránd Geofizikai Intézethez került. Nevéhez fűződik a budakeszi és bajai földmágnességi obszervatórium, valamint a tihanyi obszervatórium megtervezése és működésének megindítása.

1953 júliusában a Csehszlovák Tudományos Akadémia meghívására a magyar-csehszlovák mágneses műszerek összemérésével foglalkozott. 1958 júniusában az NDK niemegki földmágnességi obszervatóriumában végzett összehasonlító méréseket, júliusban és augusztusban részt vett a Comité Spéciale de l'Année Geophysique Internationale moszkvai nemzetközi kongresszusán. 1959 nyarán csehszlovák-magyar együttműködés keretében meghatározta a két ország mágneses obszervatóriumainak nivókülönbségét és határmenti alaphálózat pontjainak összekötő értékeit.

1962. május 25-én a Lipcsei Jelenkori Földkéregmozgás, és szeptember 14-én a párizsi Gravitációs Kongresszuson a Föld magjának excentricitásáról, a gravitációs tér évszázados változásáról előadásokat tartott. Az előadásokban javasolt egyenlítő körüli graviméteres méréseket a párizsi kongresszus elfogadta. Ezen a területen végzett tudományos munkája következtében az UGGI Geodéziai asszociációja Speciális Tanulmányi Bizottságának /Special Study Group No.5./ tagjává választották. Ezenkívül az IAGA /International Association of Geomagnetism and Aeronomy/ I-III-IX. Bizottságainak /Obszervatóriumok és műszerek; Földmágnesség és Föld belső szerkezete és történeti/ tagja.

1963 májusában a berlini Német Tudományos Akadémia meghívta földmágnességi elméletének ismertetésére, majd 1964 februárjában a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának meghívására részt vett a VII. Általános és Paleomágneses Kongresszuson, ahol ismertette elmélete legújabb eredményeit.

1964 októberében az UGGI Földalak Kongresszusán Prágában előadása nyomán ismét határozatot hoztak a nehézségi erő és a földalak évszázados változásának mérésére. Mint a magyar delegáció vezetője részt vett 1964 júniusában a Nemzetközi Geofizikai Együttműködés eurázsiai régiójának moszkvai értekezletén.

1965 júniusában a firenzei Egyetem meghívására /Tárczy-Hornoch Antal akadémikussal együtt/ egy előadásban és egy konzultáción ismertette a Föld aszimmetrikus felépítésére és annak következményeire vonatkozó elgondolásait.

1965 szeptemberében a Nemzetközi Geodéziai és Geofizikai Unió Geodéziai és Gravitációs Asszociációja Gravimetrikus Bizottságának meghívására részt vett annak párizsi kongresszusán. A gravitációs tér évszázados változásával foglalkozó ülésén elnökölt és ismertette az elgondolással kapcsolatos új megfigyeléseket és eredményeket. A kongresszus újabb határozatokban mutatott rá a földalak és gravitációs tér feltételezett évszázados változása kimutatásának elvi fontosságára és speciális tanulmányi bizottságot hozott létre a kérdés elméleti és gyakorlati vonatkozásainak tanulmányozására.

1965 novemberében részt vett Potsdamban a Német Tudományos Akadémia Földmágneses Intézetének paleomágneses kongresszusán, és a középkelet-európai demokratikus államok földmágneses térkép-szerkesztő munkabizottságának varsói ülésén. Az utóbbin a csehszlovák-magyar földmágneses alaphálózatok csatlakozó méréseiről és annak eredményeiről tartott előadást.

1966 áprilisában az Olasz Geofizikusok és Meteorológusok Egyesületének meghívására dr. Scheffer Viktorral részt vett az egyesület genovai közgyűlésén és ott előadást tartott.

1966 májusában részt vett a Nemzetközi Geofizikai Év eurázsiai régiója planetáris geofizikai bizottsága alakuló ülésén /Liposében/, ahol szűkebb szakterületén - a mágneses szekuláris változások kutatásának - koordinálására Magyarországot kérték fel.

1966 júniusában a potsdami Geodéziai Intézet meghívására előadásban ismertette elmélete újabb eredményeit.

1967 szeptemberében az NDK geofizikusok meghívására részt vett a magyar-német közös geofizikai szimpozionon.

1967 és 1968 márciusában részt vett Varsóban, ill. Várnában a KAPG ülésein, majd 1968 júniusában a KAPG 1.8 munkabizottságának ülésén Prágában. 1968 decemberében Varsóban részt vett a KAPG Bureau ülésén, majd 1969 márciusában Kievdben volt, mint a KAPG delegáció vezetője.

A Tudományos Minősítő Bizottságtól 1952-ben a műszaki tudományok kandidátusa, 1956-ban pedig a műszaki tudományok doktora fokozatot nyerte el.

A felszabadulás után a budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetemen, valamint a budapesti Építőipari- és Közlekedési Műszaki Egyetemen különböző előadásokat tartott a geofizika tárgyköréből, aminek elismeréseképpen a Művelődésügyi Minisztérium 1963-ban a címzetes egyetemi tanári oimmal tüntette ki. A Népköztársaság Elnöki Tanácsa ugyanezen évben a Munka Érdemérem kitüntetését adományozta neki.

Az MTA Geofizikai Bizottságának megalakulása óta tagja, 1965 óta elnöke, a MTA Földtudományi szaksoportjának és 1969 óta pedig az MTA Szoláris-Terresztikus Programok albizottságának tagja. A Nemzetközi Geodéziai és Geofizikai Unió magyar nemzeti Bizottságának, a Nemzetközi Geofizikai Együttműködés végrehajtó bizottságának tagja; a Meteorológiai Társaságnak választmányi és a Magyar Geofizikusok Egyesületének pedig elnökségi tagja.

1966 szeptemberében a Magyar Geofizikusok Egyesülete Eötvös Emlékéremmel és az Egyesület tiszteleti tagságával tüntette ki.

Eddig 2 könyve és 45 tudományos értekezése jelent meg.

Mindezek alapján Barta Györgyöt az MTA levelező tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. október 17.

Tározy-Hornoch Antal s.k.
akadémikus

Egyed László s.k.
lev.tag

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján B é l l B é l á t, a műszaki tudományok doktorát előterjeszti levelező taggá való megválasztásra.

Béll Béla a műszaki tudományok doktora, c. egyetemi tanár, az Országos Meteorológiai Intézet igazgatóhelyettese, az aerológia kiváló művelője.

Szül.: 1908. október 3-án Urajon.

Béll Béla tudományos munkássága aerológiai kérdésekre, mégpedig a szabadlégkör globális folyamataira irányul. Különösen jelentősek azok az eredményei, amelyek a troposzféra rétegzettségére, a sztratoszféra cirkulációjának törvényszerűségeire vonatkoznak. Fontos szerepet töltenek be s nemzetközi jelentőségűek a Kárpátmedence hőegyensúlyával kapcsolatos vizsgálatai. Kutatásainak nagy szerepe volt abban, hogy a Magyar meteorológia a régi leíró jellegből ma mindinkább exakt tudománnyá vált hazánkban is. 1941-ben megírta az első magyar aeroklimatológiai munkát, amelyet később még két alapvető mű követett /1954 és 1965/. Az általános természeti földrajz tankönyvnek ő írta a légkör általános cirkulációjával kapcsolatos fejezeteit.

Tudományszervezési készsége az átlagon felüli. A felszabadulás után megszervezte és vezette a rádiószondás méréseket, a Nemzetközi Geofizikai Év alatt pedig ő irányította a meteorológiai munkákat. Tagja a Meteorológiai Világszervezet Aerológiai Bizottságának és társelnöke a Magyar Meteorológiai Társaságnak. A Szocialista Országok Akadémiáinak együttműködése alapján működő Planetáris Geofizikai Együttműködés Bizottságában a meteorológiai albizottság elnökeként irányítja és végzi a nemzetközi koordinálás munkáját.

1955 óta a Magyar Tudományos Akadémia, az Országos Meteorológiai Intézet és a Magyar Meteorológiai Társaság kiküldetésében több

nemzetközi konferencián, kongresszuson és munkaértekezleten vett részt.

Több hazai és nemzetközi tudományos kongresszus szervezésében vett részt, s azt igen sikeresen bonyolította le. Személyét nemcsak a szocialista országokon belül, de nemzetközileg is jól ismerik és szaktudását elismerik és tudományos eredményeit a nemzetközi szakirodalomban előkelő helyen idézik. Eddig mintegy 70 tudományos munkája jelent meg nyomtatásban.

1959-ben a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa a Szocialista Munkáért Érdeméremmel, 1964-ben kiváló dolgozó oklevéllel és éremmel tüntették ki. Ugyancsak tulajdonosa a Steiner Lajos emlékéremnek.

Mindezek alapján Béll Bélát az MTA levelező tagságára ajánljuk.

Budapest, 1969. október 17.

Tárczy-Hornoch Antal s.k.
akadémikus

Egyed László s.k.
lev.tag

T I S Z T E L E T I   T A G O K

1970

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján, az I. Osztály javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja E r k k i E s a i a s Itkonen professzort, a Finn Akadémia rendes tagját.

Erkki Esaias Itkonen 1913. április 26-án született a finnországi Inariban. Egyetemi tanulmányait a helsinki egyetemen végezte. Egyetemi oktatói tevékenységet ugyanezen az egyetemen 1939 óta fejtett ki előbb mint docens, majd pedig mint megbízott, ill. rendkívüli egyetemi tanár, 1956-tól pedig mint egyetemi rendes tanár. Miután a Finn Köztársaság elnöke a 12 tagból álló Suomen Akademia /Finn Akadémia/ tagjává nevezte ki, tanszékétől megvált, de megbízott előadóként azóta is rendszeresen tartott egyetemi előadásokat.

Erkki Itkonen akadémikus elsősorban a finnugor nyelvtudomány művelője. Helyszini tanulmányokat folytatott a különféle lapp néposoportok és a zürjének körében. Nyelvi anyagot gyűjtött oseremiszi és erzä-mordvin nyelvmesterektől. Először 1954-ben, majd pedig számos további alkalommal tanulmányutat tett, illetőleg ellátogatott hazánkba is, és jól elsajátította a magyar nyelvet. A lapp nyelvről írt, önállóan megjelent monográfiái alapvető jelentőségűek. A finnugor összehasonlító hangtan számos kérdését elsőnek fejtette ki tudományos alapossággal és részletességgel, s így eredményei minden újabbkori összefoglalásnak a gerincét alkotják. Alaktani kutatásait a nyelvi anyag gondos elemzése s az új gondolatok gazdagsága jellemzi. Finn és német nyelven megjelent hang- és alaktani összefoglalásai nélkülözhetetlenek a finnugor nyelvek kutatói számára.

Etimológiai a finnugor népek történetére és néprajzára vonatkozó ismereteinket is sok új megállapítással gazdagították. Tanulmányait az eddig említettekén kívül a fonetika eredményeinek korábban szinte példátlan mértékű értékesítése és az általános

nyelvtudomány szempontjainak a finnugor-nyelvtudományban való alkalmazása teszi ujszerűvé.

"Kieli ja sen tutkimus" /A nyelv és kutatása/ című könyve /Helsinki, 1966, 427. lap/ a legújabb általános nyelvészeti irányzatok szempontjait rendkívüli bőségben közvetíti tudományunk művelőinek, értékesítésükre a mi tudományunk terén sok esetben elsőnek mutat példát, de nemcsak kölcsönöz szempontokat az általános nyelvészettől, hanem nagymértékben gyarapítja is annak eredményeit.

Erkki Itkonen akadémikus évtizedek óta munkatársa a II. kötettől kezdve pedig egyik szerkesztője a finn etimológiai szótárnak /Suomen kielen etymologinen sanakirja/. 1951 óta mint a szerkesztő bizottság legtevékenyebb tagja vesz részt a Finnisch-ugrische Forschungen szerkesztésében. Elnöke a Finn-ugor Társaságnak. Több kisebb értekezése magyar folyóiratokban jelent meg /A finnugor nyelvek hangsúlyviszonyairól: Nyelvtudományi Közlemények LVI. 1955; Über die Betonungsverhältnisse in den finnisch-ugrischen Sprachen: Acta Linguistica V. 1955; Etymologische Beiträge: Pais-Emlékkönyv 1956; Über den Genitiv und Partitiv in einigen Adverbien: Congressus Internationalis Fenno-Ugristarum Budapestini habitus. 1963. stb./ A magyar tudomány érdekeit szolgálták azon megemlékezései is, amelyekben neves magyar kutatók /Beke Ödön, Fokos-Fusch Dávid/ munkásságát méltatta.

Erkki Itkonen igen értékes munkát fejtett ki a magyar-finn kulturális kapcsolatok ápolása és továbbfejlesztése terén is mind egyetemi tanárként, mind pedig a Magyar-Finn Vegyesbizottság finn részlegének tagjaként. Elismerésül az Elnöki Tanács a Magyar Népköztársaság Zászlórendjének 2. fokozatával tüntette ki. Erkki Itkonen 1955 óta külső tagja a Magyar Nyelvtudományi Társaságnak, a nemzetközi finn-ugrisztikának pedig elismert vezéralakja mindazon európai és egyéb országokban, amelyekben a finnugor nyelvtudományt művelik. Budapest, 1969. október 2.

Ortutay Gyula s.k.
akadémikus

Lakó György s.k.
lev.tag

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján az I. Osztály javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja B.Rincsen professzort, a Mongol Állami Egyetem tanszékvezetőjét, a Mongol Népköztársaság Tudományos Akadémiájának rendes tagját.

B.Rincsen 1902-ben született Altanbulakban.

A Mongol Népköztársaság Tudományos Akadémiájának alapítása óta rendes tagja, az ulánbátori akadémiai Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet vezető munkatársa, a Mongol Állami Egyetem professzora, nemzetközi híré mongol filológus és néprajztudós, nyelvművelő és irodalmár, a magyar tudománynak, műveltségnek, a magyar népnek régi barátja, ki doktori értekezését Budapesten, a Magyar Tudományos Akadémián védte meg, s az azóta eltelt tizenkét esztendőben maradandó érdemeket szerzett a magyar és mongol tudomány baráti kapcsolatai ápolásában.

A hagyományos mongol írástudói nevelésen kívül részesült mandzsukinai oktatásban és elvégezte az orosz középiskolát is. A mongol népi forradalom idején a népi hadseregben volt irnok, a huszas évek végén a leningrádi egyetemen hallgatott orientalisztikát, elsősorban mongolisztikát B. Vladimircov akadémikustól. Hazájába visszatérve a mai akadémia elődjének, a Tudós Bizottságnak munkatársa, majd kiadójának vezetője, a korszerű mongol tudományosság és az új mongol irodalom jeles művelője. 1937-ig, majd 1942-től ismét rendszeresen járja a hatalmas országot, úgy is, mint a Mongol Népi Forradalmi Párt központi lapjának munkatársa és az Állami Egyetem egyik első tanára, folytatva a mongol népi műveltség, valamint a nyelv és irodalom emlékei feltárását. Jelentős nyelvjárási és népköltési gyűjtéséből 1959 óta hét kötete jelent meg /Folklore mongol I-IV, Wiesbaden 1960-1965, Matériaux pour l'étude du chamanisme mongol I-II, Wiesbaden 1959, 1961, Mongol, ard ulsyn chammigan ajalguu, Ulánbátor 1969/, foglal-
kozott mongol történeti forrásokkal /Four Mongolian historical

records, Delhi 1959/, négy kötetben adta közre az írott mongol nyelv első tudományos igényű mongol nyelvtanát és írásbelisége történetét /Mongol biigijn chelnij zuj, 1956; nyomtatásban I-IV, Ulánbátor 1961-1967/, ebben addig jobbára idegen kutatók által vizsgált anyanyelvének számos jelensége magyarázatában sikerült meggyőző új eredményre jutnia, és megalkotta a hagyományt és a korszerű ismereteket szerencsésen ötvöző mongol nyelvészeti és filológiai műszókincset. Az indiai-tibeti eredetű lamaista enciklopédia nagyobbik részének, a Tandzsurnak, a mongol művelődéstörténet nagyfontosságú emlékének leírása keretében, a megjelent első kötetben félezer műről ad tájékoztatást /Catalogue du Tanjur mongol imprimé, Delhi 1964./ . Több mongol filológiai folyóiratot és monográfia-sorozatot indított /Studia Mongolica, Studia Ethnographica, Corpus Scriptorum Mongolorum/, melyekben maga és munkatársai számos értékes forrásanyagot tettek közzé /a Geszer-eposz kéziratái, tibeti-mongol szótárak, irodalomtörténeti és nyelvemlék/. E kiadványok juttatták a mongol filológiát állandó és rendszeres közlési fórumhoz és serkentően hatottak más tudományágakra is. Rincsen több filológiai és etnográfiai tanulmánya magyar akadémiai folyóiratokban látott napvilágot. Magyarországi élményeiről, különösen a magyar kulturális és tudományos életéről mongol nyelven írt könyvet /Baruun etgeed zorcson temdeglel. Mazar ulsaar javsan mini, Ulanbátor 1959, 209 oldal/. Irodalmi és fordítói munkásságáért többször részesült magas állami kitüntetésben. /Az első mongol történeti regény és az első mongol játékfilm forgatókönyvének szerzője, eredetiből fordította Fucik börtön-naplóját, fordított Petőfit, Vörösmartyt és magyar népköltést; írt mongol nyelvű orosz és eszperanto nyelvkönyvet/. Mongol filológiai tevékenysége elismerésül elnyerte az Állandó Nemzetközi Altajisztikai Konferencia aranyérmét.

Értékes ajándékaival jelentős mértékben gyarapította az MTA Könyvtárának Keleti Gyűjteményében őrzött mongol, tibeti és mandzsu forrásanyagot, filológus és nem-filológus kutatóinknak és szakembereinknek számos alkalommal nyújtott segítséget mongoliai tartózkodásuk idején.

Hazájában és a nemzetközi tudományos életben kivivott tekintélye, tudományos és tudományos szervezői eredményei és különösen a magyar tudomány és népünk iránti hűséges barátsága ismeretében javasolom Rincsent, a Mongol Népköztársaság Tudományos Akadémiájának rendes tagját, a Magyar Tudományos Akadémia tiszteletli tagjává.

Budapest, 1969. október 1.

Ligeti Lajos s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján, a II. Osztály javaslatára, tiszteleti tagnak ajánlja G r g a N o v á k professzort, a Zágrábi Egyetem filozófiai fakultásának tanárát, a Jugoszláv Tudományos és Művészeti Akadémiájának elnökét.

Dr.Grga Novak professzor 1888. április 2-án született a dalmáciai Hvarban. Tanulmányait Splitben kezdte, majd a Zágrábi Egyetemen, később a Prágai és Bécsi Egyetemeken folytatta. 1913-ban a Zágrábi Egyetemen nyerte el a dr.phil, fokozatot. 1914-től 1920-ig a Zágrábi Régészeti Múzeumban dolgozott. 1920-ban nyerte el az egyetemi docens címet, 1924-től egyetemi tanár, először a Skopje-i, majd a Zágrábi Egyetem Filozófiai fakultásán. A felszabadulás után a Jugoszláv Tudományos Akadémia tagja, majd elnöke lett.

Grga Novak professzor tudományos munkásságát a széles körű érdeklődés és a sokoldalúság jellemzi. Mint történész és régész, elsősorban Szlovénia és Dalmácia földjének korai történetével foglalkozott. Kutatásait nem korlátozta egyetlen történelmi korszakra, hanem az őskortól a középkorig egyforma érdeklődéssel és elmélyültséggel vizsgálta egy-egy terület multjának kérdéseit. A szűk tematikára korlátozódó speciális kutatásokkal szemben az ő tevékenységét elsősorban a szintetikus látásmód és a hézagpótló összefoglalások nehéz feladatának vállalása jellemezte. Nem elégedett meg a nagyvonalú történelmi látókörrrel, hanem egy-egy terület monografikus feldolgozása során a földrajz, a természeti adottságok, és minden olyan tényező figyelembevételére törekedett, amely a történelmi folyamatokat meghatározta, illetve befolyásolta. A methodikai és tematikai sokoldalúságra elegendő példaként néhány fontosabb munkájának megemlítése. Legkorábbi tanulmányait a szlávok Velenč^ovel való érintkezésének és történelmi kapcsolatainak szentelte. Behatóan foglalkozott később Dalmácia római kori történetével, topográfiájával és ethnikai kérdéseivel. Külön monográfiát

szentelt Spalato /Split/ történetének. Összefoglaló munkákban tekintette át az Adria északi részére és Dalmácia egész történetére vonatkozó ismereteket. A legapróbb részletekig menő vizsgálatok szép példáját nyújtják azok a munkái, amelyeket szülőföldjének, Hvarnak őstörténetére vonatkozólag végzett és irt. A legkoroszerűbb régészeti módszereket alkalmazta az őskori Hvar /Zágráb 1955/ című nagyterjedelmű monográfiájában, amelyben a terület őskori leleteit komplex természettudományos vizsgálatoknak is alávetette.

Novak professzor, aki az utóbbi években kétizben is járt Magyarországon és a magyar régészettudomány eredményeit nagy figyelemmel kíséri, a mi régészeti kutatásainkkal legszorosabban összefüggő problémakörben, Pannonia provincia történetének tanulmányozásában is kiemelkedő eredményeket ért el. Ezirányu munkásságának nemzetközi jelentőségét mutatja az a tény, hogy a klasszikus régészet nagyszabásu enciklopédiájában, az "Enciclopedia dell'arte antica"-ban ő írta a Pannonia jugoszláviai részére vonatkozó cikkek sorozatát. Elmondható tehát, hogy Novak professzor mind személyes, mind tudományos vonatkozásban szoros és baráti kapcsolatban áll a magyar régészettudománnyal és a magyar tudományos élettel.

Budapest, 1969. szeptember 10.

Mátrai László s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§./3/ bekezdése alapján a III. Osztály javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja A.P. A l e x a n d r o v fizikust, az Atomenergia Intézet igazgatóját, a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának alelnökét.

A nagymultu, Kurcsatovról elnevezett Atomenergia Intézet és a KFKI közötti tudományos kapcsolatok kialakításában, a közös kutatómunka alapjainak megteremtésében, valamint a két intézet közötti baráti jóviszony létrehozásában kiemelkedő érdemei vannak A.P.Alexandrov akadémikusnak, az Atomenergia Intézet igazgatójának, aki egyben a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának alelnöke és tagja a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának is.

Alexandrov akadémikus a korábbi években nagy érdemeket szerzett a dielektrikumok fizikája, a nagy molekulák fizikai és kémiai tulajdonságainak tanulmányozása terén, majd az elmúlt években az atomerőművek fejlesztésében, a sugárhatáskémiában és sok más, az atomenergia hasznosításával kapcsolatos feladat megoldásában. A.P.Alexandrov folytatója annak a tudományos és tudományszervezői munkának, amit I.V. Kurcsatov kezdett meg.

Az Osztály véleménye szerint Alexandrov akadémikusnak tiszteleti taggá való megválasztása elősegítené a munkakapcsolatok további elmélyítését és mind a hazai nagfizikai, mind a nagkémiai és szilárdtestfizikai kutatások számára egy nagymultu, kiváló nagy nemzetközi tekintéllyel rendelkező intézet közvetlen támogatását biztosítaná.

Budapest, 1969. október 3.

Pál Lénárd s.k.
lev. tag

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§./3/ bekezdése alapján a III. Osztály javaslatára tiszteleti tagjának ajánlja K ü r t i M i k l ó s t az oxfordi egyetem professzorát, a Royal Society tagja, Senior Research Fellow a Brasenose College-ban.

1908-ban Budapesten született. Egyetemi tanulmányait Párizsban, /Licence es Sciences physiques/ és Berlinben /Dp.Phil/ végezte. 1933-ban került az oxfordi Clarendon laboratóriumba és tudományos munkásságát azóta is ott végzi. Fő kutatási eredményei az alacsony, hőmérsékletek fizikájának és a mágnességnek területére esnek.

Már 1926-ban felvetődött az a gondolat, hogy diamágneses sók mágneses dipolusainak mágneses térrel való rendezése után a külső mágneses tér kikapcsolásával, az un. adiabatikus lenágnesezéssel hűteni lehet. E mágneses hűtés első megvalósítói között ott volt Kürti professzor is /1935/. Már ekkor az elsők között Kürti mutatott rá arra is, hogy a legalacsonyabb hőmérsékletek előállításának útja a magspinek demagnetizálása kell legyen. Több mint két évtizedes szorgalmas kutatómunka eredményeképpen ezt a gondolatot 1956-ban megvalósította. Ekkor Kürti réznagoknak 0.012 K-en 20-28 kilóoersted kezdeti térerősségről történő lenágnesezésével a világon először hozott létre $0,16^{-K}$ hőmérsékletet, majd 1960-ban 5.10^{-K} -t ért el.

Kürti professzor a modern hideg fizika egyik legjelentősebb úttörője és világszerte elismert szaktekintélye, akinek igen jelentős szerepe volt az 1 K alatti hőmérsékleteken végzett fizikai mérések kísérleti és technológiai megvalósításában.

Értékes munkásságát számos tudományos közleménye igazolja.

Kürti Miklós a magyar tudományos élettel való kapcsolatát 1954 óta rendszeresen fenntartja, az Oxfordban járt kutatóknak laboratóriumában igen hasznos segítséget nyújtott, így pl. Bodó Zsolt /1954/, Szigeti György 1965. évi és Barna Péter most folyamatban lévő tanulmányútja során. Ugyancsak értékes tanácsokkal szolgált magyarországi látogatásai alkalmából a nálunk most kifejlesztés alatt álló hideglaboratórium felszerelésével, eszközeivel és munkájával kapcsolatban.

Budapest, 1969. október 3.

Jánossy Lajos s.k.
akadémikus

Szalay Sándor s.k.
akadémikus

Szigeti György sk.
akadémikus

Pál Lénárd s.k.
lev.tag

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§./3/ bekezdése alapján, a III.Osztály javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja R o l f N e v a n l i n n a matematikust, a turkui egyetem kancellárját a Finn Tudományos Akadémia rendes tagját.

Kimagasló tudós személyiség, akinek nemzetközi súlyát az is jellemzi, hogy éveken át elnöke volt a Nemzetközi Matematikai Uniónak.

Tudományos munkássága főleg az analitikus és harmonikus függvények elméletét gazdagította. Egyes eredményei ma már klasszikusnak számítanak. Különösen nagy hatású könyve, amelyet az egyértékű analitikus függvényekről írt.

A magyar matematikusokkal régóta szoros és szívélyes tudományos kapcsolatban áll. Riesz Frigyest a szubharmonikus függvények elméletének megalkotásában Rolf Nevanlinna és fivére Fritjof Nevanlinna egyik nevezetes tétele is inspirálta. A Fejér Lipót és Riesz Frigyes 70. születésnapjára szentelt kötetben /Acta Scientiarum Mathematicarum 1960./ R.Nevanlinna is egy szép eredeti cikkel vett részt. Ismételten kezdeményezte magyar matematikusok részvételét finnországi matematikai konferenciákon, dolgozataikat bemutatta a Finn Tudományos Akadémián, maga pedig ez évben /1969/ elfogadta Akadémiánk meghívását és egy hetet töltött hazánkban. Ez alatt előadásokat tartott és élénken érdeklődött hazai tudományos eredményeink iránt. Látogatása alatt ismételten kifejezésre juttatta segítőkészségét a finn-magyar tudományos kapcsolatok elmélyítése érdekében.

Tiszteleti tagként való megválasztásával Akadémiánk egy kimagasló nemzetközi tudományos tekintélyű tudóssal kerülne az

eddiginél szorosabb kapcsolatba és ez a kapcsolat hatásosan elősegíthetné a ~~finn testvérnéppel való tudományos együtt-~~ működésünk továbbfejlesztését.

Budapest, 1969. október 3.

Szőkefalvi-Nagy Béla s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján, a III. Osztály javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja P a v e l S a v i c professzort, a Tudományos Fizikai-Kémiai Intézet igazgatóját, a Szerb Tudományos Akadémia rendes tagját.

1909-ben született, egyetemi tanulmányait a Belgrádi Tudomány Egyetemen végezte, a Szerb Tudományos Akadémia tagja, kémiai doktori címét vizsga nélkül "Honoris causa" kapta.

1935-39 között Párizsban a Curie Intézetben dolgozott. 1953-54-ben a Genfi C.E.R.N. intézet munkatársa. Különböző jugoszláv tudományos és hazafias kitüntetés birtokosa. A Ligion d'Honneur tulajdonosa.

Munkái: Szerzője és társszerzője számos tudományos cikknek - többek között - Arádium gamma sugárzási tartománya adszorpciójának kalorimetrikus gyakorlata /C.R. 193, 1006, 1931/; Az uránium és thorium neutron sugárzásával keletkező radioaktív elemekről /C.R. 208, 343, 1939/; Az uránium fluorimetrikus kimutatása /Bul. Acad. Sci. Belgrade, 4, 47, 1951/; Néhány katalízis hatékonysága a nehéz víz és a hidrogén kicserélődési reakciójában /Proc. 1st I.C.P.U.A.E., Geneva, 8, 414, 1955/; A deuterium eloszlás hőmérséklet függése a $\text{LiAlH}_4 + 4\text{H}_2\text{O}$ reakcióban /Proc. I.C.P.U.A.E., Geneva, 8, 442, 1955/

A Szerb Kémiai Egyesület tagja, a Kémia professzora a Belgrádi Tudomány Egyetemen. A Tudományos Fizikai-Kémiai Int. vezetője, Boris Kidrich helyett alelnöke a Jugoszláv Nukleáris Energia Bizottságnak. A Tudományos Tanács elnöke.

Pável Savic igen sokat tett annak érdekében, hogy a Boris Kidrichről elnevezett Magfizikai Intézetben az elmúlt időszakban a Központi Fizikai Kutató Intézetből és az Atommag Kutató Intézetből számos kutató folytathatott tanulmányokat.

Pável Savicot - tudományos érdemeire való tekintettel - a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagjává történő megválasztásra melegen ajánlom.

Budapest, 1969. szeptember 29.

Jánossy Lajos s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján, a IV. Osztály javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja H r i s z t o D a s z k a l o v akadémiakust, a Bolgár Mezőgazdasági Tudományos Akadémia elnökét.

Hriszto Daszkalov bulgáriai tanulmányainak befejezése után hosszabb időn át Németországban Berlin-dahlemi Kutató Intézetben dolgozott. Tudományos munkája fiatal korától kezdve a paradicsom nemesítésének és termesztésének tanulmányozására összpontosul. Nemesítési munkájának eredményeként több olyan paradicsomfajtát állított elő, amelyek hosszú időn át nemcsak a bolgár, hanem a szomszédos országok termesztésében is számottevő helyet foglaltak el. Az irányítása alatt dolgozó kollektíva által előállított fajták közül 2 is jól ismert a No 10 x Bison és a Triumph, továbbá a Kometa x Zarja hibridfajta, valamint a koraiságával kitűnt Jubileum I. és Jubileum II. Irodalmi munkásságát több könyv és többszáz tudományos és ismeretterjesztő cikk bizonyítja.

Elméleti tudományos munkásságában jelentős helyet foglal el a heterozis jelenségének tanulmányozása, különös tekintettel a zöldség-növényekre.

Tudományos munkásságán kívül jelentős tudománypolitikai és szervezési, valamint társadalmi tevékenységet is végez. Jelentős szerepet tölt be Bulgáriában a bulgár tudományok korszerűsítésének irányításában. Kezdetől fogva vezetőségi tagja /elnökhelyettese, újabban pedig elnöke/ a Bolgár Mezőgazdasági Tudományos Akadémiának. Tudományos munkásságának külföldi elismerése jutott kifejezésre abban, hogy a Német Demokratikus Köztársaság Mezőgazdasági Tud. Akadémiája megalakulása után rövidesen tiszteleti tagjává választotta. Ezenkívül tagja a Szovjetunió Össz-Szövetségi Mezőgazdasági

Tudományos Akadémiájának, a magyar Kertészeti Egyetem diszdzoktora, vezetőségi tagja a Nemzetközi Kertészeti Tudományos Társaságnak és még több más nemzetközi kertészeti szervezetnek.

Nagy aktivitással vesz részt kezdettől fogva a bulgár-magyar tudományos kapcsolatok kiépítésében és elmélyítésében. Munkásságát a magyar szakemberek jól ismerik és nagyra értékelik. Mindezek alapján javasoljuk, hogy Hriszto Daszkalov akadémikust a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagjává válassza.

Budapest, 1969. szeptember 30.

Mészöly Gyula s.k.
lev.tag

Somos András s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§./3/ bekezdése alapján az V.Osztály javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja A n d r é L w o f f -ot a francia rákkutató intézet Nobel-díjas igazgatóját.

Nobel díjas orvos. Jelenleg a francia rákkutató intézet igazgatója. /Institut des Recherches sur le Cell Normal et Cancereuse, Villejuif/. Korábban a Pasteur Intézetben volt az egyik osztály vezetője.

Tudományos munkássága korábban a haenophilusok anyagcseréjére, valamint egyes protozoonok anyagcseréjére vonatkozott, majd a háboru utáni években fedezte fel a lysogen jelenségnek fontos tulajdonságait, amelynek alapján egy olyan hipotézist állított fel, amit azóta tökéletesen igazoltak s az azóta kifejlődött molecular biológiának egyik alapkövet jelenti.

Lwoff neve világszerte ismert, számos tudományos társaságnak a tagja, tagja többek között az Egyesült Államok Tudományos Akadémiájának. Számos disz doktorsággal tüntették ki különböző egyetemeken.

André Lwoff haladó szellemű tudós, s a vele folytatott beszélgetések alapján kiderült, hogy érdeklő a magyar tudomány és szívesen tart azzal kapcsolatot. Már eddig is igen jó kapcsolatban állt magyar tudósokkal, több alkalommal biztosított kutatóinknak tanulmányi lehetőséget. Egy ízben az MTA vendégeként látogatást tett Magyarországon.

Budapest, szeptember 24.

Ivánovics György s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján, az V. Osztály javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja S. M i l c u akadémikust, a Bukaresti Endokrinológiai Intézet és Klinika igazgatóját, a Román Sz.K. Akadémiájának rendes tagja és alelnökét.

Stephan Marius A. Milcu 1903-ban született. A Román SZ.K. Akadémiájának rendes tagja /1948/, és alelnöke, a Bukaresti Endokrinológiai Intézet és Klinika igazgatója és professzora, valamint a Farmakológiai Intézet professzora.

Milcu akadémikus tagja több külföldi akadémiának és tudományos társaságnak, így: a "Párizsi Biológiai Társaság"-nak, a hallei német "Leopoldina" Akadémiának, a római "Tiberina" Akadémiának, a Bolgár Tudományos Akadémiának, a Lengyel Tudományos Akadémiának, a Londoni Királyi Orvostársaságnak, a Francia Endokrinológiai Társaságnak, a Nemzetközi Endokrinológiai Társaságnak, a Nemzetközi Sterilitás és Fertilitás Társaságnak, az IBRO Neuroendokrinológiai Osztályának, a Ciba Foundation "Advisory Pannel" tiszteletbeli tagja, a cseh Purkinje Társaság alapító tagja, az Emberi Biológiai Társaságnak /Párizs/, az Európai Thyreoidea Egyesület tagja, a Nemzetközi Endokrinológiai Társaság Irányi Bizottságának tagja, stb.

Intenzív aktivitást fejt ki több folyóirat szervezőjeként és kiadójaként. Közel 40 esztendő tudományos aktivitása a klinikai és experimentális endokrinológia, valamint az emberi biológia legkülönbözőbb területeire terjed ki.

Munkáit részben román, részben külföldi speciális összefoglaló folyóiratokban közli. Két kötetben publikálta az endémiás Golyvára vonatkozó tanulmányokat /1956-1958/; Parhon professzorral és Goldsteinnel társszerzőségben /1938/ endokrinológiai kötetet adott ki; endokrinológiai fejezetet írt /1958, 1964/ a "Belgyógyászati betegségek" kötetében; orosz és román nyelven jelent meg az "Endokrinológiai betegségek

therapiája" /1963-1964/ és a "Klinikai endokrinológia" című kézikönyve /1967/. Tanítványai közreműködésével az ő szerkesztésében jelent meg a "Pajzsmirigy kísérletes fiziopathológiája" /1964/; "A hormonok és az élet" /1965/; "A máj és a hormonok" /1967/; "A genetikus endokrinopathiák" /1968/; "A nőgyógyászati endokrinológia" /1968/.

Munkáinak száma és tartalma, irányító tevékenysége és az alkalmazott methodikák korszerűsége alapján Milcu professzor a romániai modern endokrinológia legtekintélyesebb reprezentánsa, a román endokrinológia megalapítójának, I.C. Parhon művének legérdemesebb folytatója.

Különösen fontos - bár kevésbé ismert szerepet játszott Milcu professzor az emberi biológiai kutatások romániai újjászervezésében 1950 óta. 1950-1963 között ő irányította az Akadémia anthropologiai kutató centrumát. Az irányítása alatt folyó vizsgálatok eredményei alapján Milcu professzort a román modern anthropologia megalapítója Rainer professzor iskolája folytatójának lehet tekinteni.

Milcu professzort tudományos, szociális és politikai aktivitásának elismeréséül különféle rendekkel és érdemérmekkel tüntették ki: Állami Díj, a Köztársaság Csillag-rendjének I. Osztálya, Tudományos Érdemek rendjének I. Osztálya, Munka Érdemrend I. Osztálya, stb.

Budapest, 1969. október 15.

Julesz Miklós s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján, az V. Osztály javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja T a d e u s z O r l o w s k i professzort, a Varsói Egyetem Belklinikájának vezetőjét, a Lengyel Tudományos Akadémia Orvosi Osztályának elnökét.

Tadeusz Orłowski a Lengyel Tudományos Akadémia Orvosi Osztályának elnöke. a Varsói Egyetem Belklinikájának professzora.
Született: 1917-ben.

A szocialista államok között jelentős szerepet játszott a vese-transzplantáció megvalósításában. Klinikája, ahol rendszeresen folyik vesetranszplantáció, a nefrológia területén nemzetközi tekintély.

Több mint 60 tudományos közleménye jelent meg, amelyek elsősorban a klinikai biokémia, nefrológia és a transzplantáció kérdéseivel foglalkoznak.

Számos nemzetközi tudományos társaságnak a tagja /Nemzetközi Nefrológiai Társaság, Nemzetközi Belgyógyász Társaság, Nemzetközi Transzplantációs Társaság/

A magyar nefrológusokkal a kapcsolata igen jó. Magyarország számára is végzett vesetranszplantációt magyar állampolgárokon.

Budapest, 1969. október 22.

Gömöri Pál s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján, az V. Osztály javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja B o V a h l q u i s t , az uppsalai egyetem gyermekgyógyász professzorát.

Vahlquist a jelenlegi aktív svéd professzorok doyenje. Nagy nemzetközi megbecsülésnek örvend, mind tudományos munkássága, mind mélységesen humanista, kulturált személyisége és a nemzetközi orvosi közéletben betöltött vezető szerepe miatt. A Nemzetközi Gyermekgyógyász Társaság vezetőségi tagja. A WHO /EU. Világszervezet/ tanácsadója.

Tudományos munkássága főként a haematológia területén kiemelkedő, de nagy teljesítményei vannak a táplálkozástudományok területén is. A svéd állam nagyszabású abessiniai akciójának, mely a hiányos táplálkozás okozta gyermekbetegségek leküzdését tűzte ki céljául, tudományos vezetője.

Vahlquist professzor sok év óta élénk tudományos kapcsolatot tart fenn a magyar és a csehszlovák gyermekgyógyászattal, valamint más demokratikus államok tudományos köreivel.

Budapest, 1969. október 22.

Kerpel-Frónius Ödön s.k.
lev. tag

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján, a VI. Osztály javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja A n g e l T o n t s c h e v B a l e v s k i akadémikust, a Szófiaí Egyetem professzorát, a Bolgár Tudományos Akadémia elnökét.

Angel Tontschev Balevski a Bolgár Tudományos Akadémia rendes tagja és elnöke; a Szófiaí Egyetem professzora; a Dimitrov-díj I. és II. fokozatának, a Kyrill és Method díj I. és II. fokozatának, továbbá a Munka Vörös Zászló Rendjének tulajdonosa; a Bolgár Kommunista Párt Központi Bizottságának tagja.

1910-ben született Bulgáriában, 1934-ben gépészmérnöki oklevelet szerzett Brno-ban. A Bolgár Tudományos Akadémia levelező tagjává választották 1952-ben, rendes taggá 1967-ben. 1968 óta a Bolgár Tudományos Akadémia elnöke.

1945-ben egyetemi tanárrá nevezték ki Szofiában, ahol 1966-68 között a rektori tisztséget is viselte. 1960-61 között a Bolgár Tudományos és Műszaki Fejlesztési Állami Bizottság helyettes elnöke volt.

Tudományos munkássága a fémtan és a fémtechnológia területére esik. Tudományos működése során számos uttörő munkát végzett a fémek szerkezete és vizsgálata területén. Vizsgálatai főként arra terjedtek ki, hogy a mechanikai és termikus hatások miként befolyásolják a fémek tulajdonságait. Legújában egy új ellennyomásos öntő eljárást fejlesztett ki, amelynek gyakorlati megvalósításától igen nagy eredmények várhatók.

A.T.Balevski akadémikus a magyar tudományos és műszaki élettel több, mint 20 év óta rendkívül szoros kapcsolatban áll.

Gillemot László s.k.
akadémikus

Veró József s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján, a VI. Osztály javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja M s z t i s z - l a v V s z e v o l o d i c s K e l d i s akadémikust, a Moszkvai Egyetem Lenin-díjas professzorát, a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának elnökét.

Mszztiszlav Vszevolodics Keldis a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának rendes tagja és elnöke; a Moszkvai Egyetem professzora; Lenin-díjas, a Lenin Rend tulajdonosa, a Szocialista Munka /kétszeres/ Hőse; az American Academy of Arts and Sciences tiszteleti tagja.

Tudományos munkássága az aerodinamika, a hidromechanika, a nehéz folyadékok felületén lejátszódó hullámjelenségek elmélete és a rezgések elmélete, valamint az ezekhez kapcsolódó matematikai kérdések /komplex változós függvénytan, potenciálelmélet, konform ábrázolás, differenciálegyenletek közelítő megoldása, saját értékek és saját egyenletek/ területére esik. Világviszonylatban elismert munkássága vetette meg a szovjet rakétatechnika alapját és segítette elő tüneményes fejlődését.

M.V.Keldis akadémikus állandóan pártfogolja és támogatja a magyar, elsősorban az akadémiai kutatóintézetek munkáját. Ezt a célt szolgálja a tudományos együttműködés keretében létesített Keldis-keret. 1967. évi magyarországi utja alkalmával felkereste a Műszaki Tudományok Osztályának mindkét kutatóintézetét és közvetlen személyes beszélgetésekkel értékes segítséget nyújtott azok munkájához. Látogatása, majd ezt követő közreműködése hozzájárult ahhoz, hogy a Műszaki Tudományok Osztályához tartozó kutatóhelyek a rokon témakörben dolgozó szovjet intézetek között közvetlen együttműködés és tapasztalatcsere-kapcsolat épüljön ki.

Benedikt Ottó s.k.
akadémikus

Bognár Géza s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§./3/ bekezdése alapján, a VII. Osztály javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja C o s t i n D. N e n i t z e s c u professzort, a Román Népköztársaság Tudományos Akadémiájának rendes tagját, a Bukaresti Műegyetem Szerves Kémiai Tanszékének vezetőjét, az RTA Kémiai Intézetének igazgatóját.

C.D.Nenitzescu professzor a Román Kémikusok Egyesületének elnöke, nemzetközileg elismert kitűnő művelője a szerves kémiának. Egyetemi tanulmányait a Zürichi Műegyetemen végezte, ezután néhány évig H.Fischer akkor már világhírű müncheni intézetében dolgozott, majd hazatérve először a Bukaresti Tudományegyetem szerves kémiai tanszékén működött, később a Bukaresti Műegyetem szerves kémiai tanszékére nevezték ki professzornak.

C.D.Nenitzescu a szerves kémia különböző ágaiban jelentős kutatási eredményeket ért el. Első, H.Fischer professzorral együtt közölt dolgozatai /1924-25/, amelyek a fillopirrol-karbonsav első szerkezetbizonyító szintézisét, továbbá a dipirrilmetánok új szintézisét mutatják be, a hemin, klorofill és epefestékek szerkezetét feltáró kutatások jelentős lépéseit jelentették. A heterogyűrűs vegyületek kémiáját gazdagította az indol és néhány hidroxí-szárnazékánok új elven alapuló szintézise. Jelentősek Nenitzescu professzornak azon kutatásai, melyek az aliciklusos szénhidrogének területére esnek. Idevágó korábbi vizsgálatai közül különösen kiemelkedik az aluminiunkloriddal kiváltott, gyűrűszüküléssel járó izomerizáció, továbbá a cikloolefinek hidrogenező acilezése. Az aluminiunkloriddal kiváltott izomerizációk értelmezésében elsőként mutatott rá a szénatomhoz kapcsolt hidrogénatom hidridanionként való lehasadásának lehetőségére. Ezek a kutatási eredmények nevét már fiatal éveiben

isnertté tették. Később egyre inkább a szénhidrogének kéniaja felé fordult a figyelem, különösen a kismeretű gyűrűk képződése és stabilitása, így pl. a ciklobutadién létkepeségének a kérdése, keltette fel figyelmet. Nagy invencióról tanuskodó kutatásai és azok eredményei révén neve szakkörökben világszerte isnertté vált. Ennek tulajdonítható, hogy Nenitzescu professzornak 1962-re eső 60. születésnapja alkalmából a Román Népköztársaság Tudományos Akadémiája kéniai folyóiratának /Revue de Chimie/ külön kötete jelent meg, amely a világ minden tájáról kiváló szervező kénikusok Nenitzescunak dedikált közleményeit tartalmazta.

Nenitzescu professzor kitűnő iskolát teremtett, munkatársaiul szívesen választ erdélyi magyar fiatalembereket. A Magyar Tudományos Akadémia, illetve a Magyar Kénikusok Egyesülete meghívottjaként három ízben járt Magyarországon és tartott kitűnő előadást. Őszinte híve és szorgalmazója a magyar-román tudományos kapcsolatok előmozdításának.

A fent előadottak alapján kérjük javaslatunk elfogadását.

Budapest, 1969. szeptember 22.

Bruckner Győző s.k.
akadémikus

Bognár Rezső s.k.
akadémikus

Gerecs Árpád s.k.
akadémikus

Vargha László s.k.
akadémikus

Földi Zoltán s.k.
lev. tag

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8.§./3/ bekezdése alapján a VII. Osztály javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja Ny i k o l a j M i h a j l o v i c s Z s a v o r o n k o v professzort, a Szovjetunió Tudományos Akademiájának tagját, az Akadémia Általános és Szervetlen Kéniai Intézetének igazgatóját, a moszkvai Mendelejev Kéniai Technológiai Főiskola rektorát.

N.M.Zsavoronkov 1907. augusztus 7-én született. 1930-ban végzett a moszkvai, D.I.Mendelejev nevet viselő kéniai technológiai intézetben és a szervetlen anyagok technológiájának tanszékére került. 1938-1949-ig ő vezette az általános kéniai technológiai tanszékot, majd 1943-1963 között a szervetlen anyagok technológiájának tanszékét. Ezekben az években alakul ki tudományos érdeklődése, mely egész életét összekapcsolja a kéniai technológia és a vegyipar elméleti alapjainak fejlesztésével.

1946-ban N.M.Zsavoronkov vezette a Karpovról elnevezett fizikai-kéniai intézetet, 1948-tól 1962-ig a Mendelejevéről elnevezett MHTI-nek a rektora. 1962-től napjainkig a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Általános és Szervetlen Kéniai Intézetének igazgatója.

Fontos kutatásokat végeztek N.M.Zsavoronkov vezetése alatt a kéniai technológia új folyamatainak kidolgozásával és azoknak az ipari gyakorlatban való bevezetésével kapcsolatban. Ezek a kutatások a nitrogéniparral kapcsolatban végzett munkák; a kaszkádokban lejátszódó többlépcsős folyamatok számítási módszerei, amelyeket a könnyű elemek stabil izotópjainak előállításánál alkalmaznak; vékony rétegben mozgó folyadékok és gázok szétválasztási folyamataiban lévő hidrodinamika és anyagátadás

/filmes rektifikáció és abszorpció/; a vákuum rektifikáció és a többlépcsős molekuláris desztilláció mechanizmusa és kinetikája, ezen folyamatok optimalizálása; az analitikai és műszeres gázkromatográfia módszerei; néhány szerves anyag /formaldehid/, /sztirol, iklopropán, stb/ elválasztásának és finomításának módszerei.

A Szovjetuniót képviselte a CHISA, a IUPAC, a vegyipari brüssze-
li és más nemzetközi kongresszusokon, a IX. Mendelejev Kongresszus szervezője volt.

Magas állami és párt elismerésben részesült; a Lenin-rend, a Munka Vörös Zászló Érdeméren és a Szovjetunió egy sor más ki-
tüntetésének tulajdonosa. Tudományos munkásságáért 1969-ben Mendelejev aranyéremmel tüntették ki.

Zsavoronkovnak hosszú időre visszanyúló kapcsolatai vannak a hazai keniával, egyebek között nála és tanítványainál magyar aspiránsok is dolgoztak.

Mindezekért meggyőződésünk, hogy Akademiánk tekintélyét is növelné N.M.Zsavoronkov tiszteleti taggá választása.

Budapest, 1969. szeptember 15.

Erdey-Grúz Tibor s.k.   Longyel Béla s.k.   Erdey László s.k.
akadémikus   akadémikus   akadémikus

Pungor Ernő s.k.
lev. tag

Polinszky Károly s.k.
lev. tag

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján, a IX. Osztály javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja T i g r a n S z e r g e j e v i c s H a c s a t u r o v akadémikust, a SZUTA Közgazdaságtudományi Intézete igazgatóját, a Szovjetunió Tudományos Akadémiája rendes tagját, az Akadémia Közgazdasági Tagozatának vezetőjét.

T.Sz.Hacsaturov a közlekedésgazdaságtan és a beruházások gazdaságtana kérdéseinek legismertebb szovjet szakértője. Mindkét, de különösen az utóbbi tárgykörben végzett kutatásai nemzetközileg ismertek és ösztönzőleg hatottak a magyar közgazdasági kutatásokra is. A beruházások gazdasági hatékonysága problémáival foglalkozó művei e rendkívül fontos kérdés alapvető irodalmához tartoznak. Csaknem egy évtizede vezeti ezeket a kutatásokat a Szovjetunióban és vezetője a KGST Közgazdasági Állandó Bizottságának keretében működő Beruházások Gazdaságossága munkacsoportnak. Főszerkesztője a vezető szovjet közgazdaságtudományi folyóiratnak, a Voproszú Ékonomiki-nek.

Legfontosabb és legismertebb munkái:

A szállítások területi megoszlása a Szovjetunióban, és a tőkés országokban. Moszkva 1939. A közlekedés fejlődésének utjai a Szovjetunióban, Moszkva 1941. A vasuti szállítás gazdaságtanának alapjai, Moszkva 1946. A szovjet vasuti közlekedés, Moszkva 1952. Közlekedés-gazdaságtan, Moszkva 1959. A beruházások gazdasági hatékonysága, Moszkva 1964. 1952 és 1956 között több tanulmányát fordították magyarra, amelyek a Közlekedéstudományi Szemlében és Magyar-Szovjet Közgazdasági Szemlében jelentek meg. A beruházások gazdasági hatékonysága, Budapest 1966.

Ismételten járt Magyarországon és több magyar közgazdászhoz fűzik szívélyes kapcsolatok.

Friss István s.k.
akadémikus

T a g a j á n l á s

Az Akadémia Elnöksége az alapszabályok 8. §. /3/ bekezdése alapján, a X. Osztály javaslatára tiszteleti tagnak ajánlja V l a d i m i r H r i s t o w professzort, a Bolgár Tudományos Akadémia rendes tagját, a szófiai Műszaki Főiskola Felsőgeodézia Tanszékének vezetőjét.

Hristow Vladimir Szófiában született 1902. december 18-án, doktorátusát 1925-ben a lipcsei egyetemen szerezte csillagászatból. 1925-48 között a Bolgár Állami Földrajzi Intézet osztályvezetője volt, 1948-ban professzori minőségben a Felsőgeodézia Tanszékének vezetője lett a szófiai Műszaki Főiskolán. Ezzel egyidőben vette át a Bolgár Tudományos Akadémia Központi Geodéziai Kutató Laboratóriumának vezetését igazgatói minőségben, s ugyancsak 1948-ban a Bolgár Tudományos Akadémia levelező, majd 1958-ban a Bolgár Tudományos Akadémia rendes tagjává választották. 1950-ben megkapta a Dimitrov-díjat. Ugyancsak 1950-ben a Munka Vörös-Zászló Érdemrenddel, 1962-ben a Bolgár Népköztársaság Érdemrendjével tüntették ki, s 1965-ben a "Kiváló Tudós" kitüntetést kapta. Hosszu idő óta ő a Nemzetközi Geodéziai és Geofizikai Unió Bolgár Nemzeti Bizottságának is az elnöke.

A nem bolgár nyelven megjelent könyvei a következők:

1. Die Gauss-Krügerschen Koordinaten auf dem Ellipsoid. Leipzig 1943.
2. Die Gausschen und geographischen Koordinaten auf dem Ellipsoid von Krassowsky. Berlin, 1955.
3. A Gauss-Krüger koordináták a forgásellipszoidon /oroszul/ Moszkva, 1957.
4. A geodéziában alkalmazott koordinátáknak általános elmélete /oroszul/ Szófia, 1959.
5. Grundlagen der Wahrscheinlichkeitsrechnung; mathematische Statistik und Methode der kleinsten Quadrate. Berlin, 1961.
6. A legkisebb négyzetek módszere szerinti kiegyenlítésnek továbbfejlesztése /oroszul/. Szófia, 1966.

7. A Krasszovszkij-ellipszoidra vonatkozó táblázatok, I. köt. 40° - 55° földrajzi szélességi zóna /orosz, angol és német nyelven/ /Tárczy-Hornoch Antallal együtt/ 1959. Budapest.
8. A Krasszovszkij-ellipszoidra vonatkozó táblázatok, II. köt. 25° - 40° földrajzi szélességi zóna /orosz, angol és német nyelven/ /Tárczy-Hornoch Antallal együtt/ Budapest, 1968.

Könyvein felül 200 tudományos tanulmánya jelent meg a bolgár, szovjet, magyar, lengyel kelet-német, nyugat-német és csehszlovák tudományos folyóiratokban.

Külön ki kell emelni a magyar tudományos élettel való kapcsolatait. Nemosak tanulmányai jelentek meg Akadémiánk kiadványaiban, hanem ismételten járt Magyarországon, itt több előadást tartott és a Krasszovszkij-ellipszoidra vonatkozó táblázatokat az ő vezetése alatt álló Bolgár Akadémiai Geodéziai Kutató Laboratóriumával együtt dolgozza fel. Ebből eddig két kötet a magyar Akadémiai Kiadó kiadásában jelent meg, míg az ugyancsak közösen elkészült, ill. elkészülő további két kötetet a Bolgár Tudományos Akadémia adja ki.

A nemzetközi irodalomban se szeri se száma a Hristow akadémikus munkáira való hivatkozásoknak.

Ugy véljük, hogy nemcsak Hristow nemzetközi tekintélye, hanem a magyar geodéziai tudománnyal való igen szoros kapcsolata is indokolja előterjesztésemet.

Sopron, 1969. aug. 29.

Tárczy-Hornoch Antal s.k.
akadémikus